Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 54	Łódź, Piątek, 3 marca 1933 r.	עלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, ה' אדר תרצ"ג	№ 54

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

הילפס-קייט לטובת „לינת החולים"

לאדזער יודען! געדענקט אין די טויזענדער פעראָרימטע און הילפס-בעדערפטיגע יודן פון אונזער שטאָט, וואָס נויטיגט זיך אין דער מעדיצי-נישער הילף און שטיצע פון „לינת החולים"! נעמט אנטייל אליין אין דער הילפס-קייט און רופט ארויס אייערע פריינד און בעקאנטע

יעדער דארף זיך פרייוויליג בעשטייערן פאר'ן „לינת החולים"! פרט'ס זעה 14. זייט אין „נייעם פאלקסבלאט"

יובילעאום פון פירמע „TRWAŁOBUW"

14 ביליגע טעג!

זעלטענע איינקויפס-געלעגענהייט! נור 14 ביליגע רעקלאמע-טעג!

צוליב'ן יובילעאום פון דעם רענאמירטען שיך-געשעפט

„TRWAŁOBUW" 28 נאָוואָמיעסקא 28

ירדענט איין די אויביגע פירמע ספעציעל 14 ביליגע רעקלאמע-טעג אין עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע מאָדערנסטע

הערר'- דאמען- קינדער- שיך פון די בעסטע קוואַלי-טעטען לעדער, פיינסטע אויסארביטונג – צו די ביליגסטע פרייזען.

ווער עס קויפט ביי אונז איינמאל, בלייבט אויף שטענדיג אונזער קונדע.

מיט אכטונג „TRWAŁOBUW" נאָוואָמיעסקא 28.

קומט און איבערצייגט אייך!

אלע קויפט אין „TRWAŁOBUW"

14 ביליגע טעג!

מיר שיקען אונזער הערציגע ב"כה, אונזער פריינד, דעם חשוב'ן און ליבען דיכטער

ז. סעגאלאוויטש

צום 30-יאָהריגען יובל פון זיין ליטעראַרישער טעטיגקייט, וואָס ווערט היינט געפייערט אין ליטעראַטען-פאַראיין אין ווארשא. ::

רעדאקציע „נייער פאלקסבלאט"

דו מוזט זיך צואיילען

אויב דו ווילסט, אז דיין אמעריקאנער קרוב זאל דיר צושיקען

א פעקל בגדים אויף פסח!

1) דו דאַרפסט נישט אויסבעקומען פון דער מצבֿ קיין אַרימקייטס-צייגניש („שווידעצטווא איבוסטווא").

2) ווערסט נישט דאַרפען אָפּצאָהלען קיין צאָל פון אויסלענדישע פעקלעך, וואָס ווערען געשיקט מיט דער פאָסט.

3) ווערסט בכלל נישט האָבען קיין שום קלאָפּאָס און דאָס פעקל בעקומען צוגעשיקט אהיים.

4) דיין קרוב וועט נישט דאַרפען נעהמן מיטן פעקל אין פוילישען קאָנסולאַט.

אויב דו וועסט שרייבען דיין קרוב אין ניו-יאָרק אָדער ברוקלין, אז ער זאָל דיר דאָס פעקל קליידונג, וועש, שוכווארג שיקען דורך דער

Polish Atlantic Shipping Co. of America

79 Norfolk Street (near Delancy Street) NEW-YORK, N.Y., America

שנייד אויס דעם אדרעס און שיק איהם איבער דיין אמעריקאנער קרוב, שרייב איהם שוין היינט. וועסט נאך דערלעבען בעקומען פון אמעריקע

א פעקעל בגדים אויף פסח!

געז. „קולטור-ליגע" אפטיילונג אין לאדז

זאל פון שטאט-ראט פאמארסקא 16

רעציטאציע פון יוד.ווארט

היינט, פרייטאג, ד. 3 מערץ, 9 אָווענד וועט אויפטרעטען צום ערשטען מאל אין פוילען די טאלאנטפולע ארטיסטין

רענא מאז

— אין פראָגראַם: —

י. ל. פרץ / ע. שטיינבארג / ב. שטיינמאן / א. מאנגער
ם. ל. האלפערן / מ. נאדיר / ק. מאלאדאווסקא / מ. אולינאָווער.
הוגא פאן האפמאנסטאל / לעאנארד פראנק א. א.

בילעטען פון 75 גר. (פאר מיט-גלידער הנחות) צו בעקומען אין „קולטור-ליגע" און ביים אריינגאנג אין זאל.

א גראבאט

דיוואן

אין פערלוירען געוואָרען פון באלקאן ארויס אָפּ-צוברענגען געגען בעלוינונג פיעטריקאווער 25, רעכטע אפיצינע. מאהן דיסקרעציע גאראנטירט.

זאל „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20

מיטוואך, ד. 8. מערץ, 9 אָווענד קומט פאר א איינמאליגער

ווארט-קאנצערט

פון די בעריהמטע וועלט-קינסטלער

אלא לילית און וו. גאריק

מיט א נייעם פראָגראַם

קאָמבינאציע פון ליד און שפיל, הומאָר, און כאראקטער, לידער און פאלקס-סצענעס פון אמעריקאנער רעפערטואר, נעגער-לידער! בײַ דער פיאנינע די אמעריקאנער קינסטלערין ראבער רעי.

בילעטען פון 85 גר. ביז 4 זל. ביי דער קאסע פון „פילהארמאניע".

פאר מאגענליידנדע

ראבארבער-וויין

אין פרימא-קוואליטעט צו ביליגע פרייזען

צו בעקומען אין דער וויינהאנדלונג פון

E. SZYKIER

Północna 1, tel. 107-84

יוזעף פעטער

אקצ. געזעלש, אין גדיניא

עמפפעהלט פון איינענעם פאק-אנשטאלט אויסגעצייכענטע

קאמפאט-מישונג

J. F. „Excelsior" מארקע

וועלכע ענטהאלט געטרוקענטע פרוכטען אין גאראנטירטע צוזאמענשטעלונג פון 50% מארעלען, ברושאסקווינע, עפעל, שעפ-טאלען און 50% קאליפארנישע פלוימען

נעפאקט אין צעלאפאן-פעקלעך

צו $^1/_4$ קילא צום פרייז אין דעטייל 1 זל.
צו $^1/_2$ קילא צום פרייז אין דעטייל 2 זל.

1117

צו בעקומען אין אלע קאלאָניאל- און פרוכטען-געשעפטען.

ביים קויפען בעטען מיר אכטונג צו געבען אויף דער מארקע J. F. „Excelsior"

לאדזער פראפעסיאנעלער פעראיין פון האנדעלס-ביורא-אנגעשטעלטע פיעטריקאווער 85.

אכטונג, פערקויפער (רייזענדע) און דער קאנפעקציע-בראנזשע

איהר ווערט גערופען צו א

דרינגענדער פערזאמלונג

וועגען זעהר וויכטיגע פראגען, אויף פרייטאג, דעם 3-טען מערץ, האלב 8 א זייגער אין אָווענד.

די ארגאניזיר-קאמיסיע. 1061

לעצטע טעג

פון איינשרייבונגען אויף דער

ארץ-ישראל עקסקורסיע

אנמעלדונגען אין ציוניסט. ביורא (שרודמיעסקא 29)

נאך לאנגע שווערע ליידען איז געשטארבען מיין ליבע פרוי, אונזער טייערע און אונפערגעסליכע מוטער, טאכטער, שוועסטער, שוועגערין און טאנטע נ"ע

לאה אשת ר' ברוך נ"י

פראנסקי

געבוירענע גאלדבלום אין עלטער פון 38 יאר

די לויה קומט פאר היינט פרייטאג, דעם 3-טען מערץ 1933 1 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז פיעטריק. 88, וועגען וואס זס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפ-טרויערנדע הינטערבליבענע 1115

Dr. S. Szifris

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען אויף נאָוואָמיעסקא 15 טעל. 130-42

פאר גאלד, בריליאנטען און לאמבארד-קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזן

איזידאר פיאלקא פיעטריקאָווער 7. 8029

פאלקס=הילף – דורך פאלקס=גראשענס

פאר אָרימע יודישע קראנקע און קימפעטאָרינס — דאס איז די הילפס=קייט לטובת „לינת החולים“

אונזערע הארציגסטע וואונשען אונזער סעקרעטאר
ח' משה קארפעל
צו דער חתונה פון זײן טאָכטער
פאלא מיט'ן חבר יצחק קאטשקא
די פע וואלטונג פון פראף. פעראײן
פון אב.ר איז דער פלײש-אינדוסטרי
לאדז, ב. יאסעלעוויטשא 16

אונזערע הארציגע חבר'שע וואונשען אונזער גרינדער און לאנגיעהריגען סעק־עטאר
ח' משה קארפעל
צו דער שמחה פון זײן טאָכטער
פאליא מיט'ן ח' יצחק קאטשקא
ארטעל פון שכטער-ארבײטער
בײם פלײשער-ארב.-פארײן, ב. יאסעלעוויטשא 16. 1110

אונזערע הארציגסטע וואונשען אונזער סעקרעטאר
ח' משה קארפעל
צו דער חתונה פון זײן טאָכטער
פאלא מיט'ן חבר יצחק קאטשקא
די וואורשט-ארבײטער-סעקציע
בײם פלײשער-ארב.-פארײן, ב. יאסעלעוויטשא 16.

די הארציגסטע בּאַריסוּוּעז דער פירמע
„Trwałobuw“
שיך-געשעפט נאוואמיעסקא 28
צום יובילעאום ווינשט
לעדער-הענדלער
יחזקאל מאיר יוזעפאוויטש

צוליב'ן יובילעאום פון דער שיך-פירמע
„Trwałobuw“
נאוואמיעסקא 28
ווינשט גליק און ווײטערדיגען ערפאלג
לעדער-געשעפט
פ. קראנהיים

דער אין לאדז גוט בעקאנטער שיך-פירמע
„Trwałobuw“
נאוואמיעסקא 28
צו איהר יובילעאום ווינשען פיל גליק און ווײטערדיגען רוחים.
די שטעפער-מײסטערס
הירש און יאקובאוויטש

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך ערעפנע אין לאדז
א חזנים=שולע
אונטער מײן פערזענליכער אנפיהרונג אוי עס ווערט ערלערנט טעאריע, שטים - בילדונג און נוסח התפלה, סליווער, סאלפעדזש.
עס זײנען אנגאזשירט געוואָרען ספעציעלע ערשט-קלאסיגע קרעפטען ווי: פראפ. י' זאקס א.א. מינימאלער אפצאהל. גאראנטירטעס פערפעקטמען אויפ'ן מוזיקאליש-חזנישען געביט.
מיט אכטונג דוד טאפעל
אבערקאנטאר פון „אהל יעקב“ אין לאדז
צו מעלדען זיך שרודמיעסקא 28 וו. 7 פון 10—12 און פון 4—7 נאכם.

מעלדונג
1-טע יודישע באַוטער גמילות-חסדים געזעלשאפט
גמילות־ ... „נמילת הסדים“
לאדז, קעלמא 15, טעל. 240-43.
מוצש"ק, פ' תרומה 4/3 קומט פאר די יערליכע
גענעראל-פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:
1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון א פארזיצענדען מיט אססעסארען, 3) בעריכטען, 4) וואהלען פון א פערוואלטונג און א רעוויזיאנס קאמיסיע, 5) פרײע פארשלאגען.
ס'ווערען געבעטען אלע מיטגלידער פינקטליך צו קומען 7 א ווײגער צום ערשטען טערמין און 8 א זײגער צום 2-טען טערמין בײ יעדע צאהל מיטגלידער. 1066
מיט אכטונג די פערוואלטונג.

ווייכטיג פאר דער ארימער לאדזער בעפעלקערונג!
דער אמבולאטאריום
בײם פעראײן „לינת המשמורים“
זשעלאזנא 26, טעל. 242-55
אפען טעגליך פון 10 ביז 5 נאכמיטאג
אין דרינגענדע פאלען ביז 8 א זײגער אוונט
ערטײלט מעדיצינישע הילף אויפן ארם.
שיקט אויך ארויס דאקטוירים-ספעציאליסטען
מיט וויזיטען אהיים.
נעהמט אויך אן געבורטען און אלע ארט אנאליזען. מינימאלע אבצאהלונג.
די פערוואלטונג. 885

לרגלי ארוסת חבר־נו
שמחה קרל
עם העלמה בילה פרופסט
הננו מאחלים להם הרבה אשר וכבוד
צבי יודקב ץ, חיים דורפבורגר,
חיי ל־מו 1070

שייטלען
בעקומט מ־ן בײ קערש
סקווערא 15.

קלײנהענדלער!
זונטאג ד. 5 מערץ, 8 אוו. קומט פאר אין לאקאל פון נותן לחם, סאלנא 14
א מאסען=מיטינג
וועגען פערקלענערען דאס דירה-געלד
א־ויסטרעטען וועלען
אדוו. ווייצמאן, ראטמ. באדרי א. א.
קומט מאסענוויז!
צענטר. קלײנהענדלער-פעראײן
פאמארסקא 15. 1082

לארושי מר שמחה קרל
עם מרת בילה פרפסט
מברכים אותם בברכת מזל-טוב.
1062 פנחס ווײס, זאב שערפינסקי
קראקא

צו דער פערלאבונג פון מײן פרײנד
שמחה קרעל
מיט פרל. בעלא פראפסט
ווינשען פיל גליק
1058 פייוול ווײס און פרוי

מזל=טוב
אונזער ליבען זוהן
שמחה קרעל
צו דער פערלאבונג מיט
פרל. בעלא פראפסט
ווינשען מיר פיל גליק און א גליקליכע צוקונפט. עלטערן:
יצחק מאיר און שרה טויבע קרעל

Z intecji zaręczyn
panny **Beli Propstówny**
z panen
S. Benjaminem Krellem
życzy wiele szczęścia i różowej przyszłości
1065 Dora Grossówna

Z intencji zaręczyn naszego współpracownika
p. **Symchy Krella**
z panną **Belą Propstówną**
serdeczne życzenia składa
Personel
f-my B-cia Ch. i M. Wajs
1056 Łódź

מזל-טוב!
אונזער געעהרטען פערוואלטונגס מיטגליד
ה' אהרן קרישטאל
צו דער פערלאבונג
מיט פרל. העלא שטערן
ווינשען גליק און צופרידענהייט.
די פערוואלטונג פון הילפס-פערײן
„תומכי אורחים“.

צו די תנאים פון אונזער געשעצטען חבר און קאמיטעט-מיטגליד
ה' אהרן קרישטאל
מיט פרל. העלא שטערן
ווינשען א הערצליכען מזל-טוב.
דער קאמיטעט פון בית תפלה
„תהלת ישראל“
לאדז, פיעטריקאווער 19.

א הערצליכען מזל-טוב און פיל גליק ווינשען מיר אונזער ליבען אינטימסטען פרײנד
ה' אהרן קרישטאל
צו דער פערלאבונג מיט
פרל. העלא שטערנאוונא
לייבל לייזעראוויטש
1071 און פרוי

דאנקזאגונג
דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הארציגסטען דאנק דער געעהרטער
פרוי דאקטאר ליכטענשטיין
פאר איהר זארגפעלטיג אויסקורירען אונזער קינד פון א זעהר געפעהרליכער קראנקהייט און ווינשען איהר ווייטערן ערפאלג אויפן מעדיצינישען געביט.
מיט אכטונג און דאנקבארקייט
פאמיליע ראדאמסקי
זגערזשער 76 1074

בעקאנטמאכונג
זונטאג, דעם 5 מערץ ד. י. 5 א זייגער נאכמ. קומט פאר די
פײערליכע
ערעפנונג
פון אייגענעם לאקאל
אויף פיעטריקאווער 69
וועלכעס האט זיך ביז יעצט געפונען אויף פיעטריקאווער 41.
מיר בעטען אלע סימפאטיקער זאלען קומען צו דער פײ־ונג. אײנגאנג פרײ. 1104

אײדער איהר נעהמט פערקויפען
גאלד, זילבער, בּיזשוטעריע
קינסטליכע גאלדענע צייהן און לאמבארד-קוויטעס, קויפט איך און צאל די העכסטע פרייזען
בימע בעזוכט מען געשעפט
L. Korzeń, Pomorska 26.

Dr. med. J. SCHORR
פון IWONICZ
ספעציאליסט
פאר הארץ און סקלעראזא-קראנקהייטן
וואוינט יעצט אין לאדז
גדאנסקא 11, טעל. 226-85
2866 נעמט אן טעגליך פון 4–6 נאכמיטאג.

Dr. Wajnberg
ספעצ. פון לונגען- הארץ-און סקלעראז-קראנקה.
ציגעל-גאס 11, טעל. 126-02
נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אווענד.

אלע דארפען וויסען!
צום זומער=סעזאן בעקומט איהר
רעשטען
פון די בעסטע קוואליטעטען
ביליגער. טאמאשאווער און אנדערע נײעסטע מאדערנסטע מוסטערן פון הערען= און דאמען=שטאפען
פאר מענער
אויף אנציגער,
אויף פאלטענס
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
פאר דאמען
אויף פאלטענס,
אויף קאסטיומען
נור בײ
גערענקט דעם אדרעס
R. Szczęśliwy
5 נאוואמיעסקא 5 פראנט, II שטאק.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט טײל איך מיט דער געעהרטער קונדשאפט, אז דאס
הערען=שניידער אטעליער
מ. ד. קוטשינסקי
פריהער זגערזשער 15, האט זיך איבערגעטראגען אויף
28 זאוואדזקא 28 פראנט 1-ער שטאק
כ'נעהם אן בעשטעלונגען לויט די לעצטע אויסלענדישע מאדעלען
רעעלע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג! מעסיגע פרייזען!
און כ'בעט די ג' קונדשאפט מיך אויך ווייטער צו בעזוכען.
מיט אכטונג
מ. ד. קוטשינסקי, זאוואדזקא 28.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פרײנד מיכאל אפעלבוים
מיט פרל. געניא האדעס
ווינשען מיר דעם יונגען פאר א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען.
הערשעל געלדמאן און פרוי
אברהם יצחק גרינבארד
חיים אהרן קליין

Z intencji zaślubin
p. **Michała Apfelbauma**
z p. **Gucią Hodesówną**
najserdeczniejsze życzenia składają
Rodzina Gutrajch
1106 Moniek Szejnwald

צו דער חתונה פון אונזער ליבען ח'
ה' אשר אנשעל גוטמאן
מיט פרל. מאניא מאשקאוויטש
ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
פאביאן שלאגמאן
די חברים: בנימין האנדוורגער
פנחס אבארזשינסקי

PO POWROCIE z AMERYKI

SPRAWY PRAWNE **ZAGRANICZNE**, SPECJALNIE AMERYKAŃSKIE: SPADKOWE, INWALIDZKIE, BANKOWE, WINDYKACYJNE, POLISY ASEKURACYJNE T-wa NEW-YORK.
DYPLOM. PRAWNIK A. NEJMAN, WARSZAWA
WSPÓLNA 56 m. 2 TEL. 9-54-39. INFORMACJE BEZPŁATNIE

רעקלאמע - פרייזען
און צוגענגליך פאר אלע

פאר דער קויפס-דאציזיע פון
מעבעל
בעטעו מיר נאכצוקוקן די פרייזען
אין די קוואליטעט אין דער פירמע

ŁÓDZKA WYTWÓRNIA MEBLI
Sp. z odp. udz.

WYSTAWA / FABRYKA **MEBLI** Napiórkowskiego 59 tel. 186-71 / Piotrkowska 67 Pasaż Casina.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכן מיר בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז די
I.D. Żelechowski w Łowiczu פון **זייף-פאבריק**
וואס עקזיסטירט זייט 1862 י. געפינט זיך איצט אונטער דער פירמע
Żelechowski i Czerniłowski
Sp. z ogr. odp.
האט ערעפנט אין לאדז, אלטשטאט 15, לינקע אפיצינע, פארטער. א קאנסיגנאציאנס-לאגער, וואס איז פערזעהען מיט אלע סארטען זייף צו קאנקורענץ-פרייזען.
מיר בעטען צו בעזוכען אונזער לאגער, כדי זיך צו איבערצייגען וועגן דער גוטסקייט און בילינקייט פון אונזערע אויסארבעטונגען!
מיט אכטונג **Zełechowski i Czerniłowski**
Sp. z ogr. odp. 947

ייִן כשר!
בילער צעבביק פון דער בטוואזמטער וויין- און מעהד-פאבריק
פירמע „פראגרעס"

גאטונגען וויין Nr.	קווארט 0.9	באט-שאנקע 0.6	האלבע באטשאנק 0.3	פירטעל ליטער 0.25	0.1
ווינער זיס ראזע וויין	1.90	1.35	–	0.55	0.25
אלע מארקע	2.00	1.45	–	0.65	0.30
Nr. 6	2.25	1.60	0.85	0.70	0.35
Nr. 7	2.55	1.80	0.95	0.80	–
Nr. 8	2.80	2.00	1.05	–	–

אלע אנדערע סארטען וויינען זענען בעדייטענד רעדוצירט געווארען צוליב דער בעקוועמליכקייט פון אונזערע ג' קונדשאפט פון גרינעם מארק בעקומט מען אונזערע וויינען ביי ה' פולווערמאכער גרינער מארק 8 טעלעפאן 150-78.
מיט אכטונג
ווייך- און מעהד-פאבריק
אלטער מארק 2, טעל. 184-82
הורט-פערקויף נאר אין פאבריק אלטער מארק 2
איינצעל-פערקויף נאר אין פראנס-געוועלב אלטער מארק 1.
1-טע בעמערקונג: פירמאווע פירטעל-ליטעריגע פלעשלעך ווערט צוריקגענומען 5 גר., ביטשענקעס און קווארטען פלעשען צו 10 גר. 2-טע בעמערקונג: ספעציעל-מארקען, ווזקסלען און פאס-מארקען, ווערט פערקויפט צו נאמינאל-פרייזען. 1174

Biuro próśb, buchalterji,
korespondencji handlowej, tłumaczeń, redagowania umów i przepisywań na maszynie
„Podatkopol"
PLAC WOLNOSCI 9,
fron, II piętro.

פון זאפא-ט איבערצונעבען
א גוט פראספערירענד
מאנופאקטור-געשעפט
פון קליידער-שטאף אין בעסטען צענטרום שטאדט.
צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד. 49 וו. 5 — 1060

פאר-לעהר-ביכער
צו בעקומען אין דער דייטשער שפראך, פאפולער ערקלעהרט אהן אויסנאהם פאר אלע פאכען, נוצליך פאר די, וועלכע ווילען ערשט לערנען וועלכעס עס איז פאך. בעזונדער נוצליך פאר די יעניגע, וועלכע ס'פעהלט פילקאמענהייט און קוואליפיקאציע אנווייזונגען פאר די עקזאמענס א. א. וו.
בעמ.: פאר די, וועלכע לעזען גוט און פארשטעהן נישט דייטש ווערט דורך מיר ערקלערט און איבערזעצט אין זודיש ערקונדיגען **שוו. יארובא 5, וו. 6.**

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne weneryczne i moczopłciowe
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8^{30} do 10, 1 — 2^{30}, od 6 do 8^{30} w. w niedziele i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

ENGLISH
פאר אנפאנגער און פארגעשריטענע. קאנווערזאציע, ליטעראטור ערטיילט א פעהיגער פעדאגאג. — אפערטען אין אדמיניסטר. פאר "Mir".

לעכער
צו העמ, לויפער צו הויזען און עקספערטן הערען אויסגענייט ביי
נארדמאן שרודמיעסקא 8
ספעציאליזם אין העמשקעס

טייערער צאהל איך פאר ברילאנטען, גאלד, זילבער, פערל, גאלדענע ציין, און לאמבארד-קוויטען.
M. H. LISSAK, 5 Piotrkowska 5 **50%**

Dr. med. **Haltrecht**
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5–9 אוונד. זונטאג פון 10–1 בייטאג.
פאר ארבייטסלאזע לעאשעניע-פרייזען.

Dr. med. **L. Berman**
צעגעלניאנא 15 טעל. 149-07.
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוואכע בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג
נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–8 אוונד. זונטאג פון 9–1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארם.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פעטריקאווער 90, טעל. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א.ז.וו.), ווי אויך אמבולאטאריש פון 9–1 און פון 4 ביז 7.30 אוונד.

צוליב אבריזע געלעגענהייטליך
צו פערקויפען
אנ'אוואלנע טיש מיט שטיהל
צו זעהן זשעראמסקיעגא 67, וואוינונג 26

א מיכטיגער
יונגערמאן,
געארבייט א לענגערע צייט אין דער טעקסטיל-בראנזשע, זוכט וואס עס איז פארע בעשעפטיגונג פאר א גאנץ קליינעם לוין. קען אויך זיין צו פיזישע ארבייט אדער צו נאכטיגען אין א געשעפט. בעסטע רעפערענצען. אפערטען אין אדמ. פון דער צייטונג אונטער "P. 100".

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט לאסטעטיק.
— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכט.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נאר קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען
וויזיט 3 זל.

Laboratorjum Chemiczno-Bakterjologiczne
Inż. Chem. **F. SZAC**
ul. Piotrkowska 37, tel. 230-85
Wszelkie analizy przemysłowe: wody mydła, oleiny, artykułów spożywczych itd
Ceny zniżone

דער פריזיר-אנשטאלט
א. ליבעסקינד,
קילינסקיעגא 16
מאכט בעקאנט, אז צוליב דעם הערשענדען קריזיס און ארבייטסלאזיגקייט האב איך בעשלאסען צו רעדוצירען די פרייזען ביז צום מינימום:

פאר דאמען		מאניקיור	פאר מענער	
שערען	40 גר.	50 גר.	ראזירען מיט קעל. וואסער	15 גר.
אנדולאציע	50		שערען	25
קאפ-וואשען און טרוקענען	80		קאפ-וואשען	50
			עלעקטרישער מאסאזש	50

פרייטאג, שבת און ערב יום-טובים:

פאר דאמען		פאר מענער	
שערען	50 גר.	ראזירען	20 גר.
אנדולאציע	70	שערען	30

פארבען האר און ברעמען מיט „HENNE", צו מינימאלסטע פרייזען.
נישט קענדיג אויף די בילליגע פרייזע ווערט די ארבייט אויסגעפירט דורך ערשטקלאסיגע פאכמענער. קומט און איבערצייגט אייך!

געדענקט יודען!!
פורים משלוח-מנות
נאר פון ארץ-ישראל'דיגע פראדוקטען
יעדער יוד דארף דאס וויסען און קויפען נאר
אין **„תוצרות ארץ-ישראל"**
לאדז, שרודמיעסקא 1, טעל. 193-42

ווארנונג!
דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט דער עפענטליכקייט, אז זעמטליכע וועקסלען, וועלכע געפינען זיך אין פערקעהר מיט דער אונטערשריפט
ס. קארנגאלד, לאדז, איצט: שענקעוויטשא 27 (פריהער: מילינסקיעגא 99)
אדרעס מויריצי ראק, לאדז (זאוואדזקא 12) זענען געפעלשטע, ווייל אזעלכע האב איך קיינמאל דעם ה' ראק נישט געגעבען און נישט אונטערגעשריבען.
לאדז, ד. 1/3–1933. מיט אכטונג ס. קארנגאלד.

תורה, מדות און דרך ארץ
ווערט געלערנט אין 7-קלאסיגען מוסטערהאפטען
חדר „תורה ודת"
עם ג' ז' ילדים (פרעבעל-שול)
פלאץ וואלנאשטשי 6 (ניי-שטאט)

אכטונג, פאלקיסטען!
מארגען, שבת, דעם 4-טען מערץ 1933, 8 א זייגער אוונד קומט פאר אין לאקאל זשעלאנא 10a, דער המשך פון דער
אלגעמיינער פערזאמלונג
אלע חברים ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען.
דער ראט פון דער לאדזער ארג. פ'ן דער יוד. פאלקס-פארטיי 1054

יוד. פליישער און ווארשטענמאכער-צעך
לאדז, פיעטריקאווער 24.
בעקאנטמאכונג.
דער יודישער פליישער- און ווארשטענמאכער-צעך מאכט בעקאנט די לאדזער קהלה, אז אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון צעך איז איינשטימיג בעשלאסען געווארען פון 6/3–1933 נישט מער צוצוועגען וועלכע עס איז עופות צום פלייש.
גלייכצייטיג בעטען מיר די ג' קונדשאפט נישט צו פערלאנגען צוצוועגען עופות צום פלייש, ווייל דאס איז דעם קצב פערבאטען.
די פערוואלטונג
פון פליישער- און ווארשטענמאכער-צעך 4083

שפארען געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„באראן"
לאדז, נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון **גוטען קידוש-וויין**
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווייענען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

בלוטיגע געשלעגן אויף די הויכשולן אין ווארשא

רעקטארען האבען אפגעשטעלט די לימודים

וואנטורעס פון ענדעקישע סטודענטן אין קראקא און אין לעמבערג

וואַרשאַ, 2. (טעלעפאָניש).

אויף נעכטען האָבען די ענדעקישע סטודענטן געהאַט פּראָקלאַמירט אַ שטרייק אויף די וואַרשעווער הויכשולען. געגען די רעדיצען די או"ע זי טעסט־אויטאַנאָמיע. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז נעכטען געקומען צו בלוטיגע געשעהענישען אין וואַרשאַ.

די אַנהענגער פון פּראָקלאַמירטען שטרייק האָבען זיך מקדים געווען גאַנץ פריה און זעיען געקומען גרופּענווייז אויף דער אוניווערזיטעט.

צווישען די גרופּעס האָבען זיך געפינען ספּעציעלע באָיובקעס וועלכע זענען אַרויסגעטרעטען זעהר אַגרעסיוו.

פאַר'ן אַריינגאַנג האָט זיך אויעקגעשטעלט אַ באָיובקע־גרופּע פון דרייסיג סטודענטען וועלכע האָבען געשטערט דעם איינגאַנג אויף דער אוניווערזיטעט.

די סטודענטען פון די אַנדערע ריכטונגען וואָס זענען געווען געגען שטרייק זענען, ווי תמיד געקומען צו די למודים, נאָר די באָיובקע האָט זיי נישט געלאָזט אַריינגעהן. באַלד האָט זיך פאַרמירט אַ גרעסערע גרופּע שטרייק־געגנער אין אַ צאָהל פון העכער דריי הונדערט און האָבען אויסגעשריען: „מיר ווילען שטודירען, מיר האָבען נישט קיין צייט צו שטרייקען, מיר פאָדערען פרייהייט פון לערנען!“

אין זעלבען מאָמענט איז געקומען צו אַ געשלעג צווישען די אַנהענגער און געגנער פון שטרייק.

די ענדעקישע סטודענטען וועלכע זענען געווען באַוואָפענט מיט שטעקענס האָבען זיך געוואָרפען אויף די געגנער און עטליכע שטאַרק צעבלוטיגט. 6 שווער־פאַרוואונדעטע סטודענטען האָט מען באַלד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל „שרו. דוך“. מעהרערע סטודענטען וועלכע האָבען זיך מיטס געוואַלד אַריינגעריסען אויס'ן הויף זעיען מוראדיג צושלאָגען געוואָרען.

איינער אַ סטודענט וועגעס נאָמען מען האָט נאָך נישט פעסטגעשטעלט האָט זיך געלאָזט לויפען אין דער ריכטונג צו דער ביבליאָטעק, זעיען איהם נאָכגעפאַלען אַ חברה סטודענטען און איהם צושלאָגען ביז ער איז געבליבען ליגען אין חלשות.

צו די פאַרוואונדעטע סטודענטען האָט מען געמוזט אַרויסרופען די גיכע הילף און דער דאָקטאָר האָט די ערשטע הילף.

צוליב די וואַנטורעס האָט דער רעקטאָר פון דער אוניווערזיטעט אַרויסגעהאָנגען אַ מודעה מיט פאָלגענדיגען אינהאַלט:

„צוליב די געוואַלטאַטען און נישט דערלאָזען צו די נאָרמאַלע למודים שטעל איך אָפּ די לעקציעס. און די איבונגען אויף דער אוניווערזיטעט אויף אַן אומבעשטימטער צייט.

רעקטאָר (—) פּראָפ. אוויעסקי“.

שפּעטער האָבען זיך פאַרמירט גרופּען דעמאָקראַטישע סטודענטען, וועלכע האָבען געמאַכט אויסגעשריען געגען די וואַנטורעס און געגען צווינגען צו שטרייקען.

אויף דער גאַס איז געקומען צווישען די געגנערישע גרופּען צו געשלעגען און עס זענען דאַבײ אַ סך פאַרוואונדעטע געוואָרען. פון די דאָזיגע געשלעגען האָבען אויך געליטען אַ סך פאַרבייגעהער אויפ'ן גאַס.

דאָס זעלבע איז אויך פאָרגעקומען אויפ'ן פּאָליטעכניקום. אויך דאָרט איז געקומען צו געשלעגען.

די פּאָליציי האָט זיך נישט געקאָנט אַריינמישען אין מאַכען אָרדנונג, ווייל די געשלעגען זענען פאָרגעקומען אויף דער אויטאָנאָמישער טעריטאָריע.

מעהרערע פאַרבלוטיגטע האָט מען ערטיילט הילף.

אַרום צעהן אַ זייגער האָט מען אויך פאַר'ן פּאָליטעכניקום אויסגעקלעפּט אַ מודעה פון רעקטאָר אַז די לעקציעס ווערען אָפּגעשטעלט אויף אַן אומבעשטימטער צייט.

אַ גרויסע גרופּע סטודענטען זעיען דאַן אַוועק פון פּאָליטעכניקום צו דער העכערער האַנדעלס־שול אויף ראַקאָוויעצקאַ גאַס וואו די לעקציעס זענען פאָרגעקומען נאָרמאַל. די אָנגעקומענע סטודענטען האָבען זיך אַריינגעריסען אין לאָקאַל און האָבען אַרויסגערופען אַ געשלעג.

דער רעקטאָר האָט געפאָדערט צו פאַרלאָזען דעם בנין, נאָר אַ טייל פון די דעמאָנסטראַנטען זענען אַרויס און אויפ'ן גאַס האָבען זיי זיך בעמיהט צו פאָרמירען אַ דעמאָנסטראַציע אויפ'ן גאַס, נאָר פּאָליציי האָט צו דעם נישט דערלאָזען.

פון דער העכערער לאַנדווירטשאַפטס־שול זענען אַלע סטודענטען אַהיימגעגאַנגען.

פאַר די בנינים פון די העכערע שולען זענען געשטאַנען פּאָליציישע וואַכען און נישט דערלאָזען צו קיין סטודענטען־דעמאָנסטראַציעס אויף די גאַסען.

אויף מאַנכע ערטער האָבען פאַרשיקענע גרופּעס נישט געוואָלט אָפּטרעטען פון דעמאָנסטרירען, האָט פּאָליציי זיי פאַנאַנדערגעטריבען מיט דער הילף פון וואַסערשפּריצען.

אין לעמבערג

לעמבערג, 2. (ספּ. טעל.)

אַקאַדעמישע יוגענד פון „אַ. וו. פּ.“ האָבען געכטען אין איניגע ערטער פון שטאָט געמאַכט דעמאָנסטראַציעס וואָס זעיען דורך דער פּאָליציי פאַנאַנדערגעטריבען געוואָרען.

אין אַ ריהע הייזער זעיען אויסגעהאַקט געוואָרען די שויבען און 51 דעמאָנסטראַנטען זענען אַרעסטירט געוואָרען.

אין קראקא

קראָקאָ. 2. (ספּ. טעל.)

באָיובקעס פון „א.וו.פּ.“ האָבען זיך נעכטען געשטעלט פאַר די איינגאַנג פון דער אוניווערזיטעט און האָבען נישט אַריינגעלאָזען די סטודענטען אויף די לעקציעס.

עס האָט זיך אַנטוויקעלט אַ געשלעג און עס זעיען פאַרהאַן אַ סך פאַרוואונדעטע.

פּאָליציי האָט נישט דערלאָזען צו קיין גרעסערע פאַרזאַמלונגען פאַר דער אוניווערזיטעט.

ערשטע זיצונג פון נייעם רייכסטאג וועט פארקומען אין א קירכע

בערלין, 2. (ספּ. טעל.)

די דייטשע רעגירונג האָט בעשלאָסען אַנצונעהמען שטרענגע שריט געגען די פאַרשטעהער פון דער אויסלענדישער פּרעסע אין בערלין, וועלכע העצען ביינוויליג געגען דער דייטשער רעגירונג. מען האָט אַרעסטירט דעם רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס“ דעמ. שטאַמפּער ווייל ער האָט אונטערגעשריבען אַ דעקלאַראַציע וואָס איז פאַרעפענטליכט געוואָרען דורך דער „סאָציאַל־דעמאָקראַטישער דינסט“.

דער נייער רייכסטאַג וועט אָפּהאַלטען די ערשטע זיצונג אין דער גאַרניזאָן־קירכע אין פּאָטסדאַם.

ווי אזוי היטלער וויל ליקווי־דירען דעם מארקסיזם

זיין ערקלערונג פאר א היטלעריסטישער דעלעגאציע

בערלין, 2. (ספּ. טעל.)

נאָך דער אודיענץ בײַם פּרעזידענט הינדענבורג האָט היטלער אויפגענומען אַ דעלעגאַציע פון דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער אָרגאַניזאַציע פון פאַבריק־אַרבייטער.

אין אַ לענגערער רעדע האָט דער קאַנצלער ערקלערט אַז אין גאַנצען ליקווידירען דעם מאַרקסיזם מען נאָר דורך שאַפען בעסערע ווירטשאַפטליכע און סאָציאַלע בעדינגונגען, די דאָזיגע געזעלשאַפטליכע בעדינגונגען דאַרף מען שאַפען.

עס האַנדעלט זיך נישט וועגען פאַרגרעסערען די פּראָדוקציע נאָר וועגען ענטוויקלען די קאָנסומציע־כוחות.

היטלער האָט געענדיגט זיין רעדע מיט דער פאַרזיכערונג אַז די אויפגאַבע פון דער היטלעריסטישער בעוועגונג איז פאַרבונדען מיט די אַרבייטער־אינטערעסען.

בייערישע רעגירונג אפגע־שטעלט היטלערישע צייטונגען

בערלין, 2. (ספּ. טעל.)

פון נאָרומבערג איז מען מודיע, אז די בייערישע רעגירונג האט אָפּגעשטעלט די גרויסע היטלעריסטישע צייטונגען „פרענקישער פאָלקסבלאט“ און „ביירישע אָסטוואַך“.

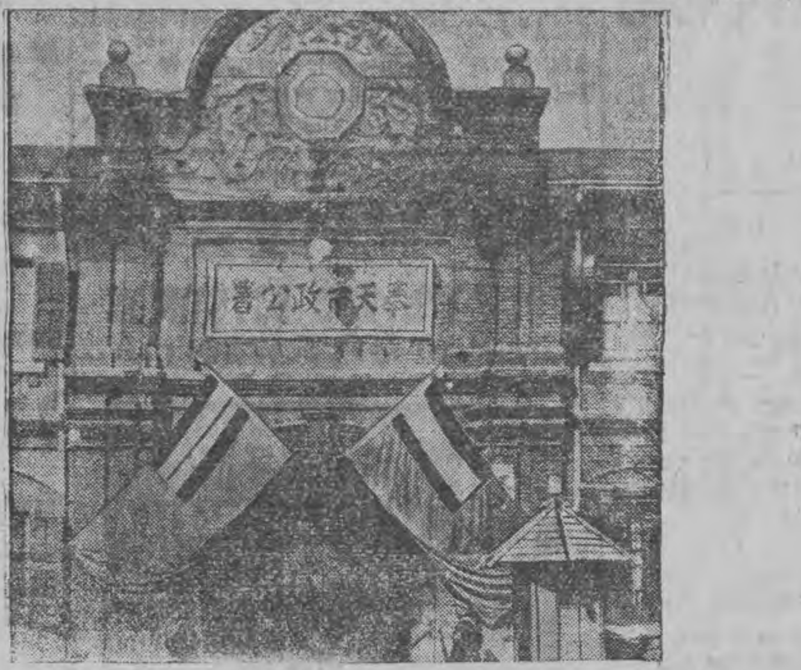

דאָס הויז, וואו ס'געפינט זיך דער גענעראַל־שטאַב פון דער כינעזישער ארמעי

בלבול אויפן צענטראל־פעראיין פון דייטשע יודען

בערלין, 2. (יט"א טעלעגראַפיש).

די פאַרוואַלטונג פון צענטראַל־פעראיין פון די דייטשע יודען האָט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער רעוויזיע אין פעראיינס־לאָקאַל וואָס איז אַרורכגעפיהרט געוואָרען דורך דער פּאָליטישער פּאָליציי צוזאַמען מיט דער היטלעריסטישער הילפס־פּאָליציי, פאַרעפענטליכט אַ קאָמוניקאַט אין וועלכען עס ווערט געזאָגט אַז דער צענטראַל־פעראיין קעמפט עפענטליך געגען אַנטיסעמיטיזום מיט לעגאַלע מיטלען, גע שטיצט אויף די פּרינציפּען פון צוגעהערינגקייט צום פאָטערלאַנד. דערמיט איז אויסגעשלאָסען אַז דער פעראיין שטעהט אין פאַרבינדונג מיט קאָמוניסטען און וואַרפט אָפּ מיט עמפּערונג די בעשולדיגונג.

בערלין, 2. (יט"א טעלעגראַפיש).

דער „יעלקישער בעאָבאַכטער“ טיילט מיט, אַז בעת דער רעוויזיע אין צענטראַל־פעראיין פון דייטשע יודען זאָל מען האָבען קאָנפיסקירט אַ מאַסע העקטאָגראַפיע און אַז אינטער דעם כלומרשטען נאַציאָנאַל־פעראיין זאָל זיין בעהאַלטען אַ קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַציע.

דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער אָרגאַן ווייסט אויך צו דערצעהלען אַז בעת דער רעוויזיע זענען 6 מיטגלידער פון צענטראַל־פעראיין אַרעסטירט געוואָרען און זעיען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין „אַלי־ציי־פּרעזידיום, און אַז די ביוראָ פון צ. פעראיין איז געשלאָסען געוואָרען.

ווי יט"א דערוואוסט זיך, זעיען אַרעסטירט געוואָרען צוויי מיטגלידער, וועלכע זעיען נאָכ'ן אויס־לעגיטימירען בעפרייט געוואָרען.

—(:ו:)—

דייטשע סאציאל־דעמאקראטען ערקלערען,

אז זיי האבען נישט קיין פערבינדונג מיט די אונטערצינדער

בערלין, 2. (ספּ. טעל.)

די פאַרוואַלטונג פון דער פּאַרטיי און פראַקציע פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטען אין רייכסטאַג האָט איבערגעגעבען דער פּראָקוראַטור אַן ערקלערונג אין וועלכע די ס.ד. טרעטען אַרויס געגען דער פעסטשטעלונג אַז עס איז פאַרהאַן אַ פאַרבינדונג צווישען די אונטערצינדער פון רייכסטאַג און דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פראַקציע. די פּראָקוראַטור האָט די דאָזיגע ערקלערונג גענומען צו קענטעניש.

אין ווייסן זאל פון מאַנטייפל, זאַכאַדניא 43

קאַמעראַל און קליינקונסט־טעאַטער

„אַראַראַט“

קינסטל. אַנפ.: מ. בראַדערזאָן.

היינט, פרייטאַג, 9 30 אָוונט פייערליכע פּרעמיערע

„די גילדערנע ראַקעטע“

אונזער אַנסאַמבל (לויט א.ב.): דוד בירנבוים, יואל בערגמאַן, שמואל גאָלדשטיין, שמעון דזשיגאַן, יוסף סטרוגאַטש, מאיר אַלטמאַן, לילי ליאַנאַ, ראַפאַל מעלווינאַ, שיינע מרים, שלאָסבערג ליזע.

קינסטלערישער טאַנץ־קווארטעט. טעקסטן: משה ברא עדואז, י. אבערושאַנסק. מוזיק: דוד בייגעלמאַן. דעקאָראַציעס און קאָסטיומען: א. הענדלער. בינע־אינסצ.: א. בלאַט.

מאָרגן, שבת — 3 פאָרשטעלונגען: 4 נאָכמיטאַג (ביליגע פּרייזן), 7.45 און 10 אָוונט.

בילעטן צו באַקומען ביי דער קאַסע פון טעאַטער.

RADJO „Europa Six“
BRACIA LAJB — ŁÓDŹ
ul. ZGIERSKA № 9

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, דעם 3 מערץ 1933

11,40 טעגליכע פּרעסע־איבערזיכט, 11,50 מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט, 11.58 צייט־סיגנ. 12,10 גראַמאָפאָן, 1,20 מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט, 3,10 עקספּאָרט און ווירטשאַפטליכע קאָמוניקאַטען, 3,35 פאָרלעזונג, 3,50 גראַמאָפאָן, 4,20 רעפעראַטען, 5,00 קאָנצערט, 6,50 פאָרלעזונג, מוזיק, 7.00 מוזיק, 7,20 קאָמוניקאַט פון דער לאַנדוויר האַנדעלס־קאַמער, רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, 7,45 פעליעטאָן, 8,15 מוזיק שמועסן, 8,30 קאָנצערט, בעת דער פּויזע אַ פעליעטאָן, 10.30 ספּאָרט־ידיעות, 10,40 גראַמאָפאָן, 10,55 מעטעאָראָלאָגישער און פּאָליציי־קאָמוניקאַטען, 11,00 טאַנץ־מוזיק.

אויסלאנד

7,45 בערן – קאָנצערט, 8 לאַנגענבערג – אָפּערעטקע, 8,10 קאָפּענהאַגען – סימפ. קאָנצערט, 9 מיילאַנד – סימפ. קאָנצערט, 9,15 בערלין – קאָנצערט.

שבת דעם 4 מערץ

11,40 טעגליכע פּרעסע־איבערזיכט, 11,50 מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט, 11,58 צייט־סיגנאַל, 12,10 גראַמאָפאָן, 1,10 קאָמוניקאַט, 1,15 שול־פריהמאָרגען, 3,10 עקספּאָרט און ווירטשאַפטליכע קאָמוניקאַטען, 3,25 מיליטערישע ידיעות, 3,35 אוידיציע פאַר קינדער, 4,00 גראַמאָפאָן, 4,20 פאָרלעזונגען, 5,00 גאָטסדינסט 6,05 לייכטע מוזיק, 7,00 פאַרשידענעס. 7,30 אוידיציע, 7,45 ראַדיאָ־פּרעסע, 8,00 לייכטע מוזיק, 9.00 ספּאָרט־ידיעות, 10,05 שאָפּען־קאָנצערט, 10,40 פעליעטאָן, 10,55 קאָמוניקאַטען, 11,00 טאַנץ־מוזיק.

אויסלאנד

5,25 מאָסקווע – אָפּערע, 8 קאָפּענהאַגען – קאָמפּאָזיטאָרען־קאָנצערט, 8 ווין – קאָמעדיע פון בערנאַרד שאָ.

דער טעראר וועט היטלער'ן נישט העלפען

דורך פערניכטען די פרעסע, די ארבייטער-ארגאניזאציעס און זייערע פיהרער וועט מען די לאגע אין דייטשלאנד נישט פערבעסערען

די בעשולדיגונג פון די „מארקסיסטען" אין אונטערצינדען דעם רייכסטאג איז דורך דער היטלער־רעגירונג צוגעסט־יגעוועט געוואָרען אויף אזא פאַרשטאַקטען אופן, אַז עס איז נישטאָ קיין איין בלאַט כמעט אין אויסלאַנד וואָס זאָל פרובען גלויבען אין דער אויסטערלישער מעשה.

די גאַנצע בירגערליכע פרעסע, אַפילו די, וועלכע בעציהט זיך צו דער קאָמוניסטישער בעוועגונג אויפ'ן העכסטען גראַד פיינדליך, מוז אנערקענען, אַז די בעשולדיגונג איז צוגעפּאַסט געוואָרען דורך דער איצטיגער דייטשער רעגירונג מיט אַ קלאָרען ציוועק און אַז די גאַנצע זאַך איז געמאַכט געוואָרען זעהר נישט געשיקט. אויף דעם שטאַנדפּונקט שטעהט אַפילו די רוסישע עמיגראַנטישע פרעסע, וועלכע מען קאָן באַין אופן נישט בעשולדיגען אין פריינדליכקייט צו די קאָמוניסטען און וועלכע איז צו יעדער צייט גרייט צו נעהמען אַלס גוטע מטבעה אַלצדינג. וואָס ווערט אויף די אויסגעטראַכט.

ווייל עס שטעהט דאָך די פראַגע: וואָסער נוצען האָבען די קאָמוניסטען געקאָנט האָבען פון אַזאַ ווילדער טאַט? דער ענטפער מוז זיין קאַטעגאָריש: קיין שום נוצען, פונקט פערקעהרט, זיי האָבען זיך באַר געקאָנט ברענגען דעם גרעסטען שאָדען. עס איז דאָך אַ בעקאַנטע זאַך, אַז היטלער האָט גאָר געזוכט עפּעס אַן אויסריי'ד, כדי צו דערפיהרען די רעפּרעסיעס געגען די קאָמוניסטען און נאָך זיי געגען די סאָציאַליסטען און בכלל געגען אַלע דעמאָקראַטישע עלעמענטען ביז צום העכסטען גראַד פון משוגעת. די קאָמוניסטען האָבען פון אַזאַ עסק גאָרנישט געקאָנט געווינען, דאַגעגען האָבען זיי זיך געדראָפט דערמיט ברענגען דעם גרעסטען שאָדען. אַזוי אַז די גאַנצע ווערסיע וועגען דער קאָמוניסטישער אונטערצינדונג מוז אָפּפאַלען ביים ערשטען צוריהר פון קלאָרען שכל.

אָבער, וואָס וועט אייגענטליך היטלער און זיינע מענשען דערגרייכען מיט די פערפאָלגונגען געגען די קאָמוניסטען און די סאָציאַליסטען? מיט דער דאָזיגער פראַגע פערנעהמט זיך דער פובליציסט פון „א.ק.צ." פאַמ. און ברענגט דערביי עטליכע אינטערעסאַנטע בעטראַכטונגען.

די אייגנהייטליכקייט פון פראָנט, וואָס האָט זיך געשאַפען אין דער היטלער־היטלעריסטישער רעגירונג, איז געוועזען בלויז געגען לינקס. ווען מען קוקט זיך צו צו דער דאָזיגער רעגירונג פון רעכטס, זעהט מען, אַז עס איז באַר דאָ אַן אייבערהיטליכקייט פון אַפּעטיטען. אַלע וואָלטען וועלען פון זייער שטעהן ביי דער מאַכט, וואָס מעהר געווינען. קיין פּאָזיטיווען פּראָגראַם קאָן מען ביי דעם סינדיקאַט פון פּאָליטיקער, וואָס האָט זיך פּראַאייניגט אין דער רעגירונג און וואָס בעשטעהט פון הוגענבערג, היטלער, פּאַפּען און זעלדטע נישט געפינען. אין די גרעסטע געפאַהר פאַר'ן דאָזיגען רעגירונגס־סינדיקאַט ליגט דערין, וואָס דער צעמענט, וואָס בינדט זיי אַלעמען און וואָס בעשטעהט אין זייער אָפּענער סיווע געגען די אַרבייטער, קאָן זיך זעהר שנעל אויסשעפּען.

היטלער, שרייבט דער פובליציסט, וועלכען דער סינדיקאַט האָט אָנפערטרויט די אינערליכע ענינים און די פּאָליציי, דאָס הייסט, די דירעקטע ליטונג פון קאַמף געגען די לינקע, האָט פון אָרט גענומען אַ צו גרויסען שוואונג. און דער־ווייל ווערען פון טאָג צו טאָג אַלץ שטאַרקער די סימנים, אַז דאָס איז אַ קלאַפּ אין אַ פוסטקייט אַריין. ווייל ביידע לינקע אַרבייטער־פּאַרטייען, סיי די סאָציאַל - דעמאָקראַטען, סיי די קאָמוניסטען, האָבען זיך אַרויסגעוויזען פיל וועניגער פעהיג צו שטעלען אַ ווידערשטאַנד, אויב מען האָט דאָס געקאָנט מיינען פון אָנהויב.

דער מאָמענט פון אַלגעמיינעם שטרייק איז שוין ענטגילטיג און אונאָפּרופליך פאַר די דאָזיגע פּאַרטייען פערשפּילט געוואָרען, אַזוי אַז אָט דאָס שטאַרקסטע געווער עקזיסטירט שוין מעהר נישט אין זייער אַרסענאַל. עס איז זיי בלויז געבליבען דאָס וואַהל־צעטעל און דאָס געווער פון דער עפענטליכער מיינונג. ווען זי וואָלט ביי די וואַהלען זיך אַרויסגעזאָגט פאַר זיי אין העראָלבער מאָס, וואָס ב'יז איצט".

אָבער דאָס דאָזיגע געוועהר איז געמאַכט פון זעהר אַ שוואַכען מאַטעריאַל. ערשטענס מאַכט די דיקטאַטור נישט קיין שום געהיימניש דערפון, אַז אין פאַל, ווען די וואַהלען וועלען פאַר איהר אויס־פאַלען נישט גינסטיג, וועט זי איבער די דאָזיגע אַרייבער צו דער טאָג־אָרדנונג און וועט די מאַכט אין קיין פאַל נישט אַרויסלאָזען פון די הענד. צווייטענס, פאַלען אויך געוואַלדיג די וואַהל־שאַנסען פון די אַרבייטער־פּאַרטייען אונטער די קלאַפּ פון טעראָר, וואָס ווערט אַלץ מעהר געגען די פּאַר־טייען.

עס איז שוין איצט קלאָר, אַז די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע וועט איהרע אנשטרענגונגען בעגרע־ניצען מיט שיצען בלויז איהרע פּראָפּעסיאָנעלע פעראיינען, האַלטענדיג, אַז דאָס אַראָפּטוען די פעראיינען פון אַ פּאָגראָם אין דער מאַקסימום, וועלכען זי קאָן פּאַקטיש דערגרייכען. וואָס די קאָ־מוניסטען, וועלכע זענען פּאַקטיש נישט מעהר לע־גאַל און זענען פערטריבען אין דער אונטערערדי־שער קאָנספּיראַציע, וועלען אין בעסטען פאַל מוזען פערלירען פיל צייט און ענערגיע ביז זיי וועלען קאָנען נעהמען זיך צו וועלכער עס איז ווירקליכער פּאַרטייאישער אַרבייט, ביי די בעדינגונגען פון קאָנספּיראַציע, אונטער'ן דרוק פון דער דיקטאַטור.

אַזוי, אַז אין דער ווירקליכקייט קאָן מען דעם פראָנט פון די לינקע אין דייטשלאַנד שוין איצט בעטראַכטען פאַר צושמעטערט. אַלע זיינע פער־טיידיגער זענען זיך צולאָפען אין אומעטיגקייט און פּאַניק.

אָבער היטלערס טריומף איז דווקא דערפאַר, ווייל דער זיג איבער די אַרבייטער־פּאַרטייען קומט איהם אָן אַזוי לייכט, אויסגערעכענט אויף אַ גאַנץ קורצער שטרעקע. באַלד נאָכ'ן זיג וועט די גאַנצע לאַסט פון טריומף פאַלען אויפ'ן זיגער און וועט איהם דריקען און שטיקען. ער וועט בלייבען אויפ'ן פלאַץ אייגער אַליין און הינטער איהם וועט זיך געפינען אַ קאָלאָסאַלער המון, וואָס וועט פון איהם ערוואַרטען אַ נס. און דערווייל, ווייל דער נס זיך נישט בעווייזען און אַרום אין נישטאָ קיינער, וועמען מען זאָל קאָנען פאַרוואַרפען, אַז מיט זיין בעווילינגען איינפלוס פאַראַליזירט ער די ווונדער־ליכע קראַפט און שטעט, אַז דער נס זאָל גע־שעהען.

היטלער קאָן פערניכטען איין טייל פון דער דייטשער פרעסע, אַ צווייטען טייל קאָן ער צווינגען צו שרייבען וועגען פּאַראַגוואַי און אַנדערע שעהנע און ווייטע לענדער, ער קאָן פערניכטען אַלע פּאָ־ליטישע און פּראָפעסיאָנעלע אַרבייטער־אָרגאַני־זאַציעס, ער קאָן ענדליך אויסשעכטען אַלע פיהרער, אָבער ער קאָן מיט די אַלע מיטלען נישט פערגרעסערען דעם דייטשען געזעלשאַפטליכען איינקונפט און נישט פערשטאַרקען דעם דייטשען עקספּאָרט.

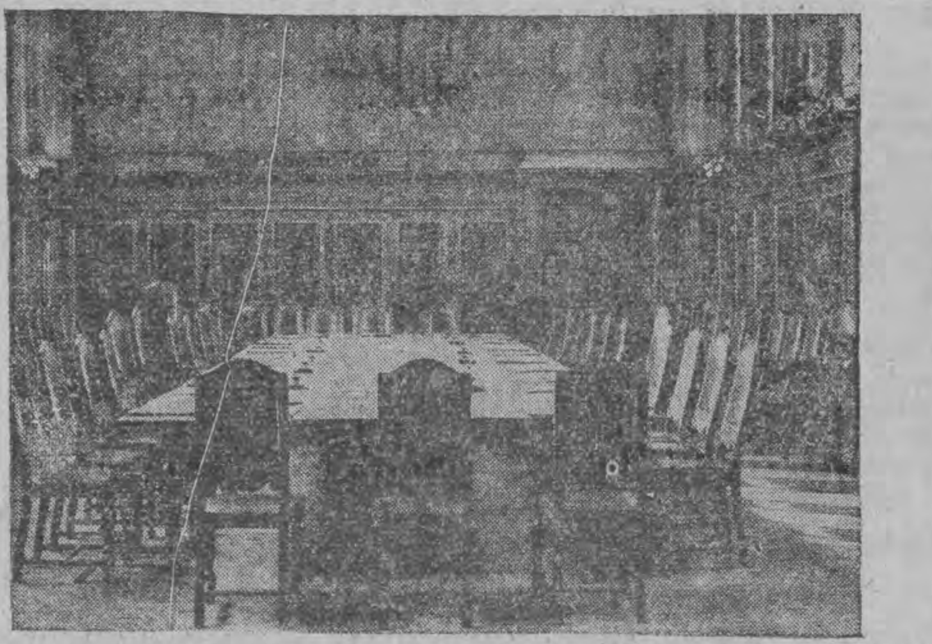

די זיצונגען פון דייטשען רייכסטאַג, וועלכע פלעגען ביז איצט פאָרקומען אין דער גרוידע פון רייכסטאַג, וועלען איצט פאָרקומען אין איינעם פון די זאַלען פון אויסטערן-מיניסטעריום

ריטואַל-מאָרד-לעגענדע

היטלעריסטען בענוצען דאָס אין וואַהל-קאַמף

בערלין, (יט"א). לויט די לעצטע ידיעות פון דער פּראָווינץ בענוצען זיך די היטלעריס־טען אין דעם איצטיגען וואַהל־קאַמף אויך מיט דער ריטואַל־מאָרד־לעגענדע. דערביי ווערט דורך די אויסגענוצט דער שוידערליכער סעקסועלער מאָרד, וואָס איז אויסגעפיהרט געוואָרען אין פּאַ־עכאָ־ן אי־בער דער דינסט מאַרטאַ קאַספּאַר. אַנאָנימע „פראָווינץ־ליגע" האָט פונאַנדערגעשיקט דורך פּאָסט אין דרעזדען אַ שענדליכען העצערישען אויפרוף, וואָס חזרט איבער די ניזערטרעכטיגסטע ליגענס ווע־גען ריטואַל־מאָרד.

אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט

פּראָטעזען, גאָרסעטען, אָר־טאָפּעדישע אַפּאַראַטען אַלער אַרט, לייכטע פּלאַט־פוס־איינלאַגען געגען פיס־שמערצען אַלס נאָך גיפּס־אָבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פּיעטריקאָווער 119, טעל. 231-81

זאָל די פאָלקס-פערביטערונג אין רומעניען געווענדעט ווערען געגען יודען?

אַרעסטען פון ציוניסטען אין די רומענישע פּראָווינץ - שטעט

בוקאַרעשט. (יט"א). אויף דער לעצטער זיצונג פון רומענישען פּאַרלאַמענט האָט געהאַלטען אַ גרויסע רעדע דעפּ. מ. לאַנדוי, וועלכער האָט אינ־טערפעלירט די רעגירונג וועגען דער אויסבלייבונג פון די יודישע געשעפטען אין דער געגענד פון צפון־באַהנהויף אין בוקאַרעשט אין דער צייט פון די אַרבייטער־אונרוהען. דעפּ. לאַנדוי האָט פעסטגע־שטעלט דאָס מען האָט אין דעם פאַל געהאַט צו טון מיט אַ בולט אַנטיסעמיטישער אַקציע. די קריסטליכע געשעפטען אין דער זעלבער געגענד זענען גע־בליבען אונבערירט, עס מאַכט דעם איינדרוק, דאָס מען האָט געזוכט אויסצולאָזען די פערביטערונג פון דער בעפעלקערונג אין אַן אַנדער ריכטונג, דעפּ. לאַנדוי האָט געפאָדערט שטרענג צו בעשטראָפען די שולדיגע און אויסצאָהלען אַן ענטשעדיגונג די גע־ליטענע.

די טענדענץ אַריבערצוואַרפען אויף די יו־דען מיטבערגערס אַ טייל פון דער שולד פאַר די אונ־רוהען אין רומעניען וואָס איז געקומען צום אויס־דרוק, אין דעם זאַנדערבאַרען אינטערוויו פון פרעמיער וואַידאַ־וואָיעוואָד מכח די מכלומ'שטע „סאָוויעטאָ־ציוניסטען", געפינט אַ בעשטעטיגונג אין די ידיעות וועגען אַרעסטען פון ציוניסטען אין פּאָ־טאָשאַני, פּיאַטראַ־נעאַמץ און יאַסי. אין באָטאָשאַני איז דורכגעפיהרט געוואָרען אַ רעוויזיע אין דער וואוינונג פון פּאָרזיצער פון דער אָרטיגער ציוניס־טישער אָרגאַניזאַציע דר. אַבעלעס. אין פּיאַטראַ־נעאַמץ זענען אַרעסטירט געוואָרען אַלע אָנטייל־נעהמער פון אַ ציוניסטישער יוגענד־פערזאַמלונג.

אין יאַסי וואו עס הערשט בעלאַגערונגס־צו־שטאַנד זענען 16 מיטגלידער פון ברית־טרומפּעל־דאָר צווייטעג געהאַלטען געוואָרען אין אַרעסט און וועלען געשטעלט ווערען פאַר'ן יאַסער קריגס־געריכט,

רעאַקטיווירונג פון קאָמיטעט פון דער יוד. אגענץ אין רומעניען

דר. סענאַטאָרס בעזוך אין בוקאַרעשט

בוקאַרעשט, (יט"א). קיין רומעניען איז אָנגעקומען דער עקזעקוטיו־מיטגליד דר. ווערנער, סענאַטאָר, כדי צו רעאַקטיווירען די רומענישע סעק־ציע פון דער יודישער אַגענץ. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז פאָרגעקומען ביים גרויס־אינדוסטריע־לער לאַזאַר מרגליות אַן אויפנאַהמען מיט'ן אָנטייל פון פאָרשטעהער פון פינאַנציעלע און אינדוסטריע־לע קרייזען. דר. סענאַטאָר האָט געהאַלטען אַן אויס־פיהרליכען רעפעראַט וועגען דער ענטוויקלונג און די אויסזיכטען פון דער לאַנדווירטשאַפט, אינדוס־טריע און האַנדעל אין א"י. דר. סענאַטאָר האָט בע־טאָנט די נויטווענדיגקייט צו לענקען אַ טייל פון קאָ־לאָניזאַציאָנס־שטראָם קיין חיפה, אַנשטאָט קיין תל אביב און איינצוגלידערן ארץ־ישראל אין דעם ווירטשאַפטס־סיסטעם פון נאָהענטען מזרח.

יודישער פילהאַרמאָניע טעאַטער
נאַרוטאָוויטשאַ 20

משה ליפּמאַן
גאַכטאויפטריטען פון בעריהמטען אַרטיסט

היינט, פרייטאג, און מאָרגען, שבת, 9 אוונט
פייערליכע פּרעמיערע!
פון זער אָריגינעל־יודישע אַקטועלע מוזיקאַלישע קאָמעדיע

„חובות"
אין 3 אַקטען פון באַנטשע (א. ראָזענפעלד, רעדאַקטאָר פון די הומאָריסטישע אַפּטיילונגען אין „מאָמענט" און אין „ראַדיאָ")

אָריגינעלע דזשאַז מוזיק פון יוסף קאַמינסקי.

2½ שעה אומאויפהערליך געלעכטער! / 1000־ער בעזוכער וועלען מיטזינגען מיט די אַרטיסטען אונזערע שלאַגער־לידער!
500 גילדען אַ פּרעמיע ווער ס'וועט זיך נישט קאָטשען פון געלעכטער!
אַ קאַליידאָסקאָפּ פון היינטצייטיגע טיפּען.
געשטאַלטען: לאָקשענשליגגער, הוימשינדער, יאַגדע־קוועטשער, פּלעכטל, פּאַליוּקע, שפּיצגאָרעל, ביילישי, רוזשעלע, קאַראָלטשאַ. — 15 נומער'ן געזאַנג: אוי דער קינאָ, וועט מען מיר צאָהלען—וועל איך אייך צאָהלען, משורתים, איך פייף, ישקנה, אַ וועלט אַ נייע, משאַרלי טשאַפּלין. —:— אָריגינעלע אויסשטאַטונג. ליכט־עפעקטען.
פּרייזען פון 80 גר. ביז 2.20

מאָרגען, שבת ביימאָג — גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פרייזען פון 49 גר. ביז 1.70 מיט'ן אָנטייל פון נאַטאַליאַ ליפּמאַן
דער גרויסער אַמעריקאַנער שלאַגער אין 3 אַקטען
אַרעסטאַנטקע נומער 49
פיל נומערן געזאַנג און טענץ. —::— גלענצענדער אָרקעסטער אונטער דער ליימונג פון ס. ליפּאָווסקי. בילעטען אין קאַסע פון טעאַטער.

זונטאָג, ד. 5 מערץ - פאָרשטעלונג לטובת דעם הילפס פעראיין „תומכי אורחים" ס'ווערט געשפּילט „חובות" צום שלוס: אַ גרויסער קאָנצערט.

דער סענאט ביי דער ארבייט

דער סענאט האט איצט זיין בענעפיס: ער לעבט דורך די איינציגע וואך אין יאהר, ווען די עפענטליכקייט ווייזט צו איהם א'יס עפעס, זאל זיין א מינדעסטען אינטערעס, דער סענאט בעטראכט דעם בודזשעט, וואס איז איהם צוגעשיקט געווארען דורכ'ן סיים.

די אטמאספערע אין סענאט איז אנאנדערע ווי אין סיים, דא איז אלץ רוהיגער, שטילער, געלאסענער, מיושבדיגער, הגם אין תוך גענומען אונטערשיידעט זיך נישט דער סענאט פון סיים, ווייל אויך דא איז פערהאן די איינציגע אויסגעשפראכענע מעהרהייט. אזוי אז פאקטיש קאן זיך די ארבייט נישט אונטערשיידען פון דער סיים־ארבייט. עס האנדעלט זיך בלויז וועגען דער שטימונג, וועגען דער לופט. עס ווירקט דערויף דער זאל, וועלכער איז, ווי אלע אנערקענען, פיל אנגענעהמער איידער דער „סיים־קרעמאטאריום", ווי מען רופט אן דעם זיצונגס־זאל פון סיים, די ליבענסווירדיגקייט פון סענאט־מארשאלעק ראטשקעוויטש, א שטריך, מיט וועלכען עס צייכענט זיך נישט בעזונדערס אויס דאס פרעזידיום פון סיים לגבי דער אפאזיציע, ענדליך פעהלען דא די יונגערע, ליידענשאפטליכערע און בראזענדערע עלעמענטען פון אלע קלובען, ווייל די יוגענד איז מאביליזירט דורך די פראקציעס פאר'ן סיים. אין סענאט זענען בישטא די בעקאנטע סיפען, וועלכע מישען זיך אריין אין דער דעבאטע בלויז מיט זייערע צווישענרופען, וואס זענען זעהר אפט ווייט נישט אויפ'ן ארט און שאפען בלויז אנ'אטמאספערע פון נערוועזישקייט.

לויט דער קאנסטיטוציע האט דער סענאט א חודש צייט אויף צו ערלעדיגען דעם בודזשעט. דער סענאט האט אבער איינגעשפארט זיך און דער רעגירונג פיל צייט, ער האט דעם בודזשעט ערלעדיגט א סך שנעלער און האט איהם אומגעקעהרט אין סיים אריין שוין די לויפענדע וואך. ער האט אומגעקעהרט דעם בודזשעט דערפאר, ווייל די בודזשעט־קאמיסיע פון סענאט האט אנגענומען איינציגע אויסבעסערונגען, זעהר קליינע, אויף א סומע פון א פינף מיליאן. די אויסבעסערונגען זענען אויך אנגענומען געווארען דורכ'ן פלענום פון סענאט און איצט איז דער בודזשעט ווידער איבערגעגעבען געווארען אין סיים. די רעגירונג האט ערלויבט דעם סאנאציע־קלוב די אויסבעסערונגען אנצונעהמען, דאס בעדייט, אז די רעגירונג איילט זיך נישט אזוי שטארק מיט פערענדיגען די סעסיע. אין יאהר 1928, ווען דער סיים, אין וועלכען עס איז נאך געווען א מעהרהייט פון דער אפאזיציע, האט אנגענומען דעם בודזשעט נישט ווי די רעגירונג האט עס געוואלט און אין סענאט איז געווען א מעגליכקייט דורכצופיהרען ענדערונגען, האט די רעגירונג דערויף נישט דערלאזט און דער סענאט האט געמוזט אננעהמען דעם בודזשעט אין דער רעדאקציע פון סיים. עס האט זיך דאן געהאנדעלט וועגען דעם מען זאל וואס שנעלער פערענדיגען די סעסיע און עס זאלען פארקומען ענדערונגען אין דער רעגירונג. דער מארשאל פילסודסקי האט זיך דאן אפגעזאגט פון דער פרעמיערשאפט און האט פערעפענטליכט זיין ערשטען אינטערוויאו געגען סיים.

איצט איז די לאגע אנ'אנדערע. יעדענפאלס האט דער סענאט גיך ערלעדיגט דעם בודזשעט. דער סיים וועט נאך שנעלער ערלעדיגען די אויסבעסערונגען, וועלכע עס טראגט אריין דער סענאט. אזוי אז נאכ'ן אננעהמען דאס געזעץ וועגען די קארטעלען און די צוועטועלע אויסבעסערונגען פון סענאט צום געזעץ וועגען די זעלבסטפערוואלטונגען און וועגען דער אויטאנאמיע פון די הויכשולען וועט מען די סעסיע איינגיכען קאנען שליסען. מעגליך, אז עס וועלען נאך קומען פולמאכטען פאר דער רעגירונג, אזוי ווי דאס איז געווען אין פערגאנגענעם יאהר.

די דעבאטעס אין סענאט קומען פאר, ווי געזאגט, אין א רוהיגער, שטילער אטמאספערע. די סיים־זשורנאליסטען האבען זעלטען ווען די געלעגענהייט צו איילען אין סענאט אויף אנ'אויסערגעוועהנליכער זיצונג, אויף א נישט גרויסער ארויסטרעטונג. געווען איז איין סענסאציאנעלער מאמענט, ווען עס האט גערעדט דער געוו. סענאטאר פון סאנאציע־קלוב באגושעווסקי. פאראיאהרען איז דער דאזיגער סענאטאר ארויסגעטראטען אלס אונבעשטימטער ראדיקאל, וועלכער האט זיך ענטוישט אין דער פארטיי, וואס האט איהם אריינגעבראכט אין סענאט. דאמאל האט ער שוין גערעדט ווי אנ'אויסגעשפראכענער קאמוניסט, זיין רעדע איז געווען אויסגעהאלטען אין טאן און אינהאלט לויט די רעדעס פון די קאמוניסטישע דעפוטאטען אין סיים. דער פאקט, וואס א סענאטאר, דאס הייסט אנ'עלטערער און מיושב'דיגער מאן, האט אזוי ראדיקאל געביטען זיין איינשטעלונג און אנשויאונגען וועקט א באטירליכע סענסאציע.

און נאך איין סענסאציע האט געהאט דער סענאט, דאמאל ביים בעהאנדלען דעם בודזשעט פון יוסטיץ־מיניסטעריום מיט א רעדע איז ארויסגעטראטען דער יוסטיץ־מיניסטער מיכאלאווסקי, וועלכער האט געמוזט רעדען בלויז פאר זיין אייגענעם עולם, ווייל די גאנצע אפאזיציע האט דעמאנסטראטיוו פערלאזען דעם זאל. נאך דעם מיניסטער האט גענומען א ווארט דער סענאטאר פראפ. מאקאראַוויטש, פון די גאליציאנער כ. ד., וועלכע געהען איינאיינעם מיט דער סאנאציע, איינער פון די מיטשעפער פון נייעם שטראף־קאדעקס, דאכט זיך, הייסט עס, א גאנץ צופרידענע פערזאן. אבער גערעדט האט ער שוין דוקא נישט צופרידענע, ער איז אויף דעם שארפסטען אופן ארויסגעטראטען געגען דעם יוסטיץ־מיניסטער. אייגענטליך, האט ער געזאגט, וואלט איך געדארפט אריינטראגען א רעזאלוציע געגען די שטאדגעריכטען, וועלכע פערשווארצען דאס פנים פון פוילען אין דער וועלט,

אבער איך ווייס, דאס איז צוועקלאז און דערפון וועט גארנישט ארויסקומען.

די רעדע פון דאזיגען סענאטאר האט געמאכט זעהר א טיפען איינדרוק און איז געווען די צווייטע סענסאציע פון סענאט. דער טעמפעראמענט און דער ברויזענדער גייסט פון דער יוגענד האט, ווייזט אויס, ענטגילטיג פערלאזען דעם סיים און זיך איבערגעקליבען אין סענאט, און אינטערעסאנט איז, אז די סורפריזען קומען אלע מאל מצד די סענאטארען דווקא פון דער גוט דיסציפלינירטער סאנאציע.

דער פאליטישער מאמענט

וועט דער פעלקערבונד קאנען אפהיטען זיין פרעסטיזש?

די זיצונג פון פעלקערבונד, אויף וועלכער עס איז איינשטימיג פעראורטיילט געווארען די רויבערישע פאליטיק פון יאפאן אין כינע, איז געווען רייך אין טיף דראמאטישע מאמענטען. דראמאטיש איז געווען דער מאמענט פון דער אפשטימונג. דראמאטיש איז געווען די קורצע אבער פילזאגענדיגע רעדע פון פארזיצער הימאנס, וועלכער האט אונטערגעשטראכען די אונגעהויערע בעדייטונג פון דעם אנגענומענעם בעשלוס און האט אויסגעדריקט די האפנונג, אז עס וועט קומען א מאמענט, ווען יאפאן וועט דעם בעשלוס אנערקענען, ענדליך העכסט דראמאטיש איז געווען דער מאמענט, ווען ביים אלגעמיינעם שטילשווייגען פון אלע אנוועזענדיגע האט זיך אויפגעהויבען דער יאפאנישער פערטרעטער מאטסואקא, האט איבערגעלייענט זיין דעקלאראציע, האט זיך פערבויגט צום פארזיצער און צו די דעלעגאציעס און איז דאן צוריק אוועק אויף זיין ארט און האט אין דער בעגלייטונג פון אלע מיטגלידער פון דער יאפאנישער דעלעגאציע פערלאזען דעם זאל.

נישט קוקענדיג אויף דער אויסערליכער רוהיגקייט און עכט אזיאטישער איינהאלטעוודיגקייט, איז מאטסואקא געווען אויסערגעוועהנליך אויפגערעגט, ער האט אפילו פערגעסען אין די קולוארען צו פערלויכערען דעם ציגאר, וועלכען ער האט געהאלטען אין מויל. „מיר האבען געהאנדעלט ווי די סאמוראי'ער, האט ער ערקלערט פאר די זשורנאליסטען, וועלכע האבען איהם ארומגערינגעלט, מיר האבען געמאכט איבער זיך כאראקירי, יאפאן האט דאס נישט געוואלט, אבער אזוי וויל דער גורל."

נישט אזוי לייכט האט יאפאן אנגענומען דעם בעשלוס צו פערלאזען דעם פעלקערבונד. די עפענטליכע מיינונג פון דער גאנצער וועלט איז געגען יאפאן. יאפאן איז אינגאנצען איזאלירט און ווען מאטסואקא האט פערלאזען דעם זאל פון פעלקערבונד האט איהם אפילו קיינער נישט געדריקט די האנד.

און דאך שטעהט איצט פאר דער ליגע די פראגע: וואס וועט זיין ווייטער? צי האבען מיר אנ'עפילאג צו דער יאפאניש־כינעזישער טראגעדיע, אדער דאס איז ערשט א פראלאג צו נייע געשעהענישען און אקציעס מיט אונגעהויערע פאלגען?

עס איז קיין ספק נישט, אז דערמיט, וואס דער פעלקערבונד האט אזוי געהאנדעלט געגען יאפאן, איז שטארק געהויבען געווארען דער אויטאריטעט זיינער. אבער אלץ איז אנבעלאנגט דערפון, וואס די ליגע וועט איצט טון. אין זיין לעצטען ווארט האט דער פערטרעטער פון יאפאן גאנץ בולט אונטערגעשטראכען, אז יעדער פרוב אריינצומישען זיך אין מאנדזשורישען קאנפליקט וועט זיך אנשטויסען מצד דעם יאפאנישען פאלק אויף דעם סאמע ענערגישען ווידערשטאנד. יאפאן האט נישט נאר בדעה ארויסצופיהרען איהר מיליטער פון מאנדזשוריען, נאר הויבט אן אנ'ענטשידענע אפענזיווע געגען דזשעהאל און א בלוטיגען קאמף פאר בעהערשען די דאזיגע כינעזישע פראווינץ.

פון יאפאנישען שטאנדפונקט איז די לאגע אינגאנצען קלאר. אין ארטיקעל 16 פון פאקט פון פעלקערבונד ווערט געזאגט: אויב א מיטגליד פון פעלקערבונד וועט אנהויבען א קריג געגען די פערפליכטונגען, וועלכע ער האט גענומען אויף זיך, מוז ער בעטראכט ווערען אלס אזעלכער, וואס איז בעגאנגען א קריגערישען אקט געגען אלע איבריגע מיטגלידער פון דער ליגע.

יאפאן צושטערט די פערפליכטונגען, וועלכע זי האט אויף זיך גענומען. די מיליטערישע אקציע צו פערנעהמען דזשעהאל מוז בעטראכט ווערען אלס קריג נישט בלויז געגען כינע, נאר געגען דעם גאנצען פעלקערבונד און דעריבער איז דער כינעזישער דעלעגאט וועלינגטאן קו געווען אינגאנצען גערעכט, ווען ער האט געפאדערט, אז דער פעלקערבונד זאל אונטערנעהמען געגען יאפאן די סאנקציעס, וועלכע זענען פאראויסגעזעהען אין פאקט פון פעלקערבונד.

אבער אויף דער אנווענדונג פון סאנקציעס דארף מען נישט לעגען קיין שום האפנונגען. און אפילו דער אנטייל פון די פעראייניגטע שטאטען און פון די סאוויעטען אין קאמיטעט, וועלכער דארף ווייטער זיך בעשעפטיגען מיט דער פראגע פון כינע־יאפאן, מאכט נישט גרעסער די שאנסען, אז אזעלכע סאנקציעס זאלען אנגעווענדעט ווערען. די אמעריקאנישע און ענגלישע פרעסע איז נישט נאר געגען אנווענדען סאנקציעס לגבי יאפאן אין דער פארם פון מיליטערישע האנדלונגען אין אפרייסען די דיפלאמאטישע בעציהונגען. אויך דער פארשלאג פון דער ליבאר־פארטיי נישט צו דערלאזען קיין טראנספארט פון געוועהר און אמוניציע קיין יאפאן בעגעגענט נישט קיין שום ענטוזיאזם אין די פאליטישע און קאפיטאליסטישע קרייזען פון ביידע לענדער.

און וואסער בעדייטונג וועלען האבען די בעשלוסען פון פעלקערבונד, אויב נאך זייער אננעהמען וועט יאפאן ווייטער בעקומען הילף אין דער פארם פון געוועהר און געלד מצד די פערשידענע לענדער? צי וועט נישט נאך בולטער ארויסגעוויזען ווערען די מאכטלאזיגקייט פון פעלקערבונד ביים ערלעדיגען דעם קאנפליקט, צי וועט נישט נאך מעהר אפגעשוואכט ווערען דער פרעסטיזש און דער אויטאריטעט פון פעלקערבונד? אויב יאפאן וועט ווירקליך נישט וועלען זיך אבסאלוט רעכענען מיט די בעשלוסען פון דער פעלקער־ליגע און אויב די מלוכות וועלען גארנישט טאן, כדי צו צווינגען יאפאן אפצושטעלען די קריגס־האנדלונגען און איינצוגעהן אויף א פרידליכע לעזונג פון קאנפליקט אין הסכם מיט די גרונד־ליניעס, וואס זענען אנגעצייכענט געווארען דורך דעם פעלקערבונד, צי וועט דאס נישט בעדייטען, אז פאר די גרויסע מלוכות זענען אלע דראהונגען פון פעלקערבונד פונקט אזוי ווייניג שרעקליך, ווי די דראהונגען אין א טעאטער און צי וועט נישט דער אנזעהען פון פעלקערבונד איבער'ן גאנצען ארונטערגעריסען ווערען?

אזעלכע מיינונגען האט מען געקאנט הערען שוין באלד נאך דער היסטארישער זיצונג פון פעלקערבונד, און אויב דאס פערנעהמען דזשעהאל וועט ווערען א פאקט און כינע וועט איבערגעלאזט ווערען איהרע אויף אייגענע שוואכע כוחות דאן איז קיין שום צווייפעל נישט, אז דאס אלץ, וואס די ליגע האט געוואונען א דאנק איהר ענטשלאסענקייט, וועט זי ווידער פערלירען און אין א נאך גרעסערער מאס.

ל. נ.

צביעות, וואס דערגעה"ט צו אונזין

אין דעם, וואס די יודען איז שלעכט, זענען שולדיג די יודען אליין, אזוי פסקנט די ענדעציע

די שטעלונג פון דער יודישער פארלאמענטארישער רעפרעזענטאנץ ביים אפשטימען דעם בודזשעט האט אריינגעבראכט אין א קלאפאט די פובליציסטען פון דער „גאזעטא ווארשאווסקא". עפעס שטימט דאס נישט מיט דער טעאריע וועגען דער יודישקייט פון דער סאנאציע און מיט דער סאנאטארישקייט פון די יודען. אויב עס איז פערהאן אזא הארציגער בונד צווישען די יודען און דער רעגירונג, סא ווי אזוי קאן מען אויפקלערען פאר די לעזער דעם פאקט, וואס די יודען האבען געשטימט געגען בודזשעט? די ענדעקעס האבען געטראכט, געטראכט ביז מען האט געפונען „דאס כיטרע יודישע שפיצעל" און מען האט זיך מיט דער ענטדעקונג געאיילט צו טיילען מיט די לעזער:

„אין דער אפאזיציע פון יודען צו דער סאנאציע, שרייבט דער ארגאן פון דער ענדעציע, גלויבען מיר נישט. די אפשטימונג פון יודישער קאלא געגען בודזשעט זענען מיר גרייט צו בעטראכטען אלס מאנעווער, וואס איז געפלאנט געווארען איינאיינעם מיט דער סאנאציע. א געוועהנליכער פאליטישער מאנעוור: די רעגירונג האט גערופען צו זיך די יודישע דעפוטאטען, האט זיי געהייסען איבערגעהן אין אפאזיציע, האבען זיי גענומען און זענען איבערגעגאנגען אין אפאזיציע. ווייל וואס טוט מען נישט פאר אנ'אייגענער רעגירונג?

אבער אויפ'ן יודישען אפשטים האט די „גאזעטא ווארשאווסקא" געמוזט צוריקציהען נאך איין מעשהלע איהרע וועגען דעם, יודען אין פוילען. איצט אנערקענט זי שוין, אז די יודען איז שלעכט. ווען די יודען איז כלומרשט געגאנגען גוט, האט די ענדעציע דערין בעשולדיגט די באכמאי־רעגירונג. איצט, ווען די יודען איז ווירקליך שלעכט, בעשולדיגט זי אין דעם די יודען גופא.

„וואס אנבעלאנגט די לאגע פון די יודען און דעם גורל פון זייער יוגענד, פאלט די שולד דערפאר בלויז אויפ'ן אונגארמאלען כאראקטער פון דעם יודישען פאלק. די צייט פון פאראזיטיזם איז פאריבער. ווייטער לעבען פון זאפט פון פעלקער־באלעבאטים איז שוין אונמעגליך. און דעריבער, אנשטאט צו קלאגען זיך און בלאנדזשען ווייטער איבער דער בלינדער גאס, דארפען די יודען ערנסט זיך פערנעהמען מיט דער פראגע פון געפינען פאר זיך נארמאלע אופנים פון עקזיסטענץ".

לגבי יענע ערנסטע פרעסע־ארגאן וואלטען מיר געהאט דאס רעכט צו שטעלען די פראגע אין אזא פאל: וואו און ווי אזוי דארפען די יודען אריבערגעהן צו א נארמאלער עקזיסטענץ? דער „גאזעטא ווארשאווסקא" שטעלען מיר נישט אט די פראגע, ווייל אפילו דער „ראבאטניק", וועלכער האט געשלאסען מיט דער ענדעציע א נישט־אנגריפס־אפמאך האט די טעג געמוזט אנערקענען ביי דער זקנה עלטער־שוואכקייט, וואס שטערט דער קלארקייט פון אורטייל און פון אריענטאציע. מיר זענען מיט דעם דאזיגען דיאגנאז נישט מסכים. דאס איז נישט קיין עלטער־שוואכקייט, דאס איז גאנץ איינפאכע צביעות, אבער אין אזא גרויסער מאס, אז זי דערגעהט אפט צו אונזין. (אפ)

מארגעז ווערט רוזוועלט פרעזידענט

ווי אזוי דער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען נעהמט איבער די מאכט

דער נייער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען פראנקלין רוזוועלט איז געוועהלט געווארען נאך אין נאוועמבער פון פערגאנגענעם יאהר, אבער די מאכט וועט ער איבערנעהמען מארגען דעם 4. מערץ, די פייערליכקייט פון איבערנעהמען די מאכט דורך דעם נייעם פרעזידענט איז אין די פעראייניגטע שטאטען פערבונדען מיט א גאנצען צערעמאניאל, וועלכער אונטערשיידעט זיך נישט קיין סך פון א קאראנאציע.

דער טאג פון איבערנעהמען די מאכט איז א פייערליכער יום־טוב אין גאנצען לאנד. אלע גובערנאטארען פון די שטאטען, אלע בירגערמייסטערס פון די שטעט, אלע הויכע פערזענליכקייטען פון דער מלוכה האלטען פאר זייער חוב אנטייל צונעהמען אין די פייערליכקייטען. אלע עפענטליכע געביידעס אין די פעראייניגטע שטאטען זענען דעקארירט און בעהאנגען מיט מלוכה־פעהנער, די אויסלענדישע אמבאסאדעס און באטשאפטען ווערען אויך דעקארירט מיט זייערע פעהנער.

די צערעמאניע פון איבערנעהמען די מאכט דורך דעם נייעם פרעזידענט ווערט טראנסמיטירט דורך ראדיא אין גאנץ אמעריקע. דער פרעזידענט, פייערליך געקליידעט, גייט אין קאפיטאל, (דער פאלאץ פון אמעריקא'ער קאנגרעס), דערביי ווערט ער בעגלייט פון א באטאליאן מאטראסען מיט אנ'ארקעסטער אין דער שפיץ. נאכ'ן פרעזידענט געהען די גובערנאטארען פון די בעזונדערע שטאטען, אויך בעגלייט פון מיליטער. דאן קומט דער דיפלאמאטישער קארפוס אויך עסקארטירט דורך מיליטער־אפטיילונגען. ענדליך פאהרט דער געוועזענער פרעזידענט אליין; זיין ראלע איז א טראגישע, ווייל אויף איהם לעגט נישט קיינער די מינדעסטע אכט, ער האט אפילו פריהער געמעגט זיין דער סאמע פאפולערסטער מענש אין אמעריקע. די גאנצע פראצעסיע געהט אוועק אין קירך, וואו דער עלטסטער פראטעסטאנטישער פאסטאר ריכט אפ א גאטעס־דינסט.

די ריכטיגע צערעמאניע קומט פאר אין קאפיטאל. דארט זענען שוין פערזאמעלט די מיטגלידער פון העכסטען טריבונאל פון די פעראייניגטע שטאטען, די אינסטיטוציע, וועלכע האט אין אמעריקא א קאלאסאלען איינפלוס. דער פארזיצער פון טריבונאל לייענט דורך די שבועה, וועלכע דער פרעזידענט חזר'ט איבער און אין וועלכער ער שווערט אז ער וועט ערפילען זיין אמט אין הסכם מיט דער קאנסטיטוציע פון די פעראייניגטע שטאטען. דאן לייענט אנ'אנדער ריכטער דורך א צווייטע שבועה, וועלכע דער פרעזידענט בעלעגט אלס העכסטער פיהרער פון די בעוואפענטע כוחות. דער בישאף האלט דאן א תפילה און עס ווערט געזונגען דער נאציאנאלער הימן. דער אויסגעוועהלטער ווערט אזוי ארום ווירקליכער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען און נעהמט אן גראטולאציעס. אין פאלאץ קומען אן צעהנדליגער טויזענדער מענשען, וועלכע ווילען דעם פרעזידענט א דרוק טון די האנד.

דער גאנצער צוג לאזט זיך דאן אין ווייסען הויז אריין, וואו עס קומט פאר די אויפנאהמע און ערשטער ערעפענונגס־באל פון נייעם פרעזידענט. די דינערשאפט איז אנגעטון אין פורפור פראקען מיט ווייסע זיידענע זאקען און שווארצע פערפודערטע פאריקען. דער פרעזידענט און די גובערנאטארען זענען אנגעטון ציוויל, זייער אומגעבונג אבער אין מונדירען.

ווען מען „פיהרט אריין" דעם נייעם פרעזידענט אויף דעם דאזיגער אופן אין וואשינגטאן, קומען אין אנדערע שטעט פון צפון־אמעריקע פאר פעריוויילונגען, די געביידעס זענען שוין דעקארירט, די גאסען אילומינירט, אויף די מערק שפילען ארקעסטערס, מען לאזט פייערווערק און...

ד. גל.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלביאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע, אלע פרס, אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אוונד.
בעזונדערער ווארטע־צימער פאר פרויען.

צופיל צוקונפט

(קלאנגען און אפקלאנגען) — פון לעא כעניג

א ענגלענדער האט אמאל געזאגט: „איך הער אזוי פיל וועגען דעם וואס מיר זענען שולדיג די צוקונפטיגע דורות, איך וואלט אפילו זעהר שטארק געוואלט וויסען, וואס די צוקונפטיגע דורות האבען געטון פאר אונז"...

מען מוז צוגעבען אז אין דעם ציניש־עפיקוריאישען ווארט איז דא א קערן אמת: מען קען נישט ארומגעהען און האלטען אין איין זארגען אלץ וועגען דעם, וואס וועט זיין גוט צי נישט גוט פאר די קומענדיגע דורות; וואס מיר זענען זיי שולדיג, און וואס זיי, די קומענדיגע דורות וועלען קלערען וועגען אונז — צי זיי וועלען אונז שעלטען אדער בענשען?

ערשטענס קענען מיר גארנישט אזוי פערזארגען די צוקונפטיגע דורות, ווי מאנכע אידעאליסטען וואלטען זיך געוואלט, פשוט דערפאר ווייל מיר זענען גארנישט אזוי זיכער צי די ווייטע צוקונפטיגע דורות וועלען האבען די אייגענע מיינונגען וואס מיר האבען וועגען „גוט" און „שלעכטס".

עס קען גאר זיין אז פאר אונזערע גוטע ירושות וועלען זיי אונז שעלטען, און פאר די שלעכטע ירושות, מיט וועלכע מיר שעהמען זיך אצינד, וועלען זיי אונז בענשען.

אבער הויפטזעכליך קאן מען נישט ארומגעהן און זיך אלץ דרעהען דעם קאפ און אויפעסען זיך דאס הארץ זארגענדיג זיך אלץ פאר די קומענדיגע דורות, טאקע צוליב זיי אליין, טאקע צוליב דעם געזונטען קיום פון די קומענדיגע דורות:

געזונטע דורות קומען ארויס פון געזונטע דורות, און נישט פון די קרענקליכע פון צווייפעל און דאגות צעפרעסענע דורות, וועלכע האלטען אין איין שפיגלען זיך אין דעם בלינדען צוקונפט שפיגעל וועלכער זעהט זיי נישט, וועלכער האט נאך פון זיי קיין אהנונג נישט.

געוועהנליך הייסט עס נישט, אז מען דארף לעבען בלויז מיט'ן היינט און איבערלאזען פאר'ן מארגען א תוהו ובוהו, א מבול, אזא לעבען איז א קראנק לעבען, איז אומשטענדיג, געזונטע, לעבענס־פעהיגע מענשען טאנצען נישט און שפילען נישט ווען זייער היים ברענט, אבער פונקט אזוי נישט לעבען־בעספעהיג זענען אפשר די מענשען, וועלכע לעבען קיין טאג ניט איבער אן טיפע זארג פאר דער צוקונפט, וועלכע וואגען קיין טריט נישט מאכען, נישט איבערקלערענדיג וועגען דעם וואס די ווייטע צוקונפט וועט זאגען וועגען דעם שריט.

מען קען אבער צווייפלען צי א ענגלענדער, צי יעדער זוהן פון וועלכען עס איז אנדערען נאָרמאלען פאלק האט א רעכט צו שטעלען די פראגע: „וואס האבען די צוקונפטיגע דורות געטון פאר אונז?" סוף כל סוף לעבען זיי אלע מעהר מיט דעם היינט און מיט דעם סך הכל מיט דער ירושה פון זייער פערגאנגענהייט ווי מיט דער צוקונפט.

די פערגאנגענהייט, זייער געשיכטע האט זיי איבערגעלאזט פעטע ירושות און זיי געניסען זיי אויף וואס די וועלט שטעהט, זארגענדיג זיך קנאפ, צו קנאפ אפשר שוין, פאר דער צוקונפט.

אויב ס'איז אבער דא א פאלק וואס לעבט אין איין ציטערניש, אין איין מורא פאר דער צוקונפט, איז עס דאס יודישע פאלק.

מיר יודען האלטען אין איין פערזארגען אונזערע צוקונפטיגע ווייטע דורות זיי זאלען חלילה נישט אונטערגעהן.

מיר האלטען זיי, אונזערע צוקונפטיגע דורות, אין איין אפשרעקען און אפשיצען.

מיר האלטען זיי אין איין פערזארגען און בעשימערען מיט פערשידענע שמות און קמיעות זיי זאלען חלילה נישט אונטערגעהן.

מיט וואס פארא רפואה אדער לעזונג מען קומט נישט צו אונז פאר דער יודען־פראגע, איז אונזער ערשטע און וויכטיגסטע דאגה, צי די צוקונפטיגע דורות אונזערע וועלען בלייבען יודען.

מיר האבען אזא געהיימען אורים ותומים פון וועלכען יעדער פון אונזערע פערזארגער לייענט ווי איהם ווילט זיך, ווי איהם שטעלט זיך פאר. וואס די צוקונפטיגע דורות וועלען זאגען וועגען אונז און אונזער טעטיגקייט.

און נישט נאר וואס זיי וועלען זאגען, נאר אפילו אויך אין וואס פאר א שפראך זיי וועלען זאגען, און ווי אזוי זיי וועלען אויסזעהען.

יעדער יוד כמעט, איז א צוקונפט־זעהער, א נביא. און מען מוז צוגעבען א שווארץ־זעהער ס'רוב, מיר זעהען בלויז געפאהרען אין דער ווייטער צוקונפט, אונזערע צוקונפטיגע דורות זעהען מיר בלויז ווי פערטיליגטע ר"ל, אדער ווי משומדים להבדיל.

מיט וואס פאר א נאציאנאלער אדער סאציאלער רפואה מען קומט נישט צו אונז, אזוי איז אונזער ערשטע פראגע: וואס וועלען אונזער צוקונפטיגע דורות זאגען דערצו, ווי אזוי וועט עס ווירקען אויף זייערע גייסטיגע מאגענס? וועלען זיי זיך חלילה נישט אסימילירען, ווען מיר וועלען אצינד איינבעהמען די רפואות?...

דאס קראנקע יודישע פאלק שוואנגערט שטענדיג מיט צוקונפט־אירען און האט מורא צו עסען, צו טרינקען, צו לעבען אפילו אין פאל עס וועט חלילה שאדען די ווייטע פערהוילענע מפיל דורות...

איז מען געקומען צו אונז מיט'ן פאליטישען ציוניזם, האט זיך באלד אויפגעהויבען א געשריי — סיי פון די ארטאדאקסען, סיי פון אחד העם'ן און אפילו פון אונזערע שליחות־יודען — אז דאס וועט אונז פיהרען צו אסימילאציע, אז די יודען אין א אייגען לאנד וועלען אויסזעהען ווי די גויים, וועלען גאר קיין יודען נישט זיין.

קומט מען צו אונז מיט דער רוסישער לייזונג פון דער יודען־פראגע, אזוי ווערט באלד א געשריי: יא, אבער די צוקונפטיגע דורות וועלען שוין דארט קיין יודען נישט זיין, וועלען דעם צלם אלקים נישט האבען.

און אזוי מיט יעדער לייזונג, מיט יעדען רעצעפט, וואס מען דערלאנגט אונז, אדער וואס מיר געפינען אליין פאר אונזערע געברענטע צרות.

אז מיר זארגען נאר פאר די בעהאלטענע זוימען אין אונזער נאציאנאלען גוף, וועלכער ווערט אלץ קראנקער, צובראכענער און עלטער.

מיר לעבען אלץ מיט אונזערע התחיבותן פאר דער צוקונפט, פאר די צוקונפטיגע דורות.

וואס וועלען זיי זאגען וועגען אונז? אויף וואס פארא שפראך וועלען זיי עס זאגען? ווי אזוי וועלען זיי אויסזעהן? וואס פארא יארמולקעס און וואס פארא זשופיצעס וועלען זיי טראגען? וועלען זיי לייענען מקרא מיט תרגום אונקלוס, אדער חלילה מיט יהואש'ס איבערזעצונג!? וועלען זיי לייענען גרעץ'ס, דובנאווס אדער חלילה א נייע מארקסיסטישע אויסטייטשונג פון דער יודישער געשיכטע? און אונזער היינט ווערט אויסגעפילט מיט'ן אויפשטעלען גדרים, גדרים צו גדרים.

דאס געבאטענע לאנד איז נאך נישטא, אבער גדרים האבען מיר שוין אנגעגרייט און אויפגעשטעלט קיין איין בנין נישט, אבער מיר האבען אלץ אנגעגרייט די גייסטיגע סלופעס און זיילען וואס זאלען אונטערשפארען דעם בנין. מיר האבען מורא געזונט צו ווערען, טאמער וועט עס חלילה שאדען די צוקונפטיגע דורות.

וואלט שוין אפשר טאקע געווען א יושר אביסעל צו רוה לאזען די צוקונפטיגע דורות, און טאקע פון זייער טובה וועגען.

—=):0:(=—

ריכארד וואגנער (צום 50־טען יאהר־טאג נאך זיין טויט)

בעטראכטונגען — פון מ. דארגוזשאנסקי

א קליינע הקדמה:

איידער מיר וועלען ארומרעדען די בעדייטונג פון ריכארד וואגנער אלס גרעסטען, נאך באך בעטהאווען, מאצארט, מוזיקאלישען גאון, בעדארפען מיר די לעזער אויף א ווייל צו פערגעסען וואגנער'ן דעם אנטיסעמיט, וועלכער האט וועגען זיין פיהרענדיגען אפגאט, איבער'ן גרעסטען פראנצויזישען אידישען קאמפאניסט פון זיין צייט, מעיערבער, זיך אויסגעדריקט, אז ער „פעריודישט" די מוזיק... ווען לאמבראזא האט געזאגט, אז געניאלע מענשען האבען א ניצוץ פון משוגעת, איז וואגנער שוין דאן, ווען ער האט אזוי זיך אויסגעדריקט, געווען געניאל... איבעריגענס, זענען אונזערע איצטיגע בעטראכטונגען געווידמעט וואגנערן דעם מוזיק־געניוס און נישט וואגנערן דעם אנטיסעמיט.

ווער זשע איז ריכארד וואגנער, וועלכער האט מיט זיין רעוואלוציאנער־רעפארמאטארישער ריכטונג אין דער מוזיק, אויפגעטרייסעלט די גאנצע מוזיקאליש־קינסטלערישע וועלט אויף אזוי ווייט. אז פון איין זייט האט מען איהם געהאלטען פאר א גאט און פון דער אנדערער זייט האט מען איהם בעקעמפט ווי א אומבעקאנטען בייזען גייסט, וואס בעטראבט די געמיטער מיט עפעס א נייער אונפערשטענדליכער מוזיק.

שוין אין פאריז, וואו וואגנער האט שטודירט האט ער, שרייבענדיג קלענערע און גרעסערע ביהנע ווערק, ארויסגעוויזען בעדייטענדען מוזיקאלישען טאלענט, שוין דאן האט אויף דעם יונגען צוזאגענדיגען מוזיקער געהאט א גרויסע ווירקונג די פראנצויזישע „גראנד"־אפערע מיט איהר פראכט און פאסציאנירענדער אויסשטאטונג, און ער האט געוואכט אנצוקניפען בעציהונגען — מיט וועמען?.. מיט דזשאקאמא מעיערבער, דעם שעפער פון די „אפריקאנערין" און „הוגענאטען", וועלכער האט געהערשט אין דער „גראנד"־אפערע ווי א קעניג, וועמענ'ס מוזיק עס איז געווען פאר'ן יונגען וואגנער ווי א פאר־בילד און אידעאל, און שפעטער פאר'ן עלטערן וואגנער — ווי א מוזיק, וואס „פעריודישט" די אלגעמיינע... (א, טעמפערא!..)

די אומזיסטע בעמיהונגען צו דערנעהנטערען זיך צו מעיערבער און דערמיט צו דער „גראנד"־אפערע, אין וועלכער ער האט געהאפט צו מאכען א מוזיקאלישע קאריערע, פערביטערן וואגנער'ן און צווינגען איהם, מחמת נויט, צו שרייבען אנשטאט מוזיקאלישע זאכען — מוזיק־ליטעראַרישע און קריטיש־מוזיקאלישע ארטיקלען.

ווער וויסט, אפשר פון דעם דאזיגען מאמענט שפינט זיך דער פאדעם פון האס צו מעיערבער'ן, דעם גרויסען יודישען קאמפאניסט, און אט די שנאה האלט אן אזוי לאנג, ביז וואנען וואגנער שלידערט איהם אראפ פון זיין פעדעסטאל מיט זיין דאמאלס שוין גרויסען אויטאריטעט — מיט דעם שפרוך, אז מעיערבער פעריודישט די מוזיק.

די צייט פון נויט שוואכט אבער נישט אפ וואגנערס שאפונגס־דראנג; דער פייערדיגער קאפ לערנט און שרייבט. צו יענער צייט שוועבט שוין פאר איהם די פלענער פון „ריענצי" און „טאנהויזער", אין די ערשטע צוויי מוזיקאלישע דראמען, דערקענט מען נאך אפילו דעם פראנצויזישען איינפלוס, אבער עס פיהלען זיך שוין די נייע ספעציפיש־וואגנערישע וועגען, וועלכע פעראייניגען די קלאנגליכע מוזיק מיט דער פאעזיע פון ווארט. דורך די דערקערענדיגע מאטיווען און לייט מאטיווען, אין פארבענצויבערענדיגע הארמאניע־ענטוויקלונגען, וואס זענען דער פאן פאר די פונ'ם קאמפאניסט אליין געדיכטעטע ליבחעטאס צו זיינע מוזיק־דראמען — און מאכען דעם איינדרוק ווי פון עפעס אונערדישער העכערע מיסטעריעזער־מוזיק, צו וועלכער מען מוז זיך מוזיקאליש פארבערייטען און מוזיקאליש אין זיי זיך איינלעבען. דער קווינט־עסענץ פון וואגנער'ס רעוואלוציאנער־רעפארמאטארישער ארט צו פעראייניגען מוזיק מיט פאעזיע, איז, קאן מען זאגען אין קורצען: די מוזיק אלס געפיהל־שפראך קאן נישט שילדערן קיין אויסערליכע געשעהעניש. די פאעזיע קען עס דוקא! ווען די מוזיק און די פאעזיע פעראייניגען זיך, ווערען זיי א הערליכע קראפט פאר'ן שאפען, וואס שוועבט פאר די גייסטיגע חושים פון דיכטער בכלל און פאר'ן אפער־דיכטער בפרט. דורך דער געניאלער פעראייניגונג פון מוזיק מיט פאעזיע, האט ריכארד וואגנער געשאפען אזעלכע אומשטערבליכע מוזיק־דראמען, וואס וועלען בלייבען דאס אייביגע אייגענטום פאר אלע מענשען ווי לאנג מענשען וועלען בעגעהרען מוזיק און געזאנג.

וועלכער קולטורעלער מענש האט נישט געהערט די מוזיק־דראמען: „ריענצי" (גרויסע טראגישע אפערע אין 5 אקטען, אויסגעפיהרט אין דרעזדען דעם 20. אקטאבער 1842), „טאנהויזער" (נאך וואס די כראנאלאגיע?), „לאהענגרין", „ניבעלונגען", „דער רהיינגאלד", „וואלקירע", „זיגפרידס געטער־דעמערונג", „טריסטאן און איזאלדע", די מייסטערזינגער און „פארסיפאל"? דאס זענען אפילו קנאפע שטריכען פאר דער פולשטענדיגער פיזיאנאמיע און בעדייטונג פון וואגנער'ס שאפונג, אבער אונזערע בעטראכטונגען זענען בעיקר געצילט אין דער ריכטונג אפצוואשען דעם אפסורדאלען פארוואורף, אז דער מייסטער מעיערבער האט „פעריודישט" די מוזיק, פערוויסטענדיג דערמיט די גרויסע וואלארן, דאס עס ענטהאלטען מעיערבער'ס אפערן: „ראבערט דער טייוועל", „פראפעט" א. א.

אפשר האבען נאך אנדערע יודישע טאן־דיכטער „פעריודישט" די מוזיק? אזעלכע געמאניער פעהלען נישט איצט אין היינטיגען דייטשלאנד, וואס זאלען דאס בעהויפטען.

וויל מען וויסען, ווער זענען זיי, די אנדערע, לאמיר אנרופען א פאר נעמען: אנטאן רובינשטיין, מענדעלסאן־בארטאלדי, מאקס ברוך, יאאכים, הלוי, ביזע און ריכארד שטראוס — דער אפאסטאל פון דער מעלאדיע — ער האט דאך געוויס „פעריודישט" די מוזיק, ער א יוד, האט קאמפאנירט מוזיק צו „סאלאמעא". צום שלוס מוזען מיר זיך אויך צורעכענען צום אנטיסעמיטישען שפרוך און בעהויפטען, אז די אלע אויסגערעכענטע האבען טאקע פעריודישט די מוזיק, דאס הייסט פערהערליכט זי. דען נישט אלץ וואס איז יודיש איז מיאוס, אזוי ווי עס איז נישט געניאל אלץ, וואס א געניאלער מענש זאגט, אזא זאגעכץ איז גיכער אויסגעלאשענע פונקען פון א פייערדיגען קאפ, אבער דערמיט בעשעפטיגען מיר זיך נישט, ווייל אונזערע בעטראכטונגען זענען געווידמעט נאר דעם פייערדיגען קאפ פון וואגנער'ן דעם מוזיקאלישען זשעני און נישט די אויסגעלאשענע פונקען פונ'ם פייערדיגען קאפ...

—§§||§§—

פון יודישען הומאר־אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג פון אונזער פערשטארבענעם מיטארבייטער שר של אש

א ארימאן איז אריין צו א גביר בעטען א נדבה, האט איהם דער גביר מרחה געווען מיט גאר נישט, האט זיך דער ארימאן אנגערופען: וועסטו מיר געבען איז גוט...

— און אז נישט — האט איהם איבערגעריסען דער גביר —

— אז נישט וועל איך דיר איבערגעבען אין די הענד צו דעם וואס האט מיך געשיקט צו דיר.

— ווער איז דאס דער וואס האט דיך געשיקט צו מיר? — האט פערוואונדערט דער גביר געפרעגט.

— דו פרעגסט ווער עס האט מיך געשיקט צו דיר?

— דער דלות...

מ'האט אמאל געפרעגט א לץ:

— פארוואס איז פאר די ארימעלייט אלץ פערבאטען צו טון און דער גביר מעג אלץ.

— ווען משה האט צובראכען די לוחות — האט ער געענטפערט — זענען אלע געלאפען כאפען שטיקלעך, די גבירים וואס האבען תמיד גרויס הצלחה איז ארייגעפאלען גרעסערע שטיקלעך וואו ס'איז געווען אנגעשריבען „תגנב", „תנאף", „תחמוד" אבער די ארימעלייט וואס האבען געכאפט קליינע שטיקלעך, אויף וועלכע ס'איז געווען אנגעשריבען „לא", „לא", „לא"...

א סוחר האט געפייערט זיין 50־יאהריגען געבורטסטאג זענען געקומען צו איהם זיינע אנגעשטעלטע און זהאבען איהם איבערגעגעבען אן אדרעס מיט א סך ברכות פאר זייער בעל־הבית.

— מיינע הערען — האט ער זיך צו זיי אנגערופען — ס'איז ביי מיר זייער טייערע אייערע ברכות און דערפאר שענק איך אייך במתנה גמורה אלץ. וואס איהר האט ביי מיר אנגעגנב'עט ביז היינט...

א פאכטער איז געקומען פון שטאט אהיים, האט זיין ווייב בעמערקט, אז ער איז עפעס אומעטיג.

— וואס האט דיר געטראפען, אז דו ביסט אזוי אומעטיג — האט איהם זיין ווייב געפרעגט.

האט ער אפגעזיפצט און געזאגט:

— שלעכטע נייעס האב איך געהערט אין שטאט משיח קומט... וואס וועלען מיר איצט טון מיט אונזער פאכט, מיט די בהמות?

האט איהם דאס ווייב געטרייסט און האט געזאגט:

— זארג נישט מיין מאן, גאט וועט רחמנות האבען, אזוי ווי ער האט אונז אויסגעהיט פון פרעה מלך מצרים און פון המן הרשע וועט ער אונז אויך אויסהיטען פון משיח'ן...

א באנקיר האט געפיהרט א וויכוח מיט זיין בוכהאלטער וועגען א פאזיציע אין דער בוכפיהרונג. איינער האט געזאגט, אז מ'דארף די פאזיציע אזוי שטעלען און דער אנדערער זאגט מ'דארף איהר אנדערש שטעלען.

— עס וואונדערט מיר זייער — האט זיך דער באנקיר געצערנט, — צי בין איך משוגע, צי ביסטו משוגע?

— שטעלט איך פאר, — האט זיך אנגערופען דער בוכהאלטער צום באנקיר, — צי וועט איהר דען נעמען א בוכהאלטער א משוגע'נעם?..

„גלות־נאציאנאליזם"

פון ד"ר חיים זשיטלאווסקי

.1

אין די צייטען פון א גרויסען אויפרודער, ווען עס וואקסען ארויס נייע פראבלעמען אין דעם געזעלשאפטליכען לעבען אדער עס הויבט אן צו פערשווינדען דער גלויבען אין די אלטע וועגען, די אזוי צו פערענטפערען זיי, — אין אט די צייטען בעמערקען מיר אפט, ווי איינגעשפארטע, פערעקשנ'טע אנהענגער פון אנ'אלטען וועג, אדער פאנאטישע. געגנער פון א וועלכען עס איז נייעם וועג בייטען פלוצלינג זייער שטעלונג מעהר אדער ווייניגער ראדיקאל פון פערברענטע פערפאל — גער ווערען זיי נישט ווייניגער היציגע חסידים פון דעם פריהער פערהאסטען אידעאל.

אזעלכע מענשען, וואס געפינען אין זיך די גבורה איבערצובייטען זייער פראנט, — ר'כיגער: אריבערצוגעהען אין דעם לאגער פון דעם געוועזענעם „שונא", זענען לפי ערך נישט קיין סך, און ס'איז דערקלעהרליך, פארוואס זיי זענען אזוי דין געזייהט, איינצוזעהען, אז מען האט געלעבט אין א טעות, אז דער קעגנער איז פארט געווען גערעכט, — דערצו דארף מען בעזיצען א גאנץ היפשען גראד פון זעלבסטשטענדיגען קריטישען דענקען, פון קאנען קוקען אויף דער וועלט מיט „אפענע אויגען" און אהן די אלטע ברילען, וואס זענען געווען אזוי גוט צוגעפאסט צו דעם אייגענעם בליק. דאס רוב מענשען האבען א שוואכע גייסטיגע ראיה, און קוים טוען זיי אויס די פריהער אזוי גוט צוגעפאסטע ברילען, אזוי הויבט זיי אן צו שווינדלען פאר די אויגען. די ווייטיגע אבער, זיי, וואס קאנען דענקען קריטיש, — ביי זיי בייט זיך אפט דער בליק, וואקסט ביי זיי אויס די גוטע אין נייע ברילען.

מערקווירדיג איז דערביי, אז אפילו פון די מוטיגע און פרייע ווערט זעלטען־ווען גלייך פון אנהויב אן ארויס מיט דעם קלארען לשון און זיך בפה מלא מודה זיין פאר דעם געגנער: „ברודער־לעבען, חטאתי! דו ביזט געווען גערעכט און איך בין געווען פערבלענדט. אומגערעכט!" עס איז לייד־דער אזוי שווער צו שטראפען זיך אליין, זיך מודה צו זיין, אז מען איז געווען אומגערעכט.

אט דעם אינטערעסאנטען פסיכאלאגישען שטריך האב איך בעמערקט טאקע אויך ביי זיך אליין. אך! דער אויבערשטער האט מיך געשטראפט מיט דעם גורל, אז איך האב אין א סך אין א סך זעהר וויכטיגע ענינים געמוזט איבערבייטען מיין בליק.... אבער א סך עפטער, איידער ביי זיך אליין, האב איך יענעם שטריך געקאנט בעמערקען ביי יענע געגנער, וואס האבען זיך געפיהלט געצוואונגען פראקטיש אוועקצושטעלען זיך אויף דער זעל־ביגער פאזיציע, אויף וועלכער איך בין געשטאנען.

איך געדענק גוט די צייט, — דעם אנהויב פון אונזער יאהרהונדערט — ווען אין דער יודישער סביבה, אין וועלכער איך האב געלעבט, האט מיט א בעזונדערער העפטיגקייט זיך געפיהרט דער גייסטיגער קאמף ארום דער אסימילאציע און דעם נאציאנאליזם, איהר האט, צום ביישפיל, געהאט צו טאן מיט איינעם פון די גאר אומקאמפראמיסליכע קאסמאפאליטישע אסימילאטארען, פון וועמען אלע איירע ארגומענטען פלעגען אפשפרינגען, ווי אנ'ארבעס פון וואנט. א וויציגער יוד, מיט א שארפער און בויגעוודיגער לאגיק, פלעגט ער מיט איהר שפילען, ווי א גוטער פעכטער מיט א דעגען פון טאלענטיגען שען שטאל און פלעגט אייך ארויסשלאגען אלע איירע ארגומענטען פון די הענט. און פלוצלונג, — איהר בעגעגענט זיך מיט איהם אין איניגע חדשים ארום, — מזל טוב! אויך ער איז געווארען א נאציאנאליסט; א בונדיסט, אדער ציוניסט. אדער „ציוני־ציוניסט", אדער — די דעמאלט העכסטע מדרגה פון יודישען נאציאנאליזם; א „ציוני־ציוניסטישער פאלעסטינעץ", פאר וועמען אפילו ארם־נהרים איז אבסאלוט טריף און מען טאר גאר נישט א טראכט טאן וועגען דעם...

פרעהט איהר זיך:

— ברוך הבא בשם השם! הגם שאול בנביאים?

— פרעהט זיך נישט ענטפערט ער אייך, צום יודישען נאציאנאליזם האבען מיך געבראכט נישט איירע שעהליכע און פאלשע ארגומענטען. איך האב פשוט איינגעזעהען...

און עס שטעלט זיך ארויס, אז ער האט איינגעזעהען עפעס א גאנץ נייעם ארגומענט, וואס איז אבער גאר נישט בעריהרט געווארען אין דעם פריי־וואטען ויכוח, אדער האט זיך ערגעץ־וואו ארומגעבלאנקעט אין איהם אהן א ברעקעל אייגענער ממשות'דיגער וואג. ער האט, למשל, איינגעזעהען, אז כל זמן פיזישע קראפט און פיזישע שעהנקייט, מיט די אלע גימנאסטישע שפילען, וועלען נאך פער־נעמען אזא וויכטיגען ארט אין די פעלקער'ס בליקען אויף א חשוב'ען מענשליכען לעבען. וועלען די פעלקער נישט קאנען איבערטראגען דעם יודען'ס אינטעלעקטואליזם און מאראליזם. אלע ער: מען מוז די פעלקער בעפרייען פון דעם אנטיסעמיטיזם, און דאס קאן מען נאר מיט א קאנסעקווענטען יודישען נאציאנאליזם. „לאמיר זיי אויפהערען צו בייסען, וועלען זיי אויפהערען זיך צו קראצען"... א ער: עס איז א גרייליכע עולה צו פערלאנגען פון די פעל־קער זיי זאלען איינשלינגען אזא נישט אפעטיטליכען ביסען, ווי דאס יודישע פאלק; וכדומה ארגומענטען, וואס האבען זיך מעהר אדער ווייניגער אריינגעפאסט אין דער פריהערדיגער „אסימילאטא־רישקייט" און „אנטי־יודישקייט".

דער סוף פלעגט, פערשטעהט זיך, זיין, אז אט די נייע איינזעהענישען, אויב זיי זענען געווען פון דעם אויבען געשילדערטען מין, פלעגען זיך באלד אויסוועפען. זיי האבען געדינט נאר ווי א בריק־קעל צו קאנען איבערשפרינגען א געוויסען געדאנקליכען תהום. אריבערגעשפרונגען, האט מען זיך שוין איינגעלעבט אין יענער געדאנקען־ספערע, וואס האט געהערשט אין דעם נאציאנאליסטישען לאגער, צו וועלכען מען איז צוגעשטאנען. די אינווייניגסטע לאגיק פון דעם אדער יענעם געדאנקען־סיסטעם פלעגט בעמען די אויבערהאנט איבער די אדער יענע צופעליגע נייע איינזעהענישען.

.2

פארוואס האב איך מיך איצטער דערמאנט אן אזעלכע עפיזאדען?

אונזער צייט איז זיכער נישט קיין צייט פון גרויסען גייסטיגען אויפרודער. על־כל־פנים נישט אויף דער יודישער גאס. די יודישע גאס מאכט מעהר דעם איינדרוק פון א פערגלייווערטער אפהענ־גיגקייט, איידער פון אב'אויפגעברויזטען לעבען. אבער דער איינדרוק נארט אונז דא אפ. עס איז אלץ שטיל און „אזוי ווי געוועזן" נאר אויף דער אויבער־פלאך. ערגעץ־וואו אינווייניג קומען פאר מאלעקו־לארע ענדערונגען, וואס צווינגען מענשען צו רעווי־דירען זייערע ביזהעריגע בליקען אויף די פראבלע־מען פון דעם יודישען לעבען און אויף די וועגען, ווי אזוי פארטיי צו ווערען מיט זיי. און אלע פראבלעמען הויבען זיך ביסלעכווייז אן צו דרעהען ארום דעם גרונט־פראבלעם פון אונזער צייט; דעם אזוי־גערופענעם „גלות־נאציאנאליזם".

צוויי צענטראלע פונקטען האט דער דאזיגער גרונט־פראבלעם. קודם אנ'עקאנאמישען פונקט. דאס איז די מאוימ'דיגע פראגע וועגען אונזער צוקונפט און דער צוקונפט פון אונזערע קינדער אין די ביז־אהעריגע יודישע. ד. ה. שטאטישע פראפעסיעס. אלץ מעהר בליקען ווענדען זיך איצטער צו יענעם וועג, צו יענעם אויסוועג, יועלכען אונזערע אגראר־ריסטען האבען נישט אויפגעהערט צו פראפאגאנדי־רען אין דער עפענטליכקייט און וועלכען די אפיציע־לע עפענטליכקייט האט אזוי שטיף־מוטערליך בעה־האנדעלט. איצטער רעדט מען שוין אבער כמעט ווי וועגען א יודישע אגראר־בעוועגונג: וועגען קלע־נערע און גרעסערע טעריטאריע און אונזער דע אייד־דעק פון דער אפיציעלער „ניכגילטיגקייט".

און דער צווייטער צענטראלער פונקט פון דעם גלות־נאציאנאליזם איז א גייסטיג־קולטורעלער. דא דרעהט זיך די פראגע ארום דעם גורל פון דער יודישער שפראך און פון דער קולטור אין יודיש.

אגראר'ישער איבערבוי פון אונזער גאנצען סאציאלען ארגאניזם און יודישיסטישער אויסבוי פון אונזער גאנצער גייסטיגער קולטור — אט דאס זענען די צוויי צענטראלע פונקטען פון דעם איינ־ציגען „גלות־נאציאנאליסטישען פראבלעם", און צו זיי, צו ביידען, ווערט ביסלעכווייז צוגעצויגען דער יודישער אויפמערק, און עס נעמט זיך ביסלעכ־ווייז בייטען די שטעלונג צו זיי ביידען.

נעמט די שטעלונג צו דער יודישער שפראך און קולטור. דער איבערבייט אין איהר האט זיך שוין גענומען מערקען מיט א פאר יאהר צוריק. געוועזענע פערברענטע אנטי־יודישיסטען האבען זיך גענומען א סך פריינדליכער שטעלען צו דעם אויסבוי פון א הויכגראדיגער יודישער קולטור אין יודיש. און אויך דא האט מען ביי איניגע געקאנט מערקען, ווי דער איבערבייט אין דעם בליק איז אין דער ערשטער צייט פארגעקומען נישט. חלילה, ווייל מען איז, רחמנא לצלן, איינגעפאלען אין דעם יודי־שיסטישען געהאנקען־שטראם. חס ושלום! נייע אר־גומענטען זענען ארויסגעשוואומען, יודיש מוז טאקע אפשטארבען. אבער: אז שוין שטארבען איז לאז דאס לפחות זיין מיט א שעהנעם טויט.

און דאס אייגענע הויבט זיך איצטער אן צו מערקען אויך בנוגע אונזער אגראר־פראגע.

אויב א לאנדווירטשאפט־לעבען איז „גוט פאר יודען", דארף דאס צווינגען אונזער עפענטליכען געדאנק צו טראכטען, צו טראכטען הויך, אויפ'ן קול, ווי אזוי דאס זאל ווערען „גוט" נישט נאר פאר א פאר באלעבאטישע יודען, נאר פאר די גרויסע יו־דישע מאסען, וואס נויטיגען זיך אין דעם, ווי אין לעבען. און אז מיר וועלען טראכטען, וועלען מיר זיך דערטראכטען... און דעמאלט וועלען ממילא ארויס־שווימען די אלע זיבען זאכען, וואס לאזען נאך דער־ווייל אזוי קאלט דעם חשוב'ן הער דאקטאר.

דירות „בעז ארדסטעמפנעגא"...

דערצעהלט פון א לאדזער מעקלער

פון י. אבערזשאנעק

בין איך שוין מיט מזל א מעקלער אויך!

וואס בין איך ביז איצט געווען? — אויך א מעקלער, אבער דאס אמאליגע מעקלעריי, איז נישט דאס היינטיגע מעקלעריי.

פאר דער מלחמה בין איך, ווי איהר ווייסט, געווען א קאמיסיאנער, ווי אזוי מ'איז פאר דער מלחמה געווארען א קאמיסיאנער, ווייסט איהר דאך: מ'האט געדינגען א שטוב פון קוילען־קאסטען האט מען געמאכט א שרייב טיש, מ'האט זיך געלאזט אפדריקען בריף־בויגען'ס מיט עטיקעטען מיט א פירמע „טארגאווי דאם גריגארי לאפסערדאק עס קאמפ". און מ'האט גענומען „פעקלעך"...

צי מ'האט געגעבען „פעקלעך", פרעגט איהר? אי, האט מען געגעבען!

ווי אזוי?

אט ווי אזוי:

כ'האב גענומען א סלאנימער יוד, אנ'אבי־ן ווי גאט האט געבאטען, האב איהם אריינגעפירט אין א בריטען טכוישענעם פעלץ מיט א הויכען פו־טערנעם היטעל איבער די אויערען. דעם בויך ארומ־געבעט מיט א קישען — מעשה בגיר. געקויפט איהם א ציגאר פאר א זעקסער, בין מיט איהם אריינגע־געגאנגען צו פאזנאנסקין, אדער צו שייבלער'ן, און איהם פארגעשטעלט פאר א „פעריזי גילדע קופיעץ".

דער „קופיעץ" האט געקליבען סחורה, האט אויסגעשטעלט „וועקסען" אויף 10 און 12 חדשים, איך האב אויף די וועקסלען צוגעלעגט מיין פיעט־שאט" טארגאווי דאם גריגארי לאפסערדאק עס קאמפ". האב מיר ביים פאבריקאנט גענומען מיינע 2 פראצענט פראוויזיע און געמאכט דאס אמת'ע לעבען — הלואי הייבט געזאגט, טאטע זיסער!..

— און וואס איז געווען מכוחן צאהלען די וועקסען? — בארשקייטען! האט דער סלאנימער „קופיעץ" געצאהלט די וועקסלען איז געווען גוט, אז נישט, אז ער האט נישט געצאהלט, האב איך אויך נישט געצאהלט, און טאמער האט דער פאברי־קאנט גענומען הויך קידוש מאכען, איז איבערגעבאכט מיין שווגער אויף דער שילד, און רעד צום לאמפ!.. איבערגעבאכט איז געבוירען געווארען א נייע פירמע: אנשטאט „טארגאווי דאם גריגארי לאפסערדאק" איז געווארען: „טארגאווי דאם איסאי גראנדאיוני־קאוו", און פאסטא!..

אי, הערט איהר, זענען עס אמאל געווען צייטען — כ'זאל מיר שוין האבען אזא יאהר! מיט א בלויזען עטיקעטל, מיט א בלויזען בריף־בויגען, און מיט איין אלטען טכוישענעם פעלץ, האט מען געמאכט א לעבען. חתונה געמאכט טעכטער, זיך געקויפט אידעמ'לעך צאצקעס — אי, א צייטעל געווען.

אין דער מלחמה בין איך אויך געווען א מעקלער: כ'האב פערמעקלעט כלות מיט חתנים. כ'האב צונויפגעפארט א קאץ מיט אנ'אינדיק. גע־נומען מיין שדכנות און ווידער געלעבט.

ווען איז דאס אלץ געענדיגט געווארען? ווען האט מען געקענט לעבען פון שדכנות? ווען האט מען געקענט אויספיהרען א שידוך? דאמאלס, ווען א בחור האט חתונה געהאט... מיט 3 שטובען מיט „וויגאדעס"... דאמאלס, ווען א חתן האט זיך פערליבט אין א פראנטאווע וואוינונג, און ווען מקדש געווען האט מען... א דעמבאווע קרעדענץ מיט א גארדעראבע שאנק, דאמאלס האט א שדכן געקענט אויספיהרען א שידוך.

איצט, אז ס'איז געווארען דירות „בעז אר־דסטעמפנעגא", און פאר די טויערען הענגען רויטע שילדלעך: „וואלנע דירות בעז ארדסטעמפנעגא" צו פערדינגען דירעקט ביים גאספאדאזש איז דאס שדכנות געווארען אויס ארטיקעל. נישט מעגליך צו „נאפירען" א בחור אונטער די חופה־דרעגלעך.

און צווישען אונז זאל עס בלייבען, זענען דען די בחורים נישט גערעכט, וואס זיי טענה'ען „ניע פאדען"? פארוואס, איך בעט אייך, זאלען זיי טאקע זיך וועלען לעגען מיט א געזונדען קאפ אין א קראנק בעט פארוואס? אז די נדבים ליגען אין דער לאדזער האנדעלס־באנק, פעליבען זיך אין די היינטיגע „קאסמעטישע צייטען" איז אויך א שווע רע זאך, ווייל אלע מעדלעך האבען איין פנים; אלע זענען זיי דאר און אויסגעצויגען ווי די לולבים און גרין ווי אתרוגים. אלע האבען זיי „שווארצע אויגען", רויטע ליפען, און ווען ווילען זיי בעקומען זיי אנ'אנדערע קאליר; היינט איז א מאדע בלאנד, ווע־רען זיי אלע — בלאנדינקעס. ווערט מארגען אנ־אנדערע מאדע געל, ווערען זיי אלע — געל. זעהען זיי אין מארע־זשורנאל א קאנארקאווע קאליר, ווע רען זיי אלע איבערגאבאכט — קאנארקאווע — אלע זעהען זיי גלייך אויס. קיין גראשען ביי דער נשמה האבען זיי נישט.

דירות מיט „וויגאדעס" בעקומט מען „בעז ארדסטעמפנעגא", נו איז א חידוש, וואס די בחורים טענה'ען „ניע פאדען"?..

און אז די בחורים זאגען „ניע פאדען" איז טאקע א בראך צום שדכנות!

טא וואס טוט מען? אז מיט א בלויזען בריף־בויגען „טארגאווי דאם", קען מען היינט קיין קא־מיסיאנער נישט ווערען. אז אויפ'ן „טכוישענעם פעלץ", ווייל היינט פאזנאנסקי קיין „פעקלעך" נישט געבען. בחורים ווילען נישט חתונה האבען מיט קיין וויגאדנע דירה, און קיין גארדעראבע שאנק ווילען זיי אויך נישט מקדש זיין. טא וואס טוט מען? גיט מען זיך אנ'עצה — ווערט מען א מעקלער פון דירות!

אי, הערט איהר, איז דאס דירות־מעקלעריי א בראנזשע — אלע מיינע שונאים געזאגט, טאטע זיסער!

גאנצע טעג ארומגעהען איבער די גאסען און לייענען די רויטע שילדלעך פאר די טויערן און די „אגלאשעניעס" אין די גאזעטען, און די וואוינו־גען? ווער ס'הערט נישט די „וואַרונקעס", וואס ס'שטעלען ביידע צדדים — די גאל קען דאך פלאצען!

הערט, יודען, די צרות פון א מעקלער פון דירות:

איך קום אריין צו א לאקאטאר, וואס וויל טוישען זיין וואוינונג. ער האט 4 שטובען מיט א קוך, וויל ער טוישען אויף איין שטוב מיט א קוך. נעם איך ארויס מיין נאטיץ־ביכעל און נעם איהם לייענען:

א שטוב מיט א קוך אין אנ'אלט הויז, ביליג דירה־געלד.

— דאס ווייס איך שוין, כ'האב עס געלייענט אין „פאלקסבלאט" — ענטפערט דער לאקאטאר.

— נו, אויב אזוי, האב איך 2 שטובען אין א ניי הויז — א גאלדענער ווירט.

— אויף וועלכען שטאק?

— אויפ'ן 3־טען שטאק.

— כ'האלט נישט דערפון — מיין ווייב האט הארץ־קלאפעניש. א פעהלער איהר פעריבען פון זאקאפאנע. צוערשט איז זי געקראכען אויף 10 שטאקיגע בערג, און איצט דארף זי האבען א ווינדע.

— אפשר גאר אין פארטער?

— אין פארטער ציהט פון קעלער — איך לייד אויף רעמאטיס, נישט פאר אייך געדאכט — איך מוז האבען א וואוינונג אויפ'ן ערשטען שטאק, אין אנ'אלט הויז, דער ווירט מוז זיין א פריילעכער, אדער א גרויש, און נישט קיין אויפגערעגטער און א חוצ'ן הויז, דארף ער האבען נאך א געשעפט, כדי ער זאל נישט רייסען קיין דירה־געלד. הערביי מוז דאס זיין: נישט ביי גייערן, נישט אויף שייבלער'ס מארק, נישט אין באלוט, נישט אין ווידזעוו — אין סאמע צענטער שטאט מוז עס זיין. די וואוינונג מוז זיין א „סלאנעטשנע", א טרוקענע הייסט עס, פריש רעמאנטירט, ביליג דירה געלד און דער עיקר — „בעז ארדסטעמפנעגא"!..

לויף איך ארום פון הויז צו הויז. לייען די רויטע בלעטלעך פאר די טויערען און זיך: אנ'ערשטען שטאק, א „סלאנעטשנע" וואוינונג, אין צענטער שטאט, א פריילעדיגער ווירט, אן ער א גרויש, וואס האט א חוצ'ן הויז נאך א געשעפט, וואס זאל זיך פערפליכטען נישט צו רייסען קיין דירה־געלד...

דערטאפ איך שוין א פאסיגע וואוינונג לויט דעם לאקאטאר'ס „וואַרונקעס", איז אבער דא איין חסרון: די וואוינונג איז א „ראזדשעלעטע" — פון 4 שטובען מיט א קוך, האט דער ווירט געמאכט צוויי וואוינונגען שטיבען מיט קוכען, קומט אויס אויף יעדען לאקאטאר א האלבע „וויגודקע", און היות ווי מיין לאקאטאר איז אהן עין־הרע א בעל־גוף, א ברייטער פערשוין, הייסט עס, וויל ער זיך אויף א האלבער „וויגודקע" נישט „זגאדזשען" — ער מוז האבען א גאנצע „וויגודקע"...

האב איך שוין א דירה מיט אלע „וואַרונקעס": „סלאנעטשנע", ערשטען שטאק, צענטער שטאט, א ווירט א גרויש, מיט א גאנצער „וויגודקע", איז דאס א ביי הויז, אנ'אייער־קעסטעל, א סוכה, נישט קיין הויז, און דער ווירט האלט זיך מיט דעם אייער־קעסטעל אין גרויסען: „ארסטעמפנעגא" וויל ער נישט, ער וויל נאר פאר א יאהר „ז'גורי" — נו, געה, ווידער זוכען אזא „מאגאט", וואס זאל הייג־טיגע צייטען האבען אזא „מאיאנטעק" פאר א יאהר „ז'גורי"!...

וואס דארפט איהר מעהר? די היינטיגע וואך האב איך געהאלטען שוין.... שוין... אלץ איז געווען גוט. נאר צו געהען אונטערשרייבען דעם קאנטראקט.

געה איך מיט דעם לאקאטאר אנקוקען די וואוינונג, איז זי אבער א יודענע, וואס דעבעט און פייפט ווי א לאקאמאטיוו. איז זי צוגעגאנגען ביז אויפ'ן צווייטען שטאק, און ווייטער געהט זי נישט.

נעם איך מיך ביי איהר בעטען: איינגאנצען נאך איין שטאק, געהט לאנגזאם, איהר וועט זיך שוין ווי ס'איז דערשלעפען.

ביין, זי געהט נישט ווייטער, זי פייפט און סאפעט און ריהרט זיך נישט פון ארט — זי געהט נישט ווייטער.

נעם איך מיך ביי איהר בעטען ווי ביי א גזלן: האט רחמנות. איך בין א טאטע פון קינדער. נאך איין שטאק איינגאנצען.

וואס איז געווען דער סוף? דער סוף איז געווען, אז איך האב די 100 קילא'דיגע יודענע אר־רויפגעטראגען אויפ'ן דריטען שטאק, און דאן האט איהר די דירה נישט געפאלען.

איצט שפיר איך מיר נישט דאס הארץ, און וואס איז דער חידוש, וואס? שלעפען 100 קילא אויף א דריטען שטאק איז ביי אייך א קלייניגקייט?

אי, הערט איהר, איז דאס א בר[illegible]ע, דאס מעקלעריי!..

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

— נו, חברה יאַטען, ווער איז פּשיטאַמנע ?
— איך, פּיניעלע ! ווער איז אַ געריבענער יאַט ?
— איך, פּיניעלע מזיק !

איהר זעהט ווי די גרויסע חכמים פון דער קהלה האָבען זיך פאַר מיר דערשראָקען. אַז איך, פּיניעלע, האָב אויסגעזאָגט דעם סוד,, אַז אַ קוף איז אַ שעפּעניץ, האָבען זיי זיך באַלד געכאַפּט און געהען מיט מיר קאָנקורירען — זיי געהען אויך מאַכען א קוף...

אַלע האָבען זיי פלוצלינג געגומען קוכען: לייבעל מינצבערג וועט שטעהען ביי דער שיסעל. רומקאָווסקי וועט מישען אין טאָפּ. פליזאַצקי וועט פערקאָכען א קאַשע. בנימין רוס וועט אָנריישען. פּיאָטר כאַרי וועט צולעגען קויהלען (ווען מ'וועט דאַרפען...), הענעך בעיגער וועט גיסען וואַסער, משה בענוועל וועט „פערזוכען", האָט מען אַזוי גוט ווי זיבען קעכינס און וואו ס'זעצען דאָ זיבען קעכינס, בלייבט ס'מיטאָג רויה...

כאַ... כאַ... כאַ... זיי, די יאָלדען געהען דאָך קאָנקורירען מיט פּיניעלע מזיק! וואָס זאָגט עך, יאַטען צו דיי? אוי, מיינע באָקעס ! זיי עלען מאַכען א קוף ! אַז זיי עלען מאַכען אַ קוף, עט דאָך אַרויס־שפּרינגען א מקוה — כאַ... כאַ... כאַ...

אַ קוף על איך מאַכען. איך, פּיניעלע מזיק על גיכער עפענען א קוף פון דיי — פון די יאָלדען פון נייעם מאַרק נומער 6.

יאַטען, צו דער אַרבייט ! לאָמיר ווייזען, אַז מיר קענען מאַכען, נישט יענע גרויסע פלאַקענשיסער'ס !..

—=(:O:)=—

„ווי אזוי נעמט מען אפּ א חוב"
בראשורע פון א לאדזער אַפּליקאַנט

אַ לאָדזער אַפּליקאַנט האָט מיט עטליכע חדשים צוריק אַרויסגעגעבען אַ בראשורע א. נ. „ווי אַזוי נעמט מע אָפּ אַ חוב", אין דער בראשורע, גיט דער מחבר אַ רייהה אָנווייזונגען און מיטלען, ווי אַזוי פון ערגסטען בעל־חוב אָפּצונעהמען א חוב.

די טעג איז אין געריכט פאָרגעקומען אַ פּראָצעס בעגען א פערלעגער, וועלכען דער מחבר האָט אָנגעקלאָגט, אַז ער האָט ביי איהם גענומען טויזענד בראשורען און וויל איהם נישט בעצאָהלען א גראָשען.

צי לוינט דאס חתונה האבען?
אונזער אנקעטע צווישען די לעזער

אויף אונזער פראַגע : צי לוינט דאָס חתונה־האָבען ? האָבען מיר בעקומען פאָלגענדע ענטפערען:

אַ חתונה איז געגליכען צו אַ וועקסעל : ווען מ'נעמט איהם איז ער „פּרימא", און צום סוף לאָזט זיך אויס מיט אַ פּראָטעסט.

ה. נאָגעוויצע (מאַנופאַקטור־סוחר פון דער נאַוואָמיעסקאַ).

דאָס חתונה האָבען איז אַ באַנקראָט פאַר זיך און אַ ריוח פאַר אַנאַנדערע.

מ. יונגאָניע (גאָרן־סוחר אויף פּעטריקאָווער גאַס).

חתונה האָבען הייסט. נעמען אַ מוער אויף די פּלייצעס.

מאַקס עקסמיטאָווסקי (היין־בעזיצער אויף דער דזשעלנע).

אַ פרוי שפּילט דעם מאַן אויף די נערווען, ביז די סטרונעס פּלאַצען.

הענעך שמיטשיק (מוזיקאַנט).

חתונה האָבען — איז אַ מעלאָדראַמע : פאַר דער חתונה אַ פאַרס, און נאָך דער חתונה—א דראַמע.

ב. פלאָקען (טעאַטער דירעקטאָר).

ווער ס'האָט חתונה, גראָבט פאַר זיך אַליין א קבר.

ד. גראַבלער (פערוו. מיטגליד פון „חסד של אמת").

ווער ס'האָט חתונה, לעגט זיך מיט אַ געזונדען קאָפּ אין אַ קראַנק בעט.

ד"ר ו. טויטמאַכער (פון דער קראַנקען־קאַסע).

חתונה האָבען — איז אַ ווידאָק, וואָס פערמשפּט 2 אומשולדיגע מענשען אויף אייביגער תפיסה.

יויצעק פלאַדער (אַדוואָקאַט).

א געבוירענער סוחר
וועגען וואס דער קליינער דודל טראכט

אין חדר דערצעהלט דער רבי די קינדער וועגען גיהנום, וואו מ'ברענט די רשעים, יועגען די גרויסע קעסלען מיט סמאַלע, וואָס ס'קאָכען זיך בייטאָג און ביינאַכט.

מיט דעם גרעסטען אינטערעס, האָט זיך צום דעם צוגעהערט דער קליינער דודל.

— דער רבי זעהענדיג, מיט וואָסער אינטערעס דודל בעציהט זיך צו דער מעשה, פרעגט ער איהם. נו, דודל, וואָס זאָגסטו צו דעם ?

— כ'וואָלט דעם רבי געוואָלט עפּעס בעטען, האָט דודל געענטפערט.

— דהיינו ?

— אַז דער רבי זאָל אויספועלען, אַז מיין טאַטעשי זאָל צושטעלען קויהלען צו די גיהנום־קעסלען.

דער איינציגער מאן

— וועלכער מאַן האָט געוואוסט געוויס, ווי אַלט זיין פרוי איז ?

— אדם הראשון !..

זעהר א נוצליכע זאך
פאַר אַ מאנופאקטור־סוחר

גאַלאַנטעריסט (אין א געשעפט פון דיי־גער'ס) : פאַניע פ. כ'וויל קויפען א זייגער אין מיין געשעפט אריין. צו וואָסער זייגער ראָט איהר מיך ?

זייגער־מאַכער : כ'וואָלט אייך געראָטען צו קויפען אַ וועק־זייגער.

א זעלטענער עקזעמפּלאַר
אין לאדז איז דאס אונמעגליך

מאַן : מיר דאַכט זיך, אַז אין לאָדז איז דאָ איין מאַן, וואָס זהראַזשעט נישט זיין ווייב.

פרוי : ווער איז דאָס דער דאָזיגער „ווינגעמאַך"?

מאַן : דו ווייסט נישט ווער ?

פרוי : כ'קען מיך נישט „דאמישלען", ווער דאָס קען זיין.

איהר דארפט דאס וויסען
א נייער טייטש פון „קונדס"

פּאַטריאָטיזם — אַ בעקוועם מיטעל פאַר ליי־דאָקעס.

שלום — אַ גרויסע צייט, וואָס דינט אַיך פאַרצוברייטען צו אַ מלחמה.

פאַמיליען־לעבען — אַן־אינסטיטוציע, וואָס בעשטעהט פון אַ מאַן, אַ פרוי, אַ שקלאַף און אַ שקלאַפין, און דאָך נישט מעהר ווי צוויי מענשען.

צוקונפט — אַ צייט, ווען אונז איז גוט.

אַ יאָהר — אַ צייט וואָס בעשטעהט פון 365 ענטוישונגען.

פריינדשאַפט — 1) אויבערפלעכליכע : ווען דער בעקאַנטער איז אָרים, 2) נאָהענטע : ווען ער איז רייך.

אַ יודענע — אַ פּאַכמאַן, וואָס ווייסט,, וואָס קאָכט זיך אין אַלע טעפּלעך, באַר נישט אין איהר'ס.

נעקראלאג.

איך, אונפען אונטערגעשריבענער מאַן בעקאַנט וועגען דעם טויט פון דער פרל.

דייטשער דעמאקראטיע

געבוירען אין ווייִמאר אין יאָהר 1919 און געשטאָרבען אין יאָהר 1933.

די יונג־פערשטאָרבענע האָט זיך גאַנצע 7 יאָהר געראַנגעלט מיט'ן טויט. לעצטענס איז זי אַריינגעפאַלען אין די הענט פון דאָקטוירים פּאָרטאַטשעס, און האָט אויסגעהויכט די נשמה, וועגען וואָס ס'פיילט מיט איהר איינציגער קברן, וואָס האָט זי געבראַכט צו קבורה

אדאלף היטלער

געוו. מאָלער און איצטיגער שני למלך אין דייטשלאַנד

דער
קונדס

● הומאר

● סאטירע

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 54 — פרייטאַג, דעם 3 מערץ 1933

דער מאן אויפ'ן ריכטיגען ארט...

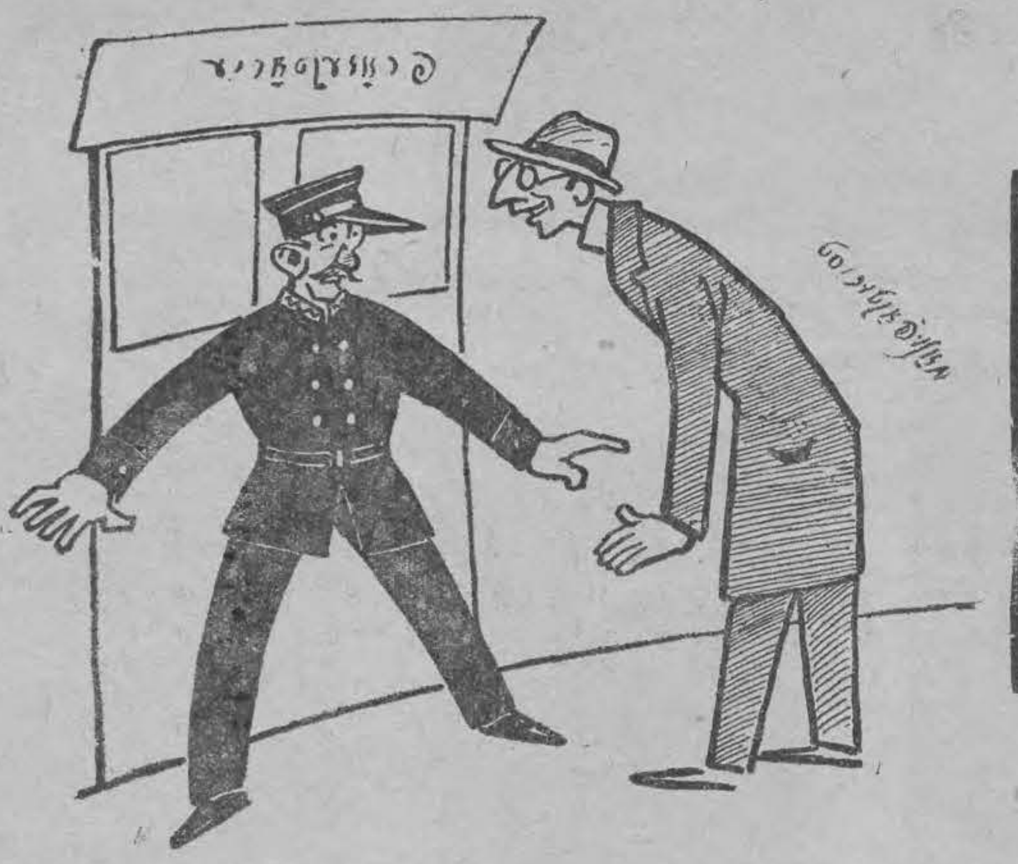

וואזשני: פּשעפּראַשאַם, דאָס איז אַן אָרט נאָר פאַר טויטע.
גאַסט: און איך בין נישט קיין מת ?...

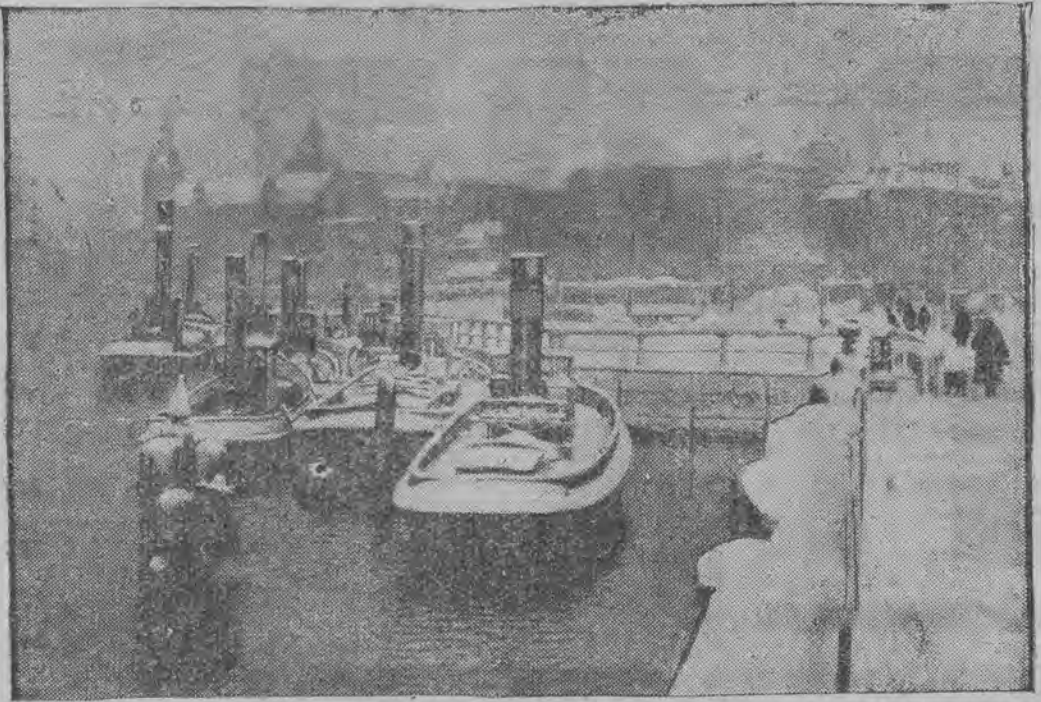

דאַמפּערס אויפ'ן טייך שפּרע בײַ בערלין, וועלכע קענען זיך נישט רירען צוליב'ן אייז.

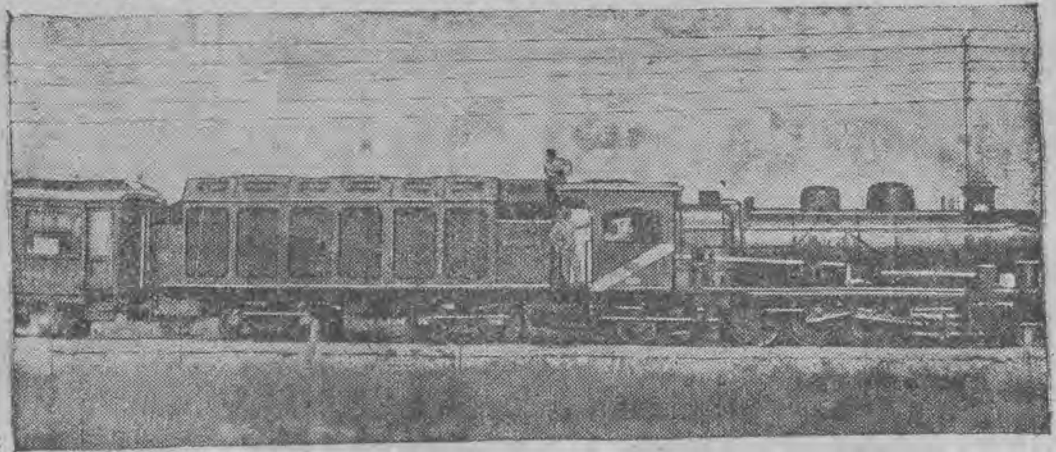

אַ ביער טיפּ לאָקאָמאָטיוו פאַר געציטען, וואָס זעגעלט אַרום אין וואַסער: דער דאַמף ווערט אָפּגעקיהלט און קאָנדענסירט אין וואַסער.

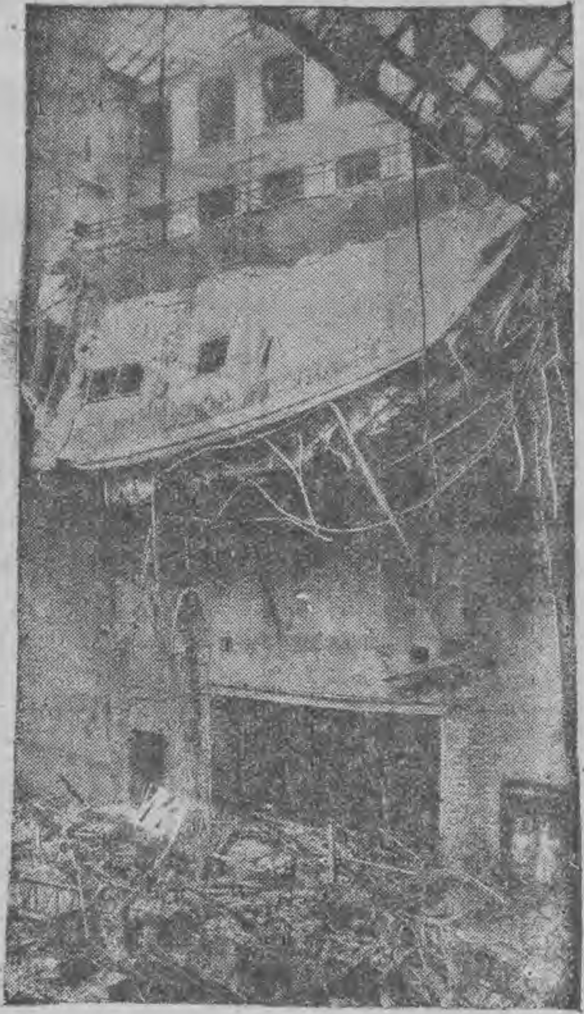

אויבן און אונטען: אויפנאַהמעס פון דער שריפה אין ...שען רייכסטאַג. דער זיצונגס־זאַל וועלכער איז פולשטענדיג פארניכטעט געוואָרן.

אַ לאָנדאָנער נאַכט־וועכטער אין אוניפאָרם און צילינדער.

אויבן: סעניאָריטאַ פּיל. עמיליאַ דאַצעט איז געווהלט געוואָרן אַלס מיס שפּאַניען פאַר'ן יאָר 1933.

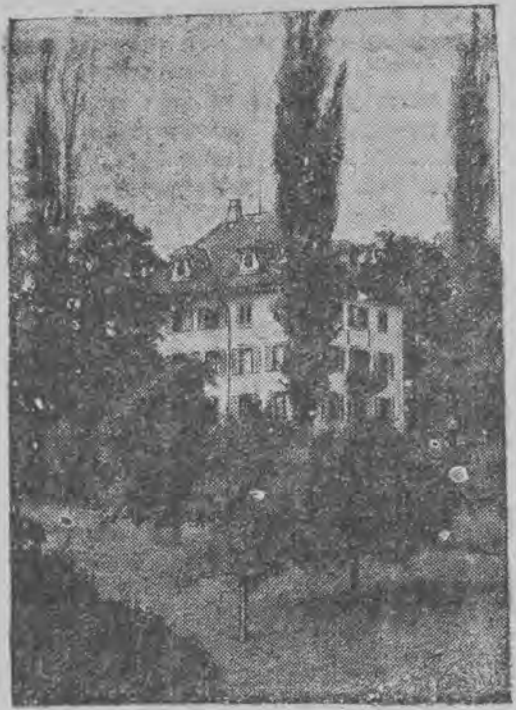

אויבן לינקס: רייכסווער־מיניסטער גען. בלאָמבערג אויף אַן אינספּעקציע־רייזע אין בייערן.

אַנטרויט לינקס: די ווילע טיבשען בײַ לוצערן וואו וואַגנער האָט געשריבען עטליכע פון זיינע שענסטע אָפּערעס.

רעכטס: יאַפּאַנישער וויצע־גענעראַל־סעקרעטאַר פון פעלקער־בונד סוגימאַטאַ. האָט זיך אָנגעזעצען אין דימיסיע אין צוזאַמענהאַנג פון יאַפּאַנס קאָנפליקט מיט'ן פעלקער־בונד.

אונטען לינקס: דער האַמבורגער קאָנסטרוקטאָר צוקער האָט עפּוגרען אַ ראַקעטע, מיט וועלכער מען קאָן לענקען אין דער לופט.

אונטען אינדערמיט: אַ בילד פון לאָנדאָן בעת אַ שניי־שטורם.

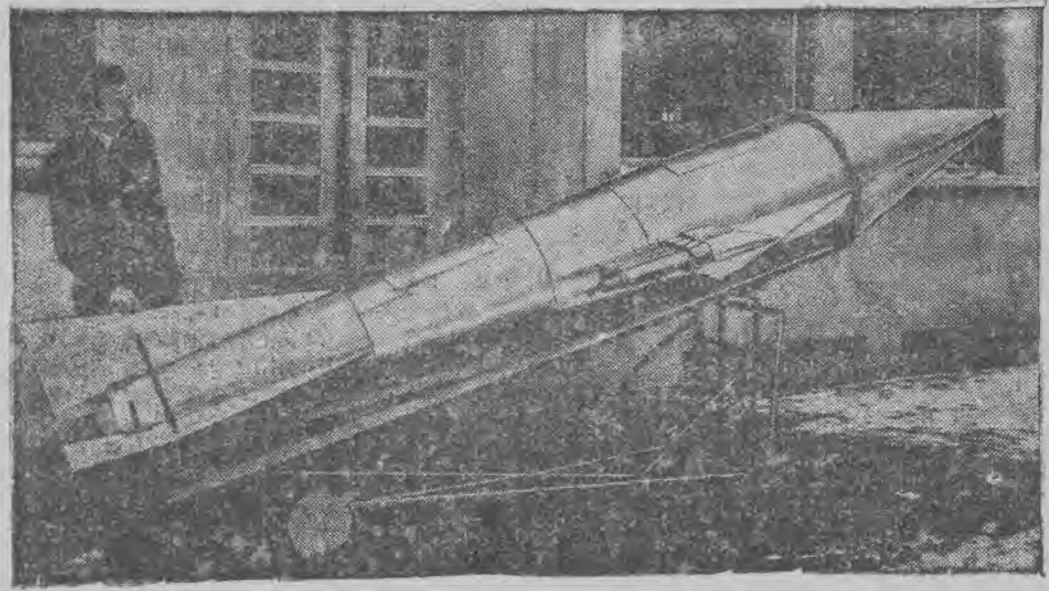

אויבען רעכטס: מאַרש פון אַנ׳אָצטיילונג בעיליבער פאָליציי אונטער דער פאָהן פון האַקענקרייץ.

נאָך צווי פרויען-מערדער אַרעסטירט אין דאָרטמונד. דער „העגקער“ אויגוסט שעער. אויגוסט שולדטע

אינדערזייט רעכטס: דער ענגלישער אויטאָמאָביליסט מאַלקאָלם קאַמפּבעל, וועלכער האָט געשלאָגען אַ נייעם וועלט-רעקאָרד אין אויטאָ־פאָהרען. אונטען: קאַמפּבעלס ריזען - אויטאָ „דער בלויער פויגעל.“

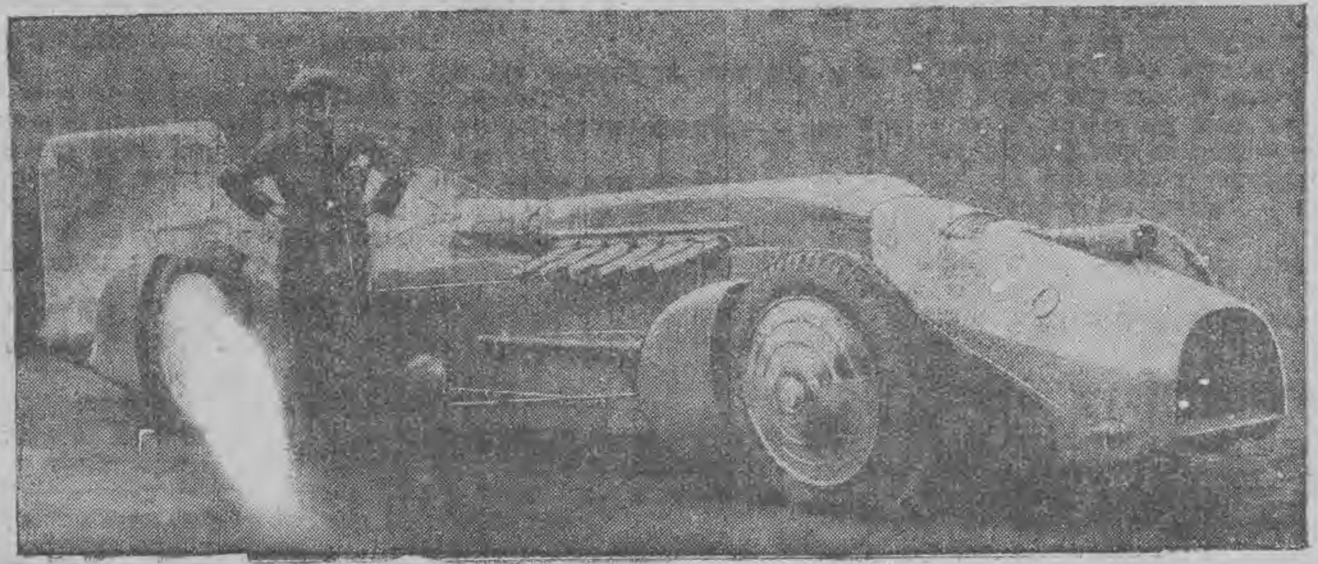

אינדערמיט: מישעל מאָנטען, בעריהמטער פראַנצויזישער פילאָזאָף צום 400־טען יאָהרצייט פון זיין געבורט.

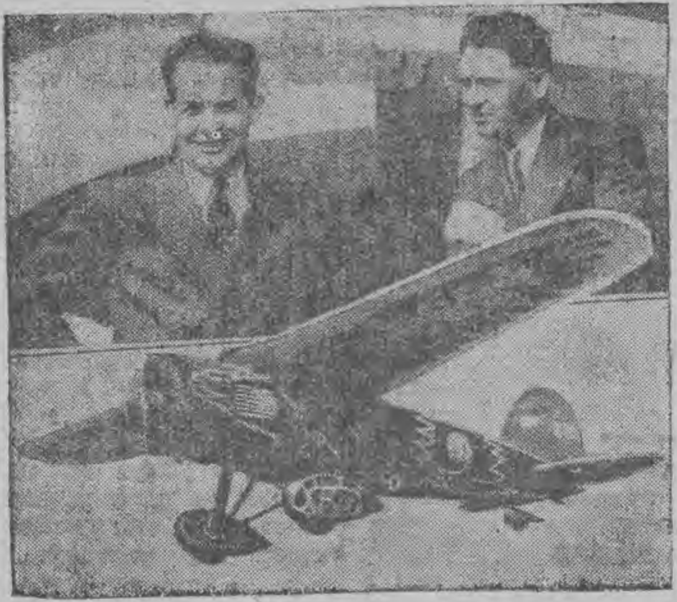

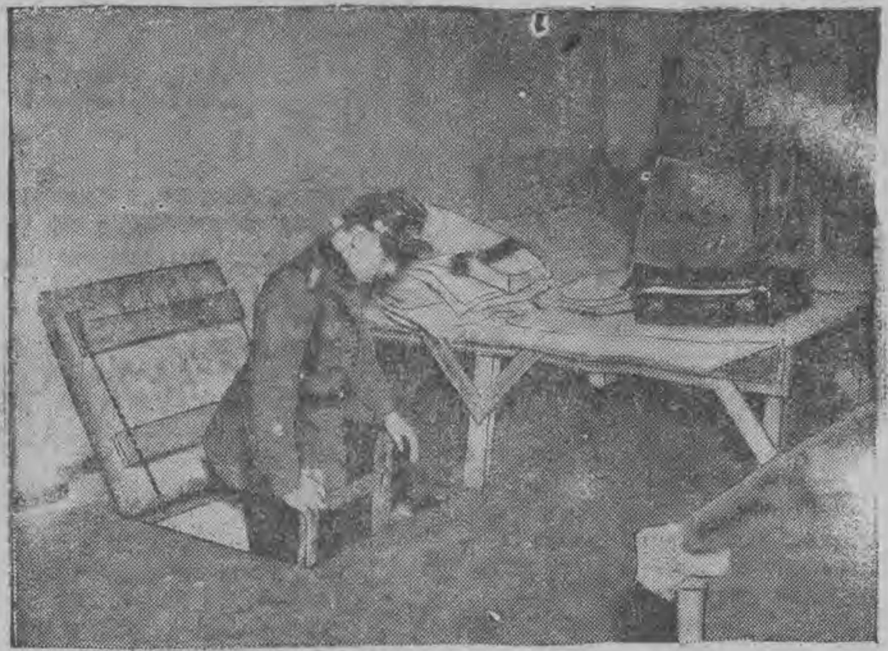

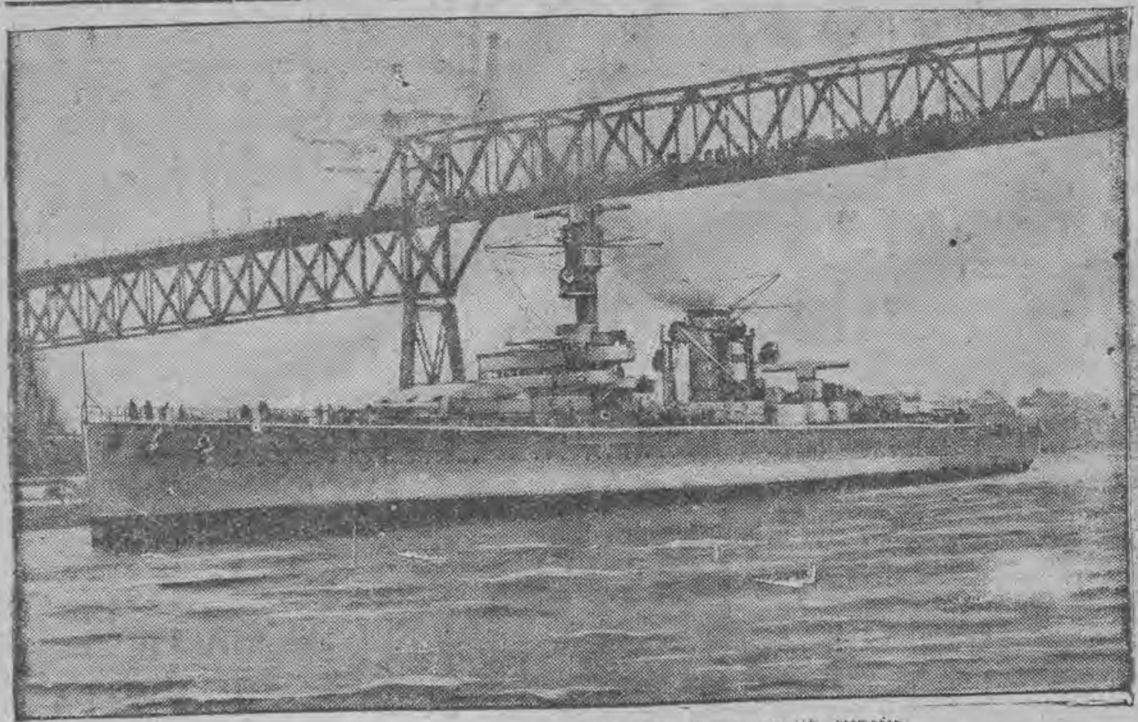

אויבען רעכטס : די נייע דייטשע פאַנצער - שיף „דייטשלאַנד“.

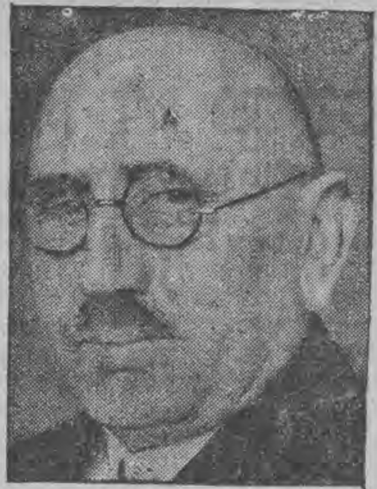

אויבען אינדערמיט : אַריינגאַנג אין די קעלערן, וואָס זענען ענטדעקט געוואָרען אין קאַרל ליבקנעכט הויז אין בערלין.

אינדערזייטן לינקס: גענ. מיניסטער שעפערוואַלר (צענטרום) איז אויף אַ פערזאַמלונג אין קרעפעלד צשלאָגען געוואָרען פון זיינע געגנער

רעכטס: דער געגעראַל-דירעקטאָר פון די עסטרייכישע באַהנען ד״ר זעפעלבער האָט בעקומען דימיסיע אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַפערע פון וואָפען־שמוגעל פון איטאַליען קיין אונגאַרן.

אונטען לינקס: פרוירענשטאַט (אין שוואַרצוואַלד) וואו עס וועלען פאָרקומען די הייאָהריגע דייטשע סקי־מייסטערשאַפטען.

אונטען אינדערמיט : די אַמעריקאַנער לופט־פליהער גריפין לינקס און מאַטערן נעהמען וויזער אונטער אַ לופט - רייזע אַרום דער וועלט.

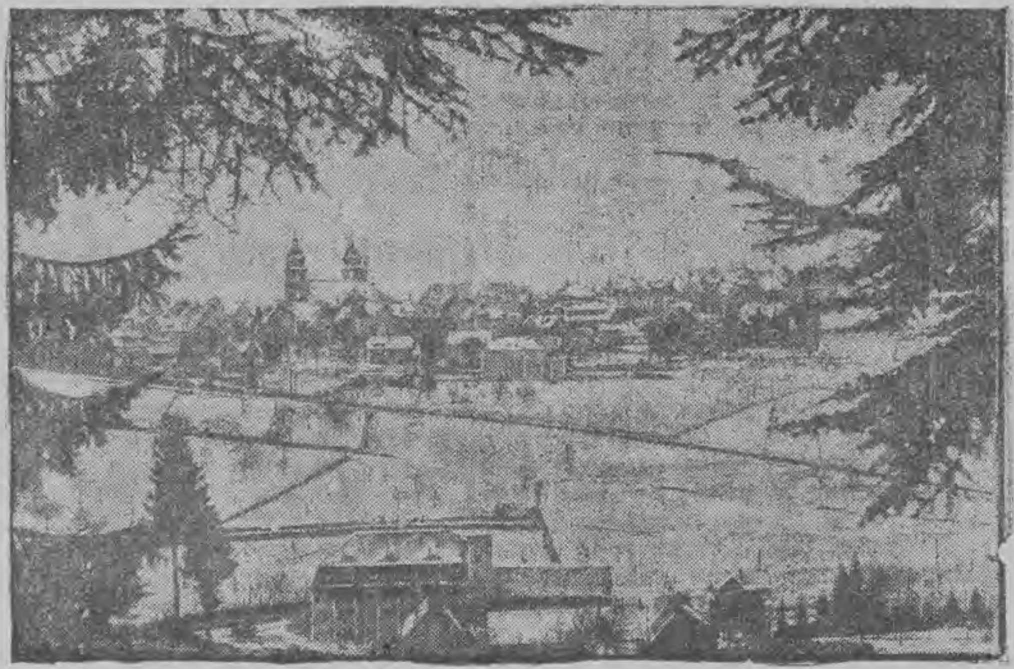

פאליטיק פון וואר

דער דייטשער רייכסטאג איז שוין געשמאגען אין פלאמען, געברענט, פעילאשען, נאר דייטשלאנד איז געבליבען אינטערגעצינדען. דאס ברענט נאך, אדער אפשר הויבט עס אן ברענען.

מיר לעבען אין א שלימזלדיגע צייט. אמאל, אז מען האט געגעבען א שאס אין סאראיעווע, האט מען גענומען שיסען אויפ׳ן גאנצען ערד־קוגעל. איצט שיסט מען שוין וואכען לאנג אויפ׳ן ווייטען מזרח און גארנישט — אויפ׳ן ווייטערדיגען ערד־קוגעל רירט עס זיך נישט.

האט מען אונטערגעצינדען דעם רייכסטאג, פלאמען האבען זיך געריסען פון אלע זייטען און דער ערד־קוגעל וועט זיך נישט מיטכאפען מיט די פלאמען?

עס איז דאך א זעלטען געלעגענהייט, וואס דארף אויסגענוצט ווערען, טא פארוואס שלאגען אונזערע דיפלאמאטען, אונזער פעלקער־ליגע?

אוי, לעבען מיר אין א שלים־מזלדיגע צייט!

פליאטקעס

מ׳דערצעהלט, אז:

מ׳דערצעהלט, אז:

אין סיים האט א דעפוטאט פון דער אפאזיציע, געגען דעם רעגוליאמין גערעדט לענגער. דער מארשאלעק האט זיך דאן געווענדעט צום דעפוטאט:

— פאניע פאשלע. ס׳האט אויסגעשלאגען אייער לעצטע מינוט.

א לאדזער פאבריקאנט האט זיך בעקלאגט פאר׳ן דאקטאר אויף שלאפלאזיגקייט.

— מיין הער, האט דער דאקטאר געזאגט — אז איהר שלאפט ביטאג, טא ווי אזוי זאלט איהר קענען שלאפען ביינאכט?

היטלער און פאפען

בייד אין דער מאלער־בראנזשע

היטלער (צו פאפעןן): איך זאג דיר, אז נישט נאר שטובען, נאר די געשיכטע פון דייטשלאנד קען מען אויך איבערמאלעווען, גיב מיר נאר די ריכטיגע פארב, און דו וועסט זי נישט דערקענען.

רוים און בערלין

דער הילוק אין דער פארב

וואס איז דער חילוק פון מוסאליני׳ען ביז היטלערן?

דער חילוק איז אין דער פארב: אין רוים הערשט דאס „שווארצע העמדעל" און אין בערלין — דאס „ברוינע העמדעל".

דעם ערשטען לעבענס־צייכען

א פראווינצער יוד רעדט „ליטעראריש"

אין דער רעדאקציע קומט אריין א פראווינצער יוד מיט א „ייעם פאלקסבלאט" אין דער האנד.

— פאניע רעדאקציע, איהר האט געשריבען, אז מיין רייכער פעטער איז געשטארבען אין אמעריקא — איהר ווייסט דאס אויף פעווגע?

— איהר האט געקענט אייער פעטער?

— כ׳וועל אייך זאגען דעם אמת: געקענט האב איך איהם נישט. זיין ערשטען לעבענס־צייכען האב איך ערשט דערהאלטען נאך זיין טויט...

—==):O:(==—

עס ברענט!...

צו דער שרפה אין דייטשען רייכסטאג

(כמעט א לייד־ארטיקעל)

עס ברענט!

דער דייטשער רייכסטאג אין פלאמען!

געכאפט דעם אינטערצינדער — א האלענדי־שען קאמוניסט.

היטלער־רעגירונג געשלאסען אלע קאמוני־סטישע און סאציאל־דעמאקראטישע צייטונגען אויף 2 וואכען.

אלע ווייסען מיר אבער, אז דאס איז היטלער׳ס א שטיקעל ארבייט.

צוליב וואס האט ער דאס געטון?

אויב איהר פערשטעהט נישט, וועלען מיר אייך דערצעהלען א קליין מעשה׳לע:

בימי דייטש, ווען יעקע האט זיך אריינגעצוי־גען קיין לאדז, האט א יוד אויף סוכות געשטעלט א סוכה ביי א פענסטער פון א גוי׳עשען שכן.

דער גוי, אן אנטיסעמיט, איז גלייך אוועק אין פאליציי־בעצירק און געמאלדען, אז דער זשיד האט איהם פערשטעלט דאס פענסטער.

דעם ערשטען טאג סוכות, קומט א דייטש מיט א פאר דראטענע וואנסעס אין דער סוכה אריין, און נעמט דעם יוד אויפ׳ן פערהער. ער שרייט און מאכט געוואלדען: „זי פערפלוכטער"! „דאנערוועטער נאך אמאל"! ער האט זיך גוט אנגעביי־ערט און אוועק.

דער אנטיסעמיט האט זיך בעת מעשה גע־ריבען די הענד פון נחת, און דער יוד האט זיך גע־טראכט: מיינע וויסטע חלומות אויף זיין קאפ!

צומארגענס בעקומט דער יוד א גאנצע מגילה פון פאליציי־בעצירק, אין וועלכען ער ווערט אויפ־געפאדערט, אין משך פון 14 טעג אפצוראמען די סוכה...

דער יוד האט זיך אויסגעלאכט: יעקע נאר, איך וועל זי אפראמען אין 8 טעג אוים...

היות ווי אין דייטשלאנד קומען פאר קומענ־דיגען זונטאג די וואהלען צום פארלאמענט, און היות ווי וואהלען „מאכט" דאך איצט היטלער, טא ווי אזוי פערמאכט מען דאס מויל פון די „פושעים"? איז מען געפאלען אויף א המצאה — אונטערצינדען דעם רייכסטאג, מ׳וועט „כאפען" א קאמוניסט, און דערנאך וועט מען האבען א תירוץ — פערמאכען די ווידערשפעניגע צייטונגען אויף 14 טעג, און נאך די וואהלען קענען זיי שוין רעדען אויפפלאצענדיג...

האניג פויגעל.

קרבנות פון די פרעסט

ווער, וואס האט זיך אנגעפרוירען

א היגער סיים־דעפוטאט, וועלכער האט אויף די גאס געוויזען די וועהלער די צינג, איז זי (די צינג) אפגעפרוירען געווארען.

אויף דער באוואמיעיסקא גאס איז ביי א סוחר אפגעפרוירען געווארען א פינגער פון דער רעכטער האנד, צוליב וואס ער האט די בעלי־חובות נישט געקענט ווייזען א פייג.

א רעדנער וואס האט געהאלטען א וואטערדיגע רעדע, איז געבליבען א שטיק אייז אין האלז.

פאר „קאסינא" איז א ווייבעל געפרוירען געווארען, ווארטענדיג אויף א ראנדקע, וואס זי האט זיך אפגערעדט מיט א פאצעט.

לעג נישט אפ אויף מארגען

דאס וואס דו קענסט טון היינט!

(וואס מ׳דערצעהלט וועגען א לאדזער פאבריקאנט)

א היגער פאבריקאנט, האט אין דער ביורא אויפגעהאנגען אן אויפשריפט: „לעג נישט אפ אויף מארגען, דאס וואס דו קענסט טון היינט!"

דעם זעלבען אוועגד האט דער קאסיר צוגע־גראטשט 50 טויזענד זל, פון דער קאסע.

דער בוכהאלטער איז אוועק מיט׳ן שעפ׳ס ווייב.

די ארבייטער האבען ערקלערט א שטרייק.

דער סעקרעטאר האט געמאכט א ראיע טשע אויף דער סחורה.

דער קאמארניק האט פעזיגעלט די מאשינען.

דער פאבריקאנט, זעהענדיג די ווירקונג פון דער אויפשריפט, האט זיך אוועקגעזעצט ביים שרייב טיש און צו זיך אליין געזאגט: „לעג נישט אפ אויף מארגען, וואס דו קענסט טון היינט, און איז געגאנגען פליטה.

א פאלשע וועלט

טראגעדיע פון א לאדזער מלחמה־גביר

איינער א היגער מלחמה־גביר האט געמאכט זיין פערמעגען פון פאלשען שפריט.

מיט א יאהר צוריק, האט ער דאס גאנצע געלד אוועקגעגעבען א לאדזער חברה־מאן, וועמען ער האט דיסקאנטירט „פירמא" וועקסלען. אז ס׳איז געקומען דער צאהלונגס־טערמין, האט זיך ארויסגע־שטעלט, אז די וועקסלען זענען פאלשע.

דערוויסענדיג זיך פון דעם בראך, איז ער אוועק אין דער אפטייק באון געקויפט א פלעשעלע סם און עס אראפגעכאפט. ער האט זיך אבער בלויז אפגעבריהט אין ליב. ווייל... דער סם איז געווען געפעלשט.

דער דאקטאר האט איהם יעדענפאלס געראטען, ער זאל האלטען א מילך־דיעטע. איז ער אוועק צו א שוויגער און געקויפט א ליטער מילך און אויסגעטרינקען.

ער האט באלד בעקומען א „קורטש" און זיך גענומען בייגען און דרייען פון יסורים. דער דאק־טאר האט פעסטגעשטעלט, אז ער האט זיך סם׳ט, ווייל... די מילך איז געווען געפעלשט.

נעמען היטלערן אין דער ארבייט אריין

סובסידיע פון דער בערלינער יודישער קהלה פאר א לאדזער פרוי

ווי דער „קונדס" דערוויסט זיך, האט די בער־לינער יודישע קהלה בעשטימט א סובסידיע פון 50 טויזענד דייטשע גאלד־מארק פאר דער לאדזער דאמע, פרוי פאדאמדראוויטשאוא, זי זאל בעה־מען היטלערן שאין דער ארבייט אריין.

— זי וועט איהם שוין פערטיג מאכען!...

די און יענע

פערגלייכענישען אזעלכע

טיוענען פערהאן:

מענשען, וואס האבען מורא פאר גזלנים, און פאר ווירטסלייט.

מענשען, וואס קריכען נישט אין פרעמדע קעשענעס אויך — פאר סעקוועסטראטארען.

מענשען, מיט קורצע פינגער, און אויך — פאר כלל־טוער.

מענשען, וואס ווארפען נישט ארויס קיין אלטע גראטעס, און — זשאנדרוצעס.

מענשען, וואס שעמען זיך צו ווייזען באקעס, אין — מאדערנע פרויען.

מענשען, וואס האבען פיינד דעם שקר, און — מעקלערים.

מענשען, וואס שלאפען נישט ביטאג, און — לאדזער מאנופאקטוריסטען.

„פאנא ניעמא"

וואו דער אינקאסענט האט געפאקט אלע לאדזער גבירים

אן אינקאסענט פון א היגען פילאנטראפישען פעראיין געהט ארום מיט׳ן אינקאסע־בוך צו די לאדזער גבירים, און אומעטום ענטפערט מען איהם: „פאנא ניעמא".

קען דאס דער אינקאסענט נישט פערשטעהען: וואו זענען זיי, די לאדזער גבירים אהינגעקומען? אומעטום הערט ער דעם זעלבען ענטפער: — „פא־נא ניעמא" — וואו געפינען זיי זיך פארט?

די טעג איז דער אינקאסענט געווען אויפ׳ן בית־החיים, זעהט ער אויף יעדער מצבה אן אויפ־שריפט: — „פ. נ."

— אהא, ענדליך האב איך זיי געפאקט — האט דער אינקאסענט א צופרידענער צו זיך גע־זאגט — אט־אט־א זענען זיי דאך אלע גבירים. פ. נ. — פאנא ניעמא

ענדליך האב איך זיי געפונען!...

יודען שמועסען

בין מנחה למעריב

— וואס זאגסטו בערעלע, ווילהעלם האט באך אלץ פרעטענזיעס צום דייטשען טראהן?

— מיר דאכט זיך, אז ער האט דאס געשעפט שוין איבערגעשריבען אויפ׳ן זיהנ׳ס נאמען.

האסט געלייענט אין דער צייטונג, אז אין דייטשלאנד איז פערברענט געווארען דער רייכס־טאג, — וואס זאגסטו נישט צו דעם?

— כ׳זאל דאס פערדינען אלע שלעכטע יאהר, וואס מ׳וועט אפנעמען אטעקוראציע...

זרח קראדניק

האט גרויס נחת פון זיין אשת־חייל

זרח קראדניק איז אפגעזעסען א ווירעק צוויי יאהר אויף דער מילשא.

די טעג איז ער צוריק אהיימגעקומען, זעהט ער פערשידענע בייע זאכען פו דער ווירטשאפט: א בייעם וואנד־זייגער, א בייע שאנק, בייע בעטען.

— וועמענס זענען די אלע בייע זאכען? — האט זרח געפרעגט זיין ווייבעל.

— דאס איז אלץ דיינס — האט זיין ווייבעל געענטפערט — דאס מיינסטו, אז א יודענע טויג צו גארנישט?!

זרח האט דאן געווארפען א בליק אויף א פיצעלע קינד אין וויגעל.

— און וועמענס איז דאס קינדעלע? — האט זרח ווייטער געפרעגט.

— ווען דו וואלסט נישט געכאליעט אין דער וויענזשעניע, וואלט עס אויך געווען דיינס — האט די יודענע געענטפערט.

אזא אלטע מכשפה!

נאך פון דער מכביאדע

מיר דערוויסען זיך איצט פון א מעשה, וואס האט געטראפען מיט א לאדזער סוחר אויף דער מכביאדע;

דער גאלאנטעריע־סוחר איגרעק, קומענדיג קיין ארץ־ישראל אויף דער מכביאדע, האט שפעט אין אוונט געגומען זוכען א צימער אין האטעל. אלע האטעלען זענען אבער געווען פערנומען.

אין איין האטעל, האט דער אייגענטימער גע־זאגט צום לאדזער סוחר:

— ווייסט איהר וואס. אין צימער 49 וואוינט א פרוי איז זי טויב ווי די וואנד. איהר בעט איז פערשטעלט מיט א שפאניש ווענטעל. אזוי ווי זי שלאפט שוין, קען איהר דרייסט אריין אין דעם צימער און זיך לעגען אויף דער קאנאפע. זי וועט נישט הערען ווען איהר וועט אריינקומען און יוצא איהר וועט אין דער פריה אוועקגעהען. דאס בעט איז אזוי פערשטעלט מיט דעם ווענטעל, אז ס׳איז אונמעגליך, אז זי זאל אייך קענען זעהען.

אין דער פריה איז דער לאדזער סוחר אריין צום בעל־הבית פון האטעל מיט א געוואלד: שווינדלער, מאשעניק, וואס איהר זענט? — פאר־וואס האט איהר מיר פריהער נישט געזאגט, אז דאס איז א מיאוסע אלטע 60־יעהריגע מכשפה?!.

פון סיים

א מיטעל געגען אבסטרוקציעס

ווי דער קונדס קארעספאנדענט טיילט מיט, האבען די סיים־דעפוטאטען נאך דער לעצטער שטור־מישער זיצונג בעקומען צוגעשיקט פלוג־בלעט־לעך:

„פיי אבסטרוקציעס און אויפטרייסלונגען טרינקט נאר וואסער „פראנטשישקא יוזעפא".

ער טוישט אויף „פיאנטקעס"

טראנזאקציע פון א לאדזער כרעמער

א קריסט קומט אריין צו זיין יודישען שכן אויסטוישען 10 זל.

— פאניע מאשקו, זמיעניעט מיר 10 זל.

— כ׳קען אייך זמיעניען אויף צוויי פיאנטקעס.

— צא זנאטשי 2 פיאנטקעס?

— 5 זל. דעם פיאנטעק און די אנדערע 6 זל. א צוריסען פיאנטעק.

שרעק פון א לאדזער סוחר

אויף דער לאדזער באהן־סטאציע

יוד (צום באהן־קאנדוקטאר): איז דער וואגאן לעדיג?

קונדוקטאר: — אז ער וועט נישט זיין לעדיג וועט איהר נישט איינשטייגען?

יוד: ביין אויסגעשלאגען!

קונדוקטאר: פארוואס?!

יוד: ווייל וועלכער פאסאזשיר ס׳איז אין וואגאן, און וועלכער ס׳וועט אריינקומען, זענען אלע מיינע בעלי־חובות.

ביליג! ביליג!

די רעזולטאטען פון דער פערביליגערונגס־אקציע

די רעזולטאטען פון דער פערביליגערונגס־אקציע זעהט מען שוין אויף שריט און טריט.

מילך בעקומט שוין בחנם. די אנדערע העלפט מילך — וואסער, בעקומט מען בחנם. אויך ברויט איז ביליגער געווארען אויף 50 פראצ. — מ׳עסט א העלפט פון דעם, וואס מ׳האט פריהער געגעסען.

אויך עלעקטריע איז ביליגער — מ׳ברענט ווייניגער.

טראמוויי׳ען און באהנען זענען געפאלען — מ׳געהט פיעכאטע.

סוחרים זענען געפאלען אויף גאנצע 100 פראצענט.

ער לייענט אין ווייבס אויגען

מאן: כ׳לייען אין דיינע אויגען, אז דו ווילסט א בייעם הוט.

פרוי: אויב דו האסט שוין אנגעהויבען צו לייענען, טא לייען שוין ווייטער: כ׳וויל א נייעם מאנטעל אויך.

דאס נייע געטא

פון ש. ניגער

עס איז שוין מעהר קיין נייעס נישט, אז יודען אין דייטשלאנד ווערען וואס ווייטער אלץ מעהר אוועקגעשטופט, פערטריבען פון די פאזיציעס, וועלכע די האבען אזוי פעסט פערנומען אין׳ם דייטשען קולטור־לעבען. אבער אז זיי זאלען געצוואונגען זיין זיך אליין אפצוזונדערען, אז זיי זאלען אליין מוזען פערשפארען אין א געטא זייער דייטשע קולטור, — דאס איז א זעהר טרויעריגע זאך.

עס זענען אנגעקומען צוויי מעלדונגען פון דייטשלאנד. אין איינער איז געשטאנען, אז מחמת דעם, וואס א גרויסע צאהל דייטש־יודישע שוישפילערס אין בערלין ליידען פון דעם אנטי־יודישען באיקאט, וועט א גרופע פון בלויז יודישע אקטיארען און אקטריסעס אנהויבען צו שפילען אין בערלינער „שילער־טעאטער". זיי וועלען עפענען דעם סעזאן מיט א פיעסע פון דער בערימטער דייטשער שריפטשטעלערין עלזע לאסקער־שילער...

א יודישע דיכטערין, יודען אקטיארען און — מסתמא וועט דער עולם אויך זיין א יודישער. ס׳וועט זיין א טעאטער פון יודען, פאר יודען, אבער — אויף דייטש.

— א געטא אין דייטשען טעאטער...

און אט איז נאך א מיטטיילונג, — „דא אין בערלין האט זיך געעפענט דער ערשטער יודישער מוזעי פון אלטע און מאדערנע קונסט־זאכען. אין דער קאלעקציע זענען פערטראטען די גרעסטע יודישע מאלערס" און ווי עס ווייזט. רעדט זיך דא נישט וועגען מזרח׳ס, אילוסטרירטע מגילות און עהנליכע סינאגאגאלע אנטיקען. אין דער דעפעשע ווערען בפירוש דערמאנט „מאדערנע קונסט זאכען". זענען עס מסתמא שאפונגען פון יודען — מאלערס, וועלכע ווערען נישט צוגעלאזען צו דייטשע קונסט־אויסשטעלונגען, צו דייטשע מוזעען...

א געטא אין דער דייטשער מאלעריי...

און ווער ווייסט, אפשר וועט מען נאך קומען דערצו, אז מען וועט מוזען איינארדנען ספעציעלע פערלאגען אויף ארויסצוגעבען די ווערק פון וואסערמאן, פויכטוואנגער, סטעפאן צווייג און אלפרעד קער?

אפשר וועט מען מוזען אויך גרינדען אוניווערזיטעט פאר די יודישע פראפעסארען און די יודישע סטודענטען, וועלכע האבען אויסצושטעהן געבראטענע ליידען אין די דייטשע הויך־שולען? ווער ווייסט, — אויב עס איז נויטיג געווארען א טעאטער־געטא און א געטא אין דער קונסט פון מאלעריי, — וועלען דייטשע יודען אפשר מוזען מאכען פאר זיך א מין אויך אין דעם טעמפעל פון דער דייטשער ליטעראטור און דער דייטשער וויסענשאפט?

זיי וועלען נישט ווערען מעהר יודיש, ווי זיי זענען עס געווען, — אין זייער קונסט, אין זייער ליטעראדישען און וויסענשאפטליכען שאפען; זיי וועלען נישט אוועק פון דער דייטשער קולטור, זיי וועלען „נאר" איזאלירט זיין פון דער דייטשער בעפעלקערונג...

אבער דאס איז גענוג צו שאפען א נייע לאגע. א לאגע, אין וועלכער א יודישער קיבוץ האט זיך נאך ביז אהער קיינמאל נישט געפונען. א לאגע פון טראגישער צעריסענקייט: דייטשישקייט אהן דייטש יודען אהן יודישקייט...

פיזיש וועלען יודישע אקטיארען, יודישע מאלערס, יודישע שריפטשטעלערס, יודישע וויסענשאפטלייט לעבען אין א „יודישער סביבה", אבער נאר פיזיש. גייסטיג וועלען זיי, ווי פריהער, זיין פערבונדען מיט דעם דייטשען טעאטער, מיט דער דייטשער קונסט, מיט דער דייטשער ליטעראטור און וויסענשאפט. עס וועט זיין א יודישער גוף — און א דייטשע נשמה. אנ׳איזאלירט־יודישע סביבה און אנ׳אנימילירט דייטשע קולטור־טראדיציע. דרויסענדיגע אפגעזונדערטקייט און אינעווייניגסטע אסימילאציע... קורץ, א געטא אהן דער קולטור פון געטא.

דאס איז באמת א נייער סארט „יודען־גאס". די אלטע געטא איז געווען א וועלט, א וועלט־אנשויאונג. יודען אין מיטעלאלטער האבען זיך אליין אפגעזונדערט. זיי האבען נישט געווארט ביז מען וועט זיי אפשליסען אין פערשפארטע און באזונדערע יודישע פערטעל. זיי האבען זיך אליין געהאלטען איינער צום אנדערען. זיי האבען געהאט שותפות׳ע געשעפטען אין — אין גאט, זיי זענען, ווי שיילאק זאגט, געווען גרייט צו האנדלען מיט די גוים, אבער נישט צו עסען און צו טרינקען מיט זיי, נישט צו פערברענגען די צייט אין זייער געזעלשאפט, נישט צו דאווענען און נישט צו שרייבען ספרים מיט זיי אינאיינעם... די מיטעלאלטערליכע יודען האבען קולטורעל, געזעלשאפטליך און אפט אויך עקאנאמיש געלעבט אנדערשדיג, ווי די ארומיגע בעפעלקערונג: זענען די מויערען פון געטא אויסגעוואקסען שיער נישט אויף א נאטירליכען אופן. אזוי ווי יודען זאלען זיי אליין האבען אויפגעשטעלט, — און געשיצט זיך און פריי אויסגעלעבט הינטער זיי. דאס איז געווען נישט קיין איזאלירונגס־פלאץ, נאר, פערקעהרט, עפעס א מין יודישע אויטאנאמיע, דאס איז געווען, אזוי צו זאגען, א פאזיטיווע, נישט קיין נעגאטיווע געטא.

אנדערש, גאר אנדערש, איז די אפגעזונדערטקייט, די אומנאטירליכע אפגעזונדערטקייט, וועלכע ווערט איצט ארויפגעצוואונגען אויף די יודען אין דייטשלאנד. דאס איז א געטא, וואס האט אין דעם אינעווייניגסטען לעבען פון די יודען קיין שום בארעכטיגונג נישט. זיי דארפען זי נישט און זיי ווילען זי נישט, זיי קאנען זי נישט וועלען. זיי זענען מעהר דייטש אין קולטורעלען זינען, ווי יודיש. זיי מעגען זיך זיין אקטיארען — יודען, אבער זיי זענען נישט קיין יודישע שוישפילער, זיי מעגען זיך זיין מאלערס — יודען, אבער זיי זענען נישט קיין יודישע מאלערס. זיי זענען נישט קיין יודישע דיכטערס. צו וואס זאלען זיי שפילען דווקא פאר יודען? צו וואס זאלען זיי מאלען אדער שרייבען פאר יודען? זייער שפראך איז די שפראך פון דעם דייטשען פאלק, זייער בעוואוסטזיניגע טראדיציע איז די דייטשע קולטור־טראדיציע.

אזוי איז עס געווען אין משך פון די לעצטע הונדערט יאהר, אזוי איז עס איצט...

די דייטשע יודען זענען געגאנגען דור איין, דור אויס צו עמאנסיפאציע און — געקומען צוריק צו די ווענט פון געטא, צו די ווענט, וועלכע זיי האבען מיט אזא פרייד פערלאזען...

וועלען די דייטשע יודען, דערזעהענדיג זיך, פערשטופט אין א ווינקעל, אין א באזונדער קלייזעל, וועלען זיי אפשר איינשטעלען אנ׳ארון קודש אין ווינקעל און אנהויבען דאווענען נוסח יודיש אנשטאט נוסח אשכנז? דערזעהענדיג אינ׳ם שפיגעל וואס דאס „דייטשטום" האט אנגעשטעלט אנטקעגען זיי, זייער יודישען גוף מיט׳ן יודישען פנים, וועלען זיי אפשר אנהויבען זוכען אין זיך די יודישע נשמה, דעם צלם אלהים? און זיי וועלען אפשר שטרעבען צו דער שאפונג פון אנ׳אמת׳ן יודישען טעאטער, אנ׳אמת׳ער יודישער מאלעריי, אנ׳אמת׳ער יודישער ליטעראטור?

ניין, איך האב מורא, אז גיכער וועלען זיי זיך נאך מעהר פלייסען צו זיין דייטשער, ווי די דייטשען אליין... כ׳האב מורא, אז א סך פון זיי וועלען זאגען, ווי דער קנעכט אין חומש:

„אהבתי את אדוני"... מיר האבען ליב די דייטשע קולטור, דעם דייטשען גייסט, און עס מאכט נישט אויס, וואס איהר האלט אונז נישט פאר קיין אמת׳ע דייטשען, עס מאכט נישט אויס, וואס איהר צווינגט אונז צו לעבען און צו שאפען אפגעטיילט און אפגעזונדערט פון אייך. — מיר זענען בעסערע דייטשען און גרעסערע פאטריאטען, ווי איהר טראכט

כ׳האב שטארק מורא, אז די נייע געטא וועט זיין נישט קיין „פרייהייט אין קנעכטשאפט", ווי עס איז געווען די אמאליגע געטא, און נישט קיין „קנעכטשאפט אין פרייהייט" (אחד העם׳ס „עבדות בתוך חירות"), וואס עס איז געווען די תקופה פון עמאנסיפאציע, נאר — קנעכטשאפט אין קנעכטשאפט די דרויסענדיגע אונטערדריקונג וועט פיהרען צו אינעווייניגסטער מאלפעריי, צו א נייעם מה יפית.

נאר יחידים וועלען שטרעבען צו גאנצקייט און אויפריכטיגקייט. נאר קליינע הייפלעך וועלען מאכען הערואישע פרובען צו געבען א נייעם זין דעם נייעם געטא און צו זעהען, אז די יודישע איזאלירטקייט זאל פיהרען צו יודישער שעפערישקייט, — דער גוף זאל האבען א נשמה...

די מעהרהייט יודען וועלען אין געטא בלייבען דייטשען, און דאס וועט פערקריפלען אי זייער „דייטשטום", אי זייער יודישקייט...

די נייע געטא, די נייע תפיסה, וועלכע בויט זיך פאר יודען, איז גייסטיג, נישט נאר פאליטיש, א סכנה.

רמב"ם אין אלעגאריע

(פון רמב"מ׳ס לעבען און שאפען)

פון ח. קרוגער

כמעט דער גאנצער ערשטער טייל פון מורה נבוכים איז געווידמעט צו ערקלערען אלעגאריש די פסוקים וואס ווייזען אין פשט אז דער בורא איז א קערפער און האנדעלט ווי איינער וואס בעזיצט קערפערליכע אייגענשאפטען, דערין ווייזט ער ארויס א טיפע ידיעה אין דער שפראך, און אן אויסגעצייכנעטען חוש אין פילאלאגיע מיר וועלען א טייל פרובירען איבערצוגעבען בקיצור:

פרק א׳, וועגען צלם און דמות און דעם פסוק „נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", וועלכער מיינט בלויז די עהנליכקייט צום בורא מצד דעם שכל און געדאנקליכע אנשויאונגען וואס קומען נישט בלויז דורך די חושים־ערפאהרונג ווי ביי בהמות נאר מיט דער פערמיטלונג פון שכל. ווי דער בורא אדער מלאכים וואס בעגרייפען אהן די חושים־פערמיטלונג.

פרק ב׳. צו פערענטפערען דעם אויסדרוק „והייתם כאלקים יודעי טוב ורע", דערצעהלט ער פריהער א קשיא וואס איינער האט איהם אמאל געפרעגט: ווי קומט עס וואס די בעגריפען פון גוט און שלעכט מיט וועלכע א מענש איז בעשאנקען בעסער ווי אלע אנדערע ברואים, האט ער געקראגען טועגדיג די עבירה צו עסען פון פערבאטענעם עץ־ דער ענטפער איז: דעם מענשענס גרעסטע מתנה פונ׳ם בורא איז דער שכל. אדם האט עס באלד נאך זיין בעשאפען ווערען געקראגען, דערפאר האט מען איהם פערזאגט נישט קיין חיות, נישט קיין בהמות. שכלדיגע בעגריפען געהען אריין אין גדר פון „אמת און שקר". זאל ער זיך האבען געהאלטען אויף זיין שכלדיגער הויכקייט וואלט דער שכל געקענט ארויסבערענגען די ריכטיגע אביעקטיווע אמתן, און דאס וואלט געמאכט זיין לעבען פאר אשטענדיגען גן עדן, וואו מען לעבט אייביג. וואדום ביים אויבערמענש עקזיסטירט נאר „אמת" און „שקר". דער געגענזאץ פון גוט און שלעכט. וואס קומט פון אייגענע פניות, שטעלענדיג דעם פאקט פאר זיך. און אורטיילענדיג אויף וויפיל דאס קען דעם סובעקט אליין נוצען אדער שאדען. אבער איבערטרעטענדיג די אזהרה ווייל „די פרוכט איז שעהן אנצוקוקען און געשמאק צו עסען", איז זיין ריינער שכל פערטונקעלט געווארען... קען איצט שוין מעהר נישט דענקען אין די טערמינען פון „אמת און שקר". נאר צווישען „גוט און שלעכט", און דער פניותדיגער ארט דענקען האט געבראכט מיינונגס־פערשידענהייטען, יעדער מיט זיינע סובעקטיווע שכל׳ען אין בעשלוסען, ווערענדיג אנ׳אויטאריטעט (והייתם כאלקים תרגום אונקלוס „תהון כרברבין" און ווי ער לייגט צו: דערזעלבער נאמען ווערט אויך געברויכט פאר מלאכים, שופטים און רעגירער איבער מדינות) איבער שכלדיגע שלוסען וואס האבען קיין אביעקטיווע עקזיסטענץ נישט (אמת און שקר) נאר בלויז א סובעקטיווע, זיך וויגענדיג צווישען זיין אייגענעם „טוב" און אייגענעם „רע", און דורכדעם האט ער פערלוירען דעם גן־עדן־לעבען.

פרק ג׳. ותמונת ה׳ יביט. „תבנית" מיינט: פארמע פון א געגענשטאנד וואס מיר זעהען מיט די אויגען, דערפאר ווערט עס קיינמאל נישט דערמאנט אין פערבינדונג מיט׳ן בורא. אבער „תמונה" האט דרייערליי בעדייטונגען: 1) די פארמע פון א זאך, וואס מען זעהט מיט די אויגען. 2) פארשטעלונג פון עטוואס וואס איז שוין איצט נישטא נאר דער דמיון האט עס בעהאלטען ביי זיך אין זכרון. 3) א געדאנקליכער בעגריף, און די לעצטע בעדייטונג ליגט אין פסוק ותמונת ה׳ יביט", דאס מיינט משה, האט געקענט זיך מאכען א פולשטענדיגען בעגריף פון דער גאטהייט.

פרק ד׳. ויחזו את האלקים, ויראו את אלקי ישראל, כי ירא מהביט אל וכו׳", די 3 פעלים: חזה, ראה און הבט ווערען געברויכט אויב אויפ׳ן געדאנקליכען פערשטעהן: וירא אלקים כי טוב — ער האט זיך איבערציגט אין דער גוטסקייט. לא הביט און ביעקב — זיין געדאנק האט נישט אויסגעפונען קיין זינד ביי יודען (ווייל אומרעכט קען מען נישט זעהן, נאר בעגרייפען, פערשטעהן), „והביטו אחרי משה" — ווי די גמרא ערקלערט: זיי האבען אויף איהם אויסגעטראכט חסרונות, „ולבי ראה הרבה חכמה", ד.ה. פערשטאנען (ווארום חכמה מוז מען פערשטעהן, נישט זעהן) און נאר אין דעם זינען דארף מען פערשטעהן די איבענדערמאהנטע פסוקים.

פרק ה׳. כי ירא מהבט אל האלקים, אין געגענזאץ צו די אצילי בני ישראל: „ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו". בעווייזען אין פריהעריגען פרק אז דא שמועסט זיך וועגען א געדאנקליכען זעהן ציטירט ער אריסטאטעל׳ס מיינונג, אז פארטיפען זיך אין די הויכע ענינים דארף נישט בעטראכט ווערען פאר אנ׳עזות, נאר פערקעהרט: פאר א בריה׳שקייט צו וועלען דערגרייכען מיט׳ן שכל וואס א מענש קען דערגרייכען, און דאס זאל זיין א פערטיידיגונג צו יעדען פארשער, בתנאי ער זאל פריהער אויסלערנען די נויטיגע חכמות, ווערען א בעל מדות טובות, אפטויטען זיין תאוה, און וויסען אלע וועגען פון דענקען, זיך אויסהיטענדיג פון אלע פאלען וואס ברענגען צו טעות׳ן. משה רבנו עליו השלום האט מורא געהאט צו טראכטען (הבט) וועגען די ענינים, נישט זייענדיג זיכער אויב ער בעזיצט שוין די געפאדערטע מעלות, און דערפאר האט איהם דער בורא בעשאנקען מיט אזויפיל פערשטאנד צו ווערען זיכער ביז ער איז געקומען צו דער דרייסטקייט פון מעגען קלערען (ותמונת ה׳ יביט) אבער די אצילי בני ישראל, וואס ווילען „זעהען" עסענדיג און טרינקענדיג, זענען ווערט געווען א פסק, וועלכען אהרנ׳ס זיהן, נדב און אביהוא האבען געקראגען. און אזא „שרפת נשמה" קריגט באמת יעדערער וואס דענקט עסענדיג און טרינקענדיג ד. ה. זייענדיג אריינגעטאן אין קערפערליכע פערגעניגענס וועלכע שטערען צו אורטיילען ריכטיג, און דער רעזולטאט איז: א געשעדיגטע נשמה...

פרק ו׳, ה׳ איש מלחמה. דער געוועהנליכער בעגריף פון „איש ואשה" ביי מענשען איז איבערגעטראגען אויך אויף אנדערע ברואים (מכל הבהמה תקח לך שבעה, איש ואשתו) נאכדעם אויף יעדע זאך וואס דארף זיך בעהעפטען צו א צווייטער (חמש היריעות תהיינה חוברות אשה אל אחותה) שפעטער איז עס געווארען איבערגעטראגען צו דער צורה (איש) וואס איז בעהעפט מיט׳ן חומר (אשה) און נאר אזוי דארף פערשטאנען ווערען דער דערמאנטער פסוק: דער בורא איז דער צענטער פון אלע קעמפענדע שטאפען וועלכע ענדערען זיך, טוען אן און טוען אויס זייערע פארמען, קריגענדיג פון אנדערע ארער אויפנעמענדיג איבערגעוואלט פון יענע ווי: דאס קערנדל, בעוויבענדיג דעם באדען: די בעשעפעניש, עסענדיג דעם גראז; דער מענש — עסענדיג פלייש א. ד. ג.

פרק ז׳. צור ילדך, און אני היום ילידתיך. „ילד" אין דער אריגינעלער בעדייטונג מיינט, א קינד וואס איז געבארען געווארען, דער בעגריף ווערט איבערגעטראגען אויף א נייע ענטשטעהונג (בטרם הרים יולדו), וואס עס וואקסט ארויס פון דער ערד (והולידה והצמיחה); אויף נייע פאסירונגען (כי לא תדע מה יולד יום), אויף נייע געדאנקליכע בעגריפען (וילד שקר) אדער ווי דער תרגום יונתן בן עוזיאל איבערזעצט די ווערטער „בילדי נכרים יספיקו", „ובנימוסי עממיא אזלין" (מיט די געזעצען פון פרעמדע פעלקער געהען זיי, ד. ה. זיי פערנעמען זיך אויף פרעמדע ביי געפונענע וועגען) דערפאר ווערט בעטראכט דער רבי צום תלמיד ווי א פאטער וואס האט איהם געבוירען און די תלמידים פון נביא — „בני הנביאים". וויסענדיג פון פריהער די בעדייטונג פון „צלם" און „דמות" איז גרינג צו פערשטעהען וואס נאר ביים געבורט פון שת — דער איינציגער וואס האט געהאט די ריכטיגע בעגריפען פון גאט — שטעהט: „ויולד בדמותו כצלמו". דאס מיינט, אז נאר שת איז געווען דער נייער ארויסגעבראכטער אין גייסט, וואס איז ספעציפיש ארמ׳יש. ווארים מיר ווייסען דאך, אז די געוועהנליכע מענשליכע צורה בערעכטיגט נישט צום נאמען „מענש". ווייל באמת איז ער בלויז א צווייפיסיגע חיה, און נאך ערגער פון א חיה, האבענדיג דעם שכל אויסצוטראכטען אזוי פיל רשעות׳ן וואס קיין חיה מיט בלויז אינסטינקט קען עס נישט... אין דעם זין מוז מען פערשטעהען די פריהער געבראכטע צוויי פסוקים.

(סוף פון די פרקים — קומענדיגען פרייטאג).

צווישען הימעל און ערד

נאך א קאפיטעל פון מיינע קינדער-יאהרען

פון פרץ הירשביין

מעהר ווי דריי טעג האָב איך נישט פערבראַכט אין דער היים. נישט געווען קיין געדולד פאַר דער היים און די וואָכעדיגע נעכט. מיין צופוס־געהן פרייטאג; מיין שיעור נישט אומגעקומען און דער זאַווערוכע — איז נישט פול בעלוינט געוואָרען. וויל איך בין געלאָפען אַהיים, נישט קלאָר קענענדיג דעם כח, וואָס האָט מיך דורך דער זאַווערוכע געטריבען, דערייבער בין איך מאָנטאָג פאַרנאַכט מיט איינער פון די פוהרען, וואָס זענען געקומען צום קלעשטשעלער מאַרק, צוריק אוועקגעפאָהרען קיין אָרלע.

אומרוהע האָט פיל געמאַכט מיין וועזען און געריבען אַפילו מיין שלאָף. צו אָפט בין איך אוועק בעכטיגען אין בית המדרש, ווירער און נאָך אַמאָל בעגראָבען דעם מהות אין די ספרים, וואָס האָבען דערצעהלט פון א וועלט אויסער דעם בית־המדרש. אין מיר אַליין האָב איך צומאָל געשפירט די דאָזיגע וועלט; האָב צומאָל פערנומען קלאַנגען, וואָס האָבען נישט געהערט צום בית־המדרש און מיין אַליין־זיין אין איהם.

מיר איז געוואָרען קלאָר, אַז יצחק דעם רב'ס, נישט קוקענדיג אויף זיין עלטער, וואָס איז מיר ממש א חבר — אין איהם לעבען נישט בשלום דיינע מחשבות. אין זיין שטאַרקען געזאַנג ביים לערנען שפיר איך דאָס וועלען איבערשרייען א סיפען פיין; איבערשרייען די קלעמעניש, וואָס האָט נישט קיין בעשטימטען תכלית. האָב דאָס אַליין דערשפירט אמונה און דעת — גלויבען, און אין דער איינענער צייט, וויסען — די דאָזיגע צוויי בעגריפען האָבען פערפיהרט אַן אָפענע מלחמה אין מיין בלוט און איך האָב דערייבער נישט קיין רוה. אמונה און וויסען, אמונה און ערפאַהרונג — די לעבען נישט בשלום; איבעוויינג אין מיר פיהרען די מלחמה פאַר אַ גאַנצער הערשאַפט. די אמונה האָט מיר געהייסען פערצעהמען די תפילין, געהענ־דיג אין דער זאַווערוכע אַהיים. דער פערלאַנג צו וויסען און דערקענונג, האָט מיר איינגעפלייגט אין בוזים אַריין א העפט מיט אַפיקורסישע שירים, וואָס איך האָב אַליין אַרויסגעשריבען פון יהודה לייב גאָרדאָנ'ס ווערק.

די דערפאַהרונג הייסט מיר נאָכאַמאָל דורכ־געהן דעם גאַנצען תנ"ך, איבערוועגען א סך פון מיינע פריהערדיגע מיינונגען; איבערוועגען דעם אינהאַלט פון שיר־השירים, קוהלת און איוב. אין שיר השירים געפין איך איצט נישט מעהר א גע־זאַנג איבער אַלע געזאַנגען, וואָס איז א געזאַנג פון מלך שלמה צו אַפּאַסטוך־מיידעל. די לידער פון שיר־השירים קומען איצט אויף צו מיר פון מיינע איינענע לאָבקעס, צווישען וועלכע איך האָב פערבראַכט מיינע קינדערישע יאָהרען; די געזאַנגען קומען צו מיר אַרויס פון מיינע איינענע קאָרטשעס, פון די דאַנדען בעוועדבטע אַרום אונזער סטאַוו.

איוב בעשולדיגט גאָט, פאַרוואָס ער האָט מעהר אָנגעשיי פאַר דעם שטאַרקען און עושר; אַז ער, גאָט, דערדרייקט דעם אָרימאַן, האָט פאַר'ן אָרימאַן נישט קיין גערעכטיגקייט. כאָטש איך האָב שוין געזעהן וואו אין תלמוד געפינען, אַז איוב לא היה ולא נברא: — איוב איז נישט געשטויגען און נישט געפלויגען, איז גאָר אַ משל און נישט מעהר — אָבער דאָס איז פאַר מיר נישט מעהר קיין זיכע־רער ענטפער. איך אַליין בין מסכים מיט איוב'ן. די רייד פון זיינע פריינד און דער ענטפער פון גאָט אַליין צו איוב'ן — זיי קאָנען מיר גאָרנישט דער־וויזען.

די ספיקות פון קהלת זענען מיר אויך נאָהענט צום האַרצען. דער לעצטער קאַפּיטעל וואו קהלת הייסט סוף כל סוף מורא האָבען פאַר גאָט — דאָס איז פאַר מיר נישט קיין קלוגער סוף. איך אַליין וויל געפינען אַן אויסגאַנג פון די אַלע ספיקות וואָס האָבען מיך אַרומגערינגעלט, געקייטעלט אין א קייט. איך אַליין וויל פון דעם דאָזיגען קרייז אַרויס־קריכען.

אַ מתמיד צו זיין איז גוט. דער ים־התלמוד — ס'איז גוט צו שווימען איבער זיינע כוואַליעס. גוט צו לערנען אויפ'ן הויכען קול; זינגען אויפ'ן הויכען קול, ווען אין בית־המדרש ביזטו איינער אַליין און דער ווידער־קול שאַלט אָפּ אויבען און דער ווייבערשער שוהל. גוט אַזוי, אויסצולערן די גאַנצע נשמה צום דרויסען, ווען די זינגער האָט שוין געשלאָגען צוועלף — האַלבע נאַכט; בשעת די מתים פון אַלטען אַרלער בית־עולם, הינטער דער אַלטער שוהל, הויבען אָן אַרויסצוקומען פון זייערע קברים און נישטערען הינטער מיינע פענסטער.... מיט מיין געזאַנג רוף איך זיי נישט־ווילענדיג אַרויס. און מיין געזאַנג שטעלט אויך א גרעניץ פאַר זיי, זיי זאָלען נישט קומען נעהנטער צו מיר.

ווי מיין שטייגער, זיץ איך אין צייט פון די האַרבעגעס ביים אויווען און קוק אַריין אין תנ"ך. מיין שכן ביים אויווען איז א יונג א חסיד. אַ קרעמער, וואָס זיין ווייב פיהרט דאָס קרעמעל. ער האָט צייט. אַ קאָצקער חסיד. אַ חסיד איז ער א הייסער, שוואַרצע, ברענענדיגע אויגען. א פיינע צוויי־שפי־ציגע באָרד און געקרייזעלטע פיאות. ער האָט אונ־טער די וואָנצעס אַ שמייכעלע.

ער בעטראַכט אָט דעם עולם דאַוונער'ס און בעמערקט:

— אָקסען, פערד, אַ מתנגד איז א פערד, וואָס געהט אין שפאַן. קיין ברעקעל התלהבות האָט עס נישט. אַזוי קייט ער שטרוי טאָג־איין, טאָג־אויס. טרוקען ווי פעפער. קיין חסידות בעשמט עס נישט, כאָטש שפאַלט איהם דעם מוח.

מיין אַראָפּקומען צום אויווען, זיצען פערטיפט אין די נביאים, דאָס אָפּנים האָט איהם געגעבען אַ שטיקעל בעציהונג צו מיר, ער זאָל זיינע גע־פיהלען אַרויסזאָגען אויפ'ן הויכען קול. ער דאַוונט מיט א חסידישען נוסח, אָבער אין אמת'ן גנב'עט ער אַריין דעם דאַוונען. איך אמת'ן איז זיין מוח פערטראָגען אין אַ וועלט, וואָס איז איבער איהם.

איך האָב נישט פערשטאַנען צוליב וואָס, אין צייט, וואָס דער עולם פון צווייטען מנין איז גע־שטאַנען שמונה עשרה, האָט דער חסיד גענומען און מיר דערצעהלט אַזאַ מעשה:

— אַ מתנגד בעגרייפט נישט, פאַרוואָס ס'איז אַ חוב צו נעמען פרייטאג צונאַכטס אַ טרונק בראַנ־פען פאַר'ן עסען פיש און א טרונק בראַנפען — נאָכ'ן אָפּעסען די פיש. אויפ'ן חסידישען שטייגער האָט עס א כונה, איז דאָס מלמד אויף מעשה בראשית וויל, ווי מען דאַרף פערשטעהן, איז דאָך אָדם הראשון תחילת געווען אַנ'אוכל עשבים ופירות: געגעסען גרינסען און פירות. נו, האָט ער דערפון נישט געהאַט קיין כח צו פראַצעווען. איז טאַקע אדם הראשון געקומען פאַר'ן רבונו של עולם און געקלאָגט: „איך האָב נישט קיין כח די פיש צו שלעפען פון דיין עסען, וואָס דו האָסט פאַר מיר צוגעגרייט". האָט גאָט איהם אָנגעקוקט און גע־זאָגט: „שוטה, געה כאַפּ פיש!" איז אדם הראשון אַוועק מיט אַ וועדסקע כאַפּען פיש אין טייך הדקל. נו, ווי עס איז ידוע, האָבען דאָך דעמאָלט אַפילו פיש געהאַט לשון. איז ווי אדם הראשון האָט פערוואָרפען די נעץ, האָט דאָס פישעלע נעבעך גענומען קלאָגען און וויינען: „סטייטש, איך וויל דאָך אויך לעבען... איך בעט ביי דיר — לאָז מיך לעבען"... אַזוי האָט דאָס פישעלע געקלאָגט און געוויינט. האָט עס אדמ'ן פערקלעמט ביים האַרצען. איז ער ווידער געקומען פאַר גאָט און געקלאָגט: „גיב מיר עסען, איך האָב קיין כח נישט. די פיש זאָגען מיר מוסר און איך קאָן זיי נישט כאַפּען". טוט גאָט אַ שמייכעל און זאָגט צו אדמ'ען: „שוטה, געה נעהם אַ טרונק בראַנפען!" נו, אַז אדם הראשון האָט גענומען א טרונק בראַנפען, איז דאָך זיין האַרץ געוואָרען געשטאַרקט. דאָס פישעלע האָט געקלאָגט, געוויינט און ער — זיינע אויערען זענען שוין געווען פערשטאָפּט. און כך הוה, אַזוי איז דאָס געווען. ער האָט געכאַפּט פיש, געבראַכט צו חוה'ן, זי האָט געמאַכט פאַר איהם א פיש פאַטראַווע און ער האָט הנאה געהאַט. אָבער די צרה, וואָס נאָכ'ן עסען, האָט דאָס פישעלע אָנגעהויבען אַרויסרעדען פון אדמען, אָנגעהויבען איהם ווידער מוסר־זאָגען: הלמאי... סטייטש, ווידער די איינענע מעשה, האָט עס אדמ'ען ווידער פערקלעמט ביים האַרצען און ער איז געלאָפען צו גאָט מיט א קלאָג. קוקט איהם גאָט ווידער אָן מיט א שמייכעל און טוט ווידער א זאָג צו איהם: „שוטה, נעהם נאָך א טרונק בראַנ־פען!" פערשטעהט מען דאָך, אַז נאָכ'ן צווייטען טרונק בראַנפען איז שוין אדם געווען גאָר אַן אַנדערער. אַ מענש איז ער געווען. גוט איז איהם געווען, טאַנצען פאַר שמחה האָט ער געוואָלט...

— וואָלט ב'שט שפעט געווען פאַר דיר צו ווע־רען אַ חסיד. דיר פאַסט צו זיין א חסיד. אַ קול־כעל צום לערנען האָסטו; א ניגון צו א ריקודל וואָלסטו אויך געפונען.

דאָס האָט ער געזאָגט קוקענדיג מיר אין די אויגען. דאָס האָט ער געזאָגט מיט א שמייכעלע אונטער זיינע שוואַרצע וואָנצען.

קיין בעל תכלית איז מיין חסיד נישט. אויף איהם מורמעלט מען אונטער, אַז ער לאָזט זיין ווייב זיצען אין געוועלב, ווייל ער אַליין איז פערנומען מיט א ריקודל און מיט אַ ביטעל בראַנפען. אַ פער־באָרגען ריקודל — ס'טאַנצט אין איהם. ער איז א פאַר מאָל געזעסען א משמר אין בית־המדרש דורך די לאַנגע ווינטער־נעכט; איז ער געזעסען אָהן א ספר ביים אויווען און האָט געזונגען א ניגון אָהן ווערטער, געזונגען אין חלל פון בית־המדרש. דאָס איז נישט קיין תכלית... עס געפעלט מיר יאָ און עס געפעלט מיר נישט. כאָטש עס טרעפט, אַז אין מיר אַליין זינגט עס אויך אַמאָל; אין מיר טאַנצט עס...

מיט דער הילף פון יצחק דעם רב'ס האָב איך בגבהה אָנגעהויבען צו לערנען דיקדוק פון לשון קודש. דאָס עפענט מיר אויף די אויגען צו פערשטעהן א סך קלערער דאָס, וואָס איך לייען און לערן אין די נייע פאַר מיר ספרים. דורך דעם ווערען מיר אויך קלערער אַ סך פערנעבעלטע פסוקים אין תנ"ך. איך פרוב אַליין שרייבען מאַנען אַלערליי גראַמען. איך פלעכט אויס חרוזים. דאָס דערגרייכטע און פשוט'ע ווערט מיר באַלד פער־פרעמדט. דאָס נישט־בעגרייכטע און פערהוילענע — דאָס בויערט אין מיר.

דורך דעם לייענען אין די ספרי חול געהט אויף פאַר מיר אַ יודיש פאָלק וואָס לעבט אין היינטיגער צייט; אַ יודיש פאָלק, צו וועמען עס רעדען די היינטיגע משוררים; זאָגע דעם פאָלק מוסר.

— ווי אַזוי געהער איך אָן צום יודישען פאָלק? מיט וואָס געהער איך צום גאַנצען גרויסען כלל, וועמעס פעהלערען איך טראָג אויך אויף מיין פלייצען מיט וועמעס בלאָנדזשענישען איך בלאָנ־דזשע אויך?

פון צייט צו צייט נויגט אָפּ אין בית־המדרש אַ פרעמדער; אַנ'אורח וואָס איז אַנדער'ש פון דער שורה בעטלער, וואָס קומען מיטע נדבות, שלאָפען איבער אין בית המדרש און געהען ווייטער זייער וועג. קומען אַזעלכע, וואָס געהערען צו אַנדערע וועלטען, וויסען צו דערצעהלען מעשיות פון אַנ־דערע לענדער; קומען אָן, עסען אָפּ אַ מאָלצייט, קריגען א פאָר גראָשען דורכ'ן שמש, וואָס נעמט צונויף פאַר דירעטוועגען ביים דאַוונען — און אַזוי ווערען זיי נעלם.

דאַכט מיר צומאָל אויס: די דאָזיגע אומבע־קאַנטע טרעטען דעם וועג, וואָס מיר יועט אויסקו־מען צו טרעטען. קינדהייד האָב איך געמיינט, אַז דאָרטען וואו דער הימעל נידערט אַראָפּ צו די גרינע לאָנקעס זוממער — דאָרטען איז עק־וועלט. אַהין האָב איך מיט בענקשאַפט געקוקט. איצט ווייס איך שוין, אַז דאָס איז געווען א קינדערישע איינ־רעדעניש. די וועלט איז אוודאי א סך גרעסער. אָט איז יצחק דעם רב'ס געווען אַזוי ווייט, אַזש אין לאָנדאָן. מיט זיינע מעשיות פון לאָנדאָן טוט ער מיר גאָר קיין טובה נישט. ער איז נאָך גורם, איך זאָל נישט זיין צופרידען מיט מיין יעדען טאָג. וואָס געהט אוועק און קוקען אומרוהיג צום טאָג, וואָס קומט.

איך הויב אָן טראַכטען:

„אָרלע איז נישט דער בעסטער אָרט פאַר מיר".

פאַרוואָס?

אָרלע איז צו קליין. מיך ציהט עס אין אַ גרע־סערער שטאָט. כאָטש איך זעה אַרויס כסדר מיין אָרט אין בית־המדרש, אָבער אין א גרעסערער שטאָט זענען פערהאַן גרעסערע סודות. אַ גרעסערע שטאָט האָט א סך אַזעלכע ווי יצחק דעם רב'ס, וואָס בגנבה קוקען זיי אַריין אין ספרי חול. יצחק דעם רב'ס אַליין האָט מיר אַ פאָר מאָל פערטרויט דעם סוד, אַז ער וועט מיט דער צייט ווידער אַוועק פון אָרלע, די היים איז איהם ענג.

פונדעסטוועגען איז דער ווינטער אַוועק אין אָרלע. נאָך צו פריה געווען צו פערלאָזען יצחק דעם רב'ס. ער איז פאַר מיר א געפונענער קוואַל, וואָס פון איהם טרינק איך תורה און חכמה. אין די זייטיגע ספרים, וואָס ער האָט פון ערגעץ בעקומען, — אין זיי געפון איך אַ ווייטע וועלט, וואָס ווערט מיר אַלץ נעהנטער און נעהנטער.

לונגען-ענטצינדונג

(מעדיצינישע שמועסען) ■ פון ד"ר יעקב האנדזעל

די קאַלטע טעג ברענגען מיט זיך אַ פערגרע־סערונג פון דער צאָהל כל'ערליי „פערקיהלונגס־קראַנקהייטען". די געפעהרליכסטע פון אָט די אַלע קראַנקהייטען איז בלי שום ספק די לונגען־ענט־צינדונג. די צאָהל מענשען, וואָס שטאַרבען אויף לונגען־ענטצינדונג איז זעהר גרויס. אין מאַנכע גע־גענדען און צו מאַנכע צייטען איז זי גרעסער, ווי די צאָהל פון די, וועלכע עס רויבט אוועק די לונגען־טובערקולאָזע.

די לונגען־ענטצינדונג בעפאַלט מענשען אין יעדער אַלטער, די שטערבליכקייט איז אָבער ביי איינצעלנע אַלטערס־שטופען פערשידען. אַמייסטען שטאַרבען קינדער אין די ערשטע צוויי יאָהרען, מענשען אַרום די זיבעציג יאָהר ווען זיך פון איהר שווער אַרויס.

עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק, אַז אין די שטעט בעפאַלט די קראַנקהייט אָפטער די מענשען, ווי למשל אין דאָרף. די שטאָט־לופט מיט איהר גאַז, בענזין, שטויב און אַנדערע שעדליכ־קייטען, שוואַכט אָב די לונגען און איז גורם אַז דער מחבל אַטאַקירט גיכער די לונג. הגם מיר ווייסען ביז היינט נאָך נישט זיכער ווער עס איז דער איינענטליכער מחבל פון דער קראַנקהייט.

די סאָציאַלע לאַגע שפּילט ביי דער שטערב־ליכקייט פון קראַנקע מענשען אויף לונגען־ענט־צינדונג שיער נישט די גרעסטע ראָלע. דער ווינער סטאַטיסטיקער האַזענגעלד האָט פעסטגעשטעלט, אַז אין די רייכערע בעצירקען, אין דעם וואוילהאַבענדיגען צענטרום פון דער שטאָט, אין ווינען, וואו עס וואוינען בלויז רייכע לייט, שטאַרבען אויף 100 קראַנקע 15, דאַגעגען אין דעם אָרימען פראָלעטאַרי־ער־בעצירק פאַוואָריטען, שטאַרבען אויף 100 קראַנ־קע 61.

די סיבה דערפון ליגט נישט נאָר אין דער ווירטשאַפטליכער לאַגע גופא, נאָר אויך אין דער גרויסער וואוינונגס־נויט, וואו אַ סך מענשען לע־בען אין קליינע שטיבעלעך, אויף אַ גאָר קליינעם שטח, וואו עס פעהלט דער חוש און די מאַטעריעלע בעדינגונגען פאַר אַ היגיענישען לעבענס־שטייגער.

גראָד די לונגען־ענטצינדונג איז אַ קראַנק־הייט, וואָס גוויסיגט זיך אין אַ שטענדיגער ערנצליכער איבערוואַכונג, וואָס פערלאַנגט פאַבלימע פלע־גע, ווען מען וויל, אַז דער קראַנקער זאָל נישט פאַלען אַלס קרבן פון דער מחלה: די צייט פון מופתים איז שוין אַוועק.

דער רוב מענשען האָבען אַ פאַלשע און נישט גענויע פערשטעלונג פון דער קראַנקהייט, כאָטש זי איז אָפט און אַ יעדען גוט בעקאַנט.

עס זענען פערהאַן פערשיידענע פאָרמען פון דער קראַנקהייט. אין איין פאַל ווערט קראַנק אַ גאַנ־צער לונג, אין אַ אַנדערען בלויז אַ טייל פון איהר. דער פערלויף פון דער קראַנקהייט איז אין דעם ערשטען און צווייטען פאַל פערשידען.

ס'איז אויך זעהר אינטערעסאַנט, אַז ביי מאַנ־כע מענשען איז פערהאַן דאָ געוויסע נטיה צו דער קראַנקהייט, זיי זענען, ווי מיר דריקען עס אויס צו איהר דיספּאָנירט. אָט די מענשען בעפאַלט די קראַנקהייט מעהרמאָלס אין זייער לעבען, ענה־ליך ווי די רויז, דוקא להיפוך צו כל המיני אַנדערע מגפות, וועלכע בעפאַלען די מענשען בלויז איין מאָל אין זייער לעבען, ווייל עס ווערען אין בלוט געבוירען ספעציעלע אַנטיוואָר־קרעפטען געגען דער קראַנקהייט, וועלכע מען האָט מיטגעמאַכט. „פער־קיהלונג", אַ שטאַרקער קלאַפּ אין די ברוסט, איינ־אָטעמען פון שעדליכע גאַזען, מאַכען דער קראַנק־הייט לייכטער איהרען וועג און אַרבייט.

וואָס איז אָבער די אייגענטליכע סיבה פון דער לונגען־ענטצינדונג? בלי שום ספק שפּילען דאָ באַצילען די הויפּט־ראָלע. ווער זיי זענען, ווי אַזוי זיי זעהען אויס, ווי אַזוי זייער בייער לעבענס־שטייגער, ווייסט מען ביז היינט נאָך נישט גענוי, כאָטש פון צייט צו צייט לייענט מען אין די מעדי־ציניש שריפטען, אַז דעם אָדער אַנ'אַנדערען איז שוין „זיכער" געלונגען דעם אמת'דיגען מחבל פון דער לונגען־ענטצינדונג צו געפונען. הגם ביז היינט ווערט די אַנשטעקונגס־געפאַהר פון לונגען־ענטצינ־דונג פון פערשידענע דאָקטוירים פערשידען בעאורטיילט.

די סמנים פון דער קראַנקהייט זענען פער־שידען און פילפאַרביג. כמעט תמיד טרעט אויף אַ שטאַרקער הוסטען, אַ שטעכען אין דער זייט, זעהר שווערער אָטעם, ווי די קראַנקע ראַנגלען זיך נאָך לופט, דער ליחות איז קלעפיג, ציהט זיך און איז אָפט מאָלס אויסגעמישט מיט בלוט.

עס טרעטען אָפט אויף קאָמפּליקאַציעס ביי גע־וויסע פאָרמען פון לונגען־ענטצינדונג און דער צו־שטאַנד אַזוי שווער, אַז ער איז ענליך צו טיפוס. די קראַנקהייט קאָן זיך אויסקשלעפען וואָכען־לאַנג, נירען פון אויערן קאָמפּליקאַציעס זענען אין די פאַלען נישט זעלטען.

דער אויסגאַנג פון דער קראַנקהייט הענגט אָפּ פון דער ווידערשטאַנדס־פעהיגקייט פון דעם קראַנ־קען און הויפּטזעכליך פון דעם מצב פון זיין האַרץ.

אויך די אָרערען ווערען שטאַרק געשעדיגט, בפרט ביי אַלטע מענשען, ביי קינדער. ביי פערקאַל־קונג און פעטלייביגע שטעקט דאָ אַ גרויסע געפאַהר.

די בעהאַנדלונג און פלעגע איז ביי דער קראַנקהייט דער עיקר. דער קראַנקער מוז ליגען אין אַ געלופטערטע שטוב, בכדי ער זאָל האָבען מיט וואָס צו אָטעמען. באַנקעס, קאַלטע אומשלעגע זענען די רעגעל איבער פאַוקעס הערשען היינט חלוקי־דעות. יונגע דאָקטוירים פאַסט נישט צו פער אָרדנען פיאַוקעס, די אַלטע שולע האַלט נאָך דערפון.

מיין מיינונג איז, אַז מיט רעכט, און איך בין אַ שטאַרקער חסיד און נאָהענגער פון פיאַוקעס, ווייל איך האָב פון זיי נאָך נישט געזעהן קיין רעה, דאַגעגען אָפטער טובות, אָבער זיי מוזען זיין פריש און ריין עלטער ... געוויט ... ווערען.

די אַמעריקאַנישע דאָקטוירים האָבען געמאַכט דעם ערשטען פרוב אינצוווענדען אַ סערום, ווי למשל, ביי דיפטעריט, שאַרלאַך א. אַ. וו. דאָס סערום ברענגט אַריין אין בלוט געגענגיפטען וועלכע בעקעמפען די גיפטען פון דער קראַנקהייט. מען האָט געמאַכט אַנ'אַזויגערופען „פנעאומאקעקקען־סערום" (ווייל די באַצילען וואָס רופען אַרויס די לונגען־ענטצינדונג הייסען פנעאומאָקאָקען). אין ער דאַכט זיך, אַז דאָס סערום גיט נישט שלעכטע רעזולטאַטען

דאָס הויפּט געוויכט מוז געלעגט ווערען אויף דעם האַרץ, אַ צייט לאַנג איז מען געווען דאָס אַלגעמיין בענוצטע און קאַ ... מיטעל דאָס ביי ... איז אַ זעהר גוט מיטעל, אָבער ווען עס ווערט אָנגעווענדעט אין סאַמע אָנהויב פון דער קראַנקהייט: א געוויס ממשות'דיגע סיבה צו רופען דעם אַרצט תיכף ביי די ערשטע סמנים פון דער קראַנקהייט. קאַמפער איז אויך א בעליבט און זעהר גוט מיטעל. די געפאַהר פון האַרץ־שוואַכקייט איז היינט אַ סך קלענער, ווייל מיר פערמאָגען זעהר גוטע און ווירקונגס־פולע מיטלען, וועלכע ווערען איינגעשפריצט במשך פון דער קראַנקהייט.

די ... מיגע דאַרפען נישט נעמען דעם דאָקטאָר פאַראַיבעל, ווען ער גיט אין פערלויף פון לונגען ענטצינדונג אַ סך איינשטיכען, ווייל דערמיט ראַ־טעוועט ער אָפטמאָלס דעם קראַנקען, דאָס לעבען.

אויך אין דער צייט פון רעקאָנוואַלעסצענץ, מוז זיך דער קראַנקער שוינען, נישט אָנשטרענגען זיין האַרץ, נישט פערגעסען, אַז ער האָט נאָר וואָס מיטגעמאַכט א שווערע קראַנקהייט.

יודישע געלעהרטע

(געשטאלטען פון דער „גאלדענער עפאכע" אין שפאניע)

פון אהרן מאנספעלד

ר' יהודה אבן תיבון

ווער ס'האט זיך נאר אינטערעסירט מיט דער יודישער מיטעלאלטערליכער פילאזאפיע, דער האט זיך אנגעשטויסען מיט די נעמען פון יהודה בן שאול אבן תיבון און זיין זוהן ר' שמואל, די דאזיגע בעריהמטע געלעהרטע, וואס האבען פיל יודישען וויסענשאפטליכע ווערק, וועלכע זענען געשריבען געווארען אויף אראביש, איבערזעצט אין העברעאיש. אויסער זיי האבען אין יענער צייט געווירקט נאך אנדערע, וואס האבען זיך בעשעפטיגט מיט איבערזעצען, ווי ר' יוסף קמחי און זיין זוהן ר' דוד (גערופען רד"ק), אבער די „תיבונים" זענען געשטאנען אויף א העכערע מדרגה. ווען נישט די לעצטע, וואלטען די דאזיגע ספרים פערלוירען געגאנגען, ווי א סך אנדערע, וואס זענען געשריבען געווארען אין פרעמדע שפראכען.

ר' יהודה אבן תיבון, דער פאטער פון דער משפחה איז געבוירען אין יאהר 1120 אין גראנאדא (שפאניען). צוליב די רדיפות פון מוסולמענישע קנאים, וואס האבען דאמאלס געבושעוועט, פערלאזט ער דאס דאזיגע לאנד, בעזעצענדיג זיך אין א שכנותדיגעס. אין פראווינציע, דרום-פראנקרייך אין דער שטאט לונעל, וואו ער האט זיך שטארק בערִיהמט געמאכט אלס דאקטאר, זיין פאפולארישט דערגרייכט גאנץ ווייט. מען האט איהם נישט געקענט בלויז צווישען יודען. אויך קריסטען און מאהמעדאנער האבען זיך צו איהם געוואנדען נאך מעדיצינישער הילף. צווישען זיינע צאהלרייכע פאציענטען, געפינען זיך פערשטעהער פון דער העכסטער געזעלשאפט פירשטען און פרינצען.

אין דער יודישער ליטעראטור האט זיך אבער ר' יהודה דער עיקר קובה שם געווען מיט זיינע איבערזעצונגען פון אראביש, וואס ער האט אויף א מייסטערהאפטען אופן בעהערשט. ער בעמיהט זיך דערבייער אין זיינע ארבייטען איבערצוגעבען יעדען אראבישען ניואנס, משתדל-זייענדיג זיך וואס מעהר זיך צו האלטען אין אריגינאל, נישט אויף דאס מינדסטע אפצווייכען פון איהם.

צווישען די ערשטע ספרים, וואס ער האט מתרגם געווען געפינט זיך: „ספר האמונות והדעות" פון ר' סעדיה גאון, „כוזרי" פון ר' יהודה הלוי און „חובות הלבבות" פון רבינו בחיי. שווער קומט אן דאס פערשטעהען די ווערק אין דער העברעאישער קליידונג. גורם געווען אין דעם, ווי דערמאנט, האט דאס צופיל האלטען זיך אין אריגינאל, נישט וועלענדיג ענדערען דעם סטיל לויט'ן גייסט פון דער העברעאישער שפראך. ער פערטיידיגט זיך, אויף דעם אין זיין הקדמה צום „חובות הלבבות": (מיר גיבען דאס בקיצור): „מען האט מיך פיל מאל געבעטען, אז כ'זאל איבערזעצען אין העברעאיש די ווערק פון יודישע חכמים, וואס האבען געשריבען אויף אראביש. איך האב זיך אבער אפגעהאלטען דערפון ווייל כ'האב זיך איבערצייגט, אז מען קאן ביי אזא ארבייט נישט ניצול ווערען פון קיין פעהלער, בכלל דארף מען ביי דעם זיין שטארק געווארענט, מען דארף זיך היטען נישט בכשל צו ווערען אין איבערגעבען אין א פאלש ליכט דעם אויטאר'ס געדאנקען. גאנץ זעלטען וועמען ס'זאל דאס איבגאנצען געלונגען. כדי דאס דאזיגע צו פערמיידען, זעהט ער זיך געצוואונגען צו געבען דעם ספר „חובות הלבבות" אין א גענויער פינקטליכער ווערטליכער איבערזעצונג, כאטש ער ווייסט, אז דאס וועט מיט זיך מיטברענגען א שווערקייט, ס'וועט ארויסליגען כמעט ווי אן אונפערשטענדליכקייט אויף דעם ווערק, אזוי אז נאר חכמים און געלערנטע, וואס האבען א ידיעה אין ביידע שפראכען, וועלען איהם פערשטעהען. דאס איז אבער נאר דער איינציגער אופן און אויסוועג, ווי אזוי נישט קאליע צו מאכען דעם אריגינאל. ווערטליך איז אפילו זעהר שווער, ווייל אראביש איז א רייכע שפראך, דאגעגען העברעאיש איז ארים, נישט האבענדיג גענוג אויסדריקען אויפ'ן געביט פון פילאזאפיע שאפט ער דערביי נייעס, גיט צו אלטע העבראישע ווערטער א בייעם זין, שאפט א שלל פון אבסטראקטע טערמינען און בעגריפען.

אין יאהר 1190 איז ר' יהודה אבן תיבון אוועק פון דער וועלט איבערלאזענדיג א צוואה זיין זוהן ר' שמואל, אז אויך ער זאל זיך ווידמען און אבגעבען מיט'ן אריינברענגען אין אונזער ליטעראטור די ווערטען, וואס זענען געשאפען געווארען דורך יודען אויף אראביש.

ר' שמואל אבן תיבון

ר' שמואל, ווערענדיג ערצויגען אונטער דער דירעקטער אויפזיכט פון זיין גרויסען פאטער, וועלכער האט אויף איהם שטארק אכטונג געגעבען, איז אויסגעוואקסען אלס גרויסער געלעהרטער. האט געלערנט ביי די גרעסטע אין זיין צייט גדולים. ווי זיין פאטער איז ער אויך געווען א בעריהמטער דאקטאר.

אלס איבערזעצער שטעהט ער אויף א גאנץ הויכער מדרגה, האט נישט איבערזעצט ווערק נאר פון יודישע מ... ים, נאר אויך פון גריכישע, ווי אריסטאטעלעס א. אנדערע. האט זעסגלייכען אליין געשריבען עטליכע ביכער: א פילאזאפישען פירוש אויף „קהלת", א חשוב'ען מאמר אויף דער ערשטער פרשה פון „בראשית".

פון זיינע איבערזעצונגען דארפען מיר דערמאנען: „תחית המתים", „שמונה פרקים" און „מורה נבוכים" — אלע דריי פון רמב"ם.

ר' שמואל אבן תיבון האט בערייזט א גרויסען טייל פון ערד-קוגעל. בעזוכט פערשידענע לענדער און שטעט. אויך געווען אין מצרים, וואו ער האט זיך געטראפען מיט'ן רמב"ם, מיט וועמען ער האט זיך פון שטענדיג אן בעגעהרט צו זעהען. קומט דאן צוריק קיין אייראפע, בעזעצט זיך אין מארסעל, וואו ער האט פערבראכט זיינע לעצטע יאהרען.

היינט און פאלגענדע טעג!

פרעכטיג פילם-מייסטערווערק

„ליב מיר היינט"

אין די הויפט-ראלען:

Jeanette Mac Donald

Maurice Chevalier

אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער. הנחה-בילעטען גילטיג אהן בעגרענצונג. דער זאל איז שטארק בעהייצט.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר

אויערען, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)

טעל. 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגעוושער 17 פון 10—11 און 2—3 נאכמ.

Dr. med. H. LUBICZ

ספעצ. פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקה.

צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32

בעמט אן פון 8—10 פריה. פון 12—2 נאכמ. און פון 5—8 אווענד. זונטאג פון 9—11 בייטאג.

קריגס-קאמיסאר ווארשילאוו איז געוועזן א שלאסער

ווארשילאוו אין דער אקטאבער-רעוואלוציע

שרייבענדיג וועגען ווארשילאוו'ן, גיסט פוצקי אויף איהם אויס זיין גאנצען צארן. ער ווארפט איהם אויף, אז ער איז נישט קיין מארקסיסט, נישט קיין אינטערנאציאנאליסט, אז ער איז נאר א „רעוואלוציאנערער דעמאקראט פון די ארבייטער", און אז „לויט זיין האנדלונג און זיין געשמאק איז ער גאר גיכער א בעל-הבית'ל, איידער א פראלעטאריער".

אין אט דער כאראקטעריסטיק איז נישט אלעס אינגאנצען ריכטיג. עס איז, צום ביישפיל, נישט אינגאנצען ריכטיג, אז ווארשילאוו איז א דעמאקראט. דער אמת איז, אז ווארשילאוו איז אן אנעכט-רוסישער נאציאנאלער בונטאר; ער איז אין אלגעמיין א טיפיש-רוסישער מענש, און ווי מ'זאל איהם נישט אויספוצען אין אן אינטערנאציאנאלען מונדיר — ער וועט אלץ בלייבען אן עכט-רוסישער מענש, אין וועלכען עס איז שטענדיג געווען שטארק ענטוויקעלט דאס בונטארישע.

ער, דער לוגאנסקער שלאסער, וועלכער האט אלע מאל ביז וואהנזין ליב געהאט דאס לעבען, האט מיט זיין בונטארישער נאטור געשטרעבט ביי צוקומען די רייכע און צונעהמען ביי זיי אלעס פאר זיך, פאר די ארבייטער. און ווען ס'האט אין 1917 אויסגעבראכען די רעוואלוציע אין פעטראגראד, האט ווארשילאוו זיך גלייך אריינגעווארפען אין איהר.

אליין א מענש א היציגער, א מוטיגער, האט ער זיך מיט די צווייי געווונדטע הענד אנגעכאפט אן דער געשעהעניש, וואס ענטשיידעט דעם שיקזאל פון רוסלאנד. ער האט זיך נישט גערעכענט מיט קיין זאך, נישט מורא געהאט פאר קיין געפאהר.

כוח, טעמפעראמענט און געזונד, האט דער לוגאנסקער שלאסער קלימענטי ווארשילאוו ביי קיינעם נישט געדארפט בארגען. און אין דעם רעוואלוציאנערען שטראם איז ער גלייך ארויסגעשוואומען אויבען.

ער איז געווען דער, וואס האט ארויסגעפיהרט אין גאס דעם איזמאילאווסקין גווארדיע-פאלק. ער איז גלייך געווארען א מיטגליד אין דעם אל-רוסישען סאוועט פון ארבייטער- און סאלדאטען-דעפוטאטען און ער איז געווען דער, וואס האט בעגעגעט לענינען מיט א בוקעט בלומען אויפ'ן וואקזאל.

— מיר דארפען נישט קיין פארלאמענטארישע רעפובליק, קיין בורזשואזע דעמאקראטיע — די גאנצע מאכט צו די סאוויעטען!

אזוי האט לענין געשריגען אין דער רעדע, וואס ער האט געהאלטען ביים פאלאץ פון דער טענצערין קשעשינסקאיא. און ווארשילאוו'ן איז דאס שטארק געפעלען; איהם איז דאס געווען צום הארצען.

נאך דער אקטאבער-רעוואלוציע האט מען ווארשילאוו'ן אריינגעשיקט ארבייטען אין דער „טשעקא". אבער דער הויפט פון דער „טשעקא" פעליקס דזשערדזשינסקי, אליין א פוילישער פריץ, האט גלייך, פון'ם ערשטען בליק אויף ווארשילאוו'ן, איינגעזעהען, אז ער טויג נישט פאר אזא „איידעלער ארבייט".

ווארשילאוו האט גאנץ אפען צוגעגעבען, אז ער איז מקנא דזשערדזשינסקין.

— אט דאס איז א מענש! — האט ער ליב געהאט צו זאגען. — אט דאס איז אן ארגאניזאטאר! איהם בין איך מקנא!

דזשערדזשינסקי אבער האט אויף ווארשילאוו'ן געקוקט מיט אברע אויגען, און ער האט געפועל'ט, אז מען זאל איהם בעזייטיגען פון דער „טשעקא". ער דארף איהם נישט!

ווארשילאוו האט שפעטער געטרויבט ווערען דער ערשטער באלשעוויסטישער גראדאנאטשאלניק פון פעטראגראד, אבער דאס האט זיך איהם אויך נישט איינגעגעבען. און דאן האט די פארטיי איהם אוועקגעשיקט אינ'ם דאנער געגענד, וואו ער האט זיך געפיהלט היימיש. מ'האט איהם אהינגעשיקט, ער זאל דארט ארגאניזירען די ערשטע רויטע ארמיי אפטיילונגען.

ווארשילאוו איז דער ראלע פון א מיליטערישען פיהרער

אינ'ם דאנער געגענד האבען די ארבייטער ווארשילאוו'ן גוט געקענט. זיי האבען איהם נאך געדענקט פון יענע צייטען, ווען מ'האט איהם גערופען „וואלאדקא", זיי האבען איהם שטארק ליב געהאט, און א דאנק דעם איז איהם נישט שווער געווען דארט צו ארגאניזירען א רויטע גווארדיע.

דאס איז געווען אין אנפאנג פונ'ם יאהר 1918. אונטער דער קאמאנדע פון אזעלכע ארבייטער ווי קלימענטי ווארשילאוו איז די רויטע ארמיי געוואקסען און איז וואס אמאל געווארען אלץ גרעסער און גרעסער. אבער פונקט דאן האט זיך אנגערוקט א גרויסען געפאהר — די דייטשע ארמיי האט זיך אריינגעריסען אין דער אוקראינע און זיך געלאזט מארשירען צום דאנער געגענד, כדי זיך צו פעראייניגען מיט די קאזאקען פון דעם אטאמאן קראסנאוו. די דייטשען האבען אפגעשניטען אוקראינע פון גרויס-רוסלאנד, פערכאפענדיג די וויכטיגסטע אייזענבאהן-ליניע. די רויטע ארמיי האט זיך געמוזט צוריקציהען צום דאן. דער שטאב פון דער רויטער גווארדיע איז אבגעלאפען. די ארמיי איז געווען אין געפאהר פערניכטעט צו ווערען.

דאן האבען די קאמאנדירען פון די רויטע ארמיי-אפטיילונגען אפגעהאלטען א בעראטונג אויף דער סטאנציע ראדאקאווא, נעבען לוגאנסק, און אויף יענער בעראטונג איז אויסגעפונען געווארען די פראגע וועמען מ'זאל בעשטימען אלס קאמאנדיר פון די אלע רויטע ארמיי-אפטיילונגען, וואס מ'דארף ארויסשטעלען געגען די דייטשען.

— קלים! — האבען אלע געשריגען. — זיי דו דער קאמאנדיר, קלים!

— איך בין דאך אבער נישט קיין מיליטערישער מענש. — האט קלימענטי ווארשילאוו געטענה'ט. — דא מוז מען האבען א חבר, וואס קלייבט זיך פונאנדער אין מיליטערישע אנגעלעגענהייטען!

אלע האבען זיך אבער פעסט געהאלטען ביי דער מיינונג, אז קלים דארף ווערן דער קאמאנדיר, און דאן איז דער יונגער אפיצער רודינאוו צוגעגאנגען צו ווארשילאוו'ן און געבענדיג איהם א קלאפ איבער דער פלייצע, האט ער געזאגט:

— צו וואס דאס קנייטשען זיך, קלים? זיי דו דער קאמאנדיר און איך וועל זיין דער הויפט פון דיין שטאב. און ווארשילאוו האט איינגעשטימט.

— נו, גוט! — האט ער געזאגט. — איך ווער א קאמאנדיר... איך וויל אבער, חברים, אז איהר זאלט געדענקען און וויסען, אז מיט מיר דארף מען קיין סך נישט רעדען. אלעס וועט געהן אויף א באלשעוויסטישען שטייגער.

ווארשילאוו איז געווארען דער קאמאנדיר פון דער פינפטער סאוויעטישער ארמיי, און פון דאן אן האט זיך דאס אנגעהויבען זיין קאריערע אלס רויטער מארשאל. אבער דער אנפאנג איז נישט געווען קיין גרינגער.

ביי דער סטאנציע ראקאווא האט ווארשילאוס ארמיי געהאט דעם ערשטען צוזאמענשטויס מיט די דייטשען און זי האט געליטען א גרויסע מפלה. די דייטשע קאוואלעריע האט ארומגערינגעלט די רויטע ארמיי פון אלע זייטען און נישט געלאזט פאר איהר קיין וועג צו אנטלויפען.

דאס האט ווארשילאוו'ן שטארק צוטומעלט און קלאפענדיג מיט'ן פויסט איבער דער לאנדקארטע, האט ער געשריגען, אז רודינאוו, דער הויפט פונ'ם שטאב, זאל שוין אויסארבייטען א פלאן ווי אזוי מ'זאל זיך דורכרייסען צום וואלגע-געגענד און זיך פעראייניגען מיט דער רויטער ארמיי אין צאריצין.

— דאס איז אבער אונמעגליך! — האט רודינאוו געטענה'ט — פערגעס נישט, קלים, אז דאס איז א מהלך פון טויזענד ווארסט! די דייטשען און די קאזאקען וועלען אונז דערשטיקען און ס'וועט פון אונז קיין שריד ופליט נישט איבערבלייבען!

— נישטא קיין אנדער אויסוועג! — האט ווארשילאוו געקלאפט אן טיש. — איך בעפעהל, אז מען זאל זיך שפארען מיט אלע כוחות צוצוקומען צו דער שטאט צאריצין. אהן שום טענות!

שלאגענדיג זיך דא מיט די דייטשען און דא מיט די קאזאקען האט ווארשילאוס ארמיי זיך דאך דורכגעריסען. ליידענדיג גרויסע פערלוסטען. דאס איז אבער געווען שרעקליך שווער; די סאלדאטען האבען שוין געהאט אנגעהויבען פערלירען דעם מוט און די האפנונגען, די פערצווייפלונג זייערע איז געווען גרויס, און אין אזעלכע מאמענטען פלעגט ווארשילאוו, מיט'ן רעוואלווער אין האנד, שרייען מיט בענומענע קולות.

— אויב אימיצער וועט די... מאכען א פאניק, ארויפוואַרפען א מורא, וועל איך איהם גלייך דערשיסען!

ביי דער סטאציע מאראזאווסק האט ווארשילאוס ארמיי געהאט א שטארקען צוזאמענשטויס מיט די קאזאקען. די ארמיי איז ווידער ארומגערינגעלט געווארען פון אלע זייטען און איז געווען אין גרויס געפאהר. אבער ווארשילאוו האט זיך אלץ ארויסגעדרייהט; זיין ארמיי האט צורייסען דיי קייט פון קראסנאוווסק ווייסע קאזאקען און האט זיך אלץ ווייטער און ווייטער געשפארט איבער די דאנער סטעפעס אויפ'ן וועג קיין צאריצין.

דאס איז געווען אין א הייסען זומער. די היץ האט געפארעט און געבראטען; אויף די דאנער סטעפעס האט מען געקענט צושמעלצען ווערען פון דער היץ; אבער ווארשילאוו האט מיט זיין ארמיי זיך געשפארט אלץ ווייטער און ווייטער, און סוף זומער האט ער זיך דאך צוגעשלאגען צו דער שטאט צאריצין. און ווען ער איז אהין אנגעקומען, האט מען איהם דארטען אויפגענומען זעהר וואַרים; באלד איז אונטער זיין קאמאנדע געשטעלט געווארען אן ארמיי פון פופציג טויזענד מאן און ווארשילאוו האט אנגעהויבען וואקסען אין זיין מיליטערישער קאריערע.

(ווייטער קומט).

קלאַנג-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג!

דאפעלטער פראגראם:

— I —

„די ענטשיידענדע נאכט"

פראכטיגע דראמע פון רוסישען אפיצירען-לעבען. אין דער הויפט-ראל

Suzi Wernon

— II —

„מיט בירד'ן אויפ'ן נארד-פאל"

אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 3 ה׳ אדר תרצ״ג

מערץ

זון-אויפגאנג 6.18
זון-אונטערגאנג 5.19

ליכט-צינדען: 5,00

פון האנדעלס-געריכט

אקטיוועז פון „אקצ. געז. מויריצי טאומאן" ווערט פערקויפט דורך א ליציטאציע

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז דער אקצ. געז. „מויריצי טאומאן" פערעפענטליכט גע־וואר׳ען צום צווייטען מאל אן אופאדלאשטש, ווייל די פירמע האט נישט ערפילט איהרע פליכטען לגבי די קרעדיטאר׳ען. געגען דעם האט די פירמע אריינ געטראגען אן אנקלאגע, וועלכע ווערט בעטראכט יעצט דורכ׳ן אפעלאציע־געריכט.

אויף דער לעצטער זיצונג, האט דאס געריכט, צוליב דעם, וואס די פאבריק איז נישט טעטיג, בעאויפטראגט דעם סינדיק, זיך צו בעמיהען צו לאזען אין גאנג די פאבריק און גלייכ־צייטיג איינציגוויז צו פערקויפען די בעוועגליכע גיטער, כדי צו בעצאהלען די ארבייטער די ביז־איצטיגע נישט אויסגעצאהלטע לוינען.

דאס געריכט האט גלייכצייטיג בעשטימט דעם טערמין אויף צו בעטראכטען דעם ענין וועגען צווייטען אופאדלאשטש אויפ׳ן 7. מערץ ה. י.

אין צוזאמענהאנג מיט דער דעציזיע, איז דער סינדיק צוגעטרעטען צו פערקויפען מאשינען, עלעקטרישע מאטאר׳ען און דעם לוקסוס־קאבינעט דורך אן עפענטליכע ליציטאציע, און דעם ליציטאציע־טערמין צו פערעפענטליכען דורך אנאנסען אין די צייטונגען.

* * *

אלס סינדיק פון דער פירמע „יאניבא סאר־קאלאווסקא (אנדזשעיא 4) איז אלס סינדיק נאמי־נירט געווארען אדוו. פאלינא סוסקע.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון הערש־קע ליטאווסקי, זאקען־פאבריק (סקלאדאווא 23), האט איצט דער בעפולמעכטיגטער פון דער פירמע גאטליב און מאקרסקי זיך געווענדעט צום געריכט מיט דער פאדערונג, ליטאווסקין איינצושטעלן אין ארעסט, מחמת דער לעצטער זאל מיט 2 טעג פאר׳ן אופאדלאשטש האבען ארויסגענומען די סחורה פון געשעפט.

דאס געריכט האט די פאדערונג אפגעלעהנט, ביז ס׳וועלען אויסגעהערט ווערען צוויי עדות.

* * *

אין שייכות דערמיט, וואס די „אקצ. געז. פון דער סאמעט־ און פלוש־פאבריק" האט נישט צוגעשטעלט קיין שום רעגולאציע־פארשלאג, צוליב וואס ס׳איז געגרינדעט געווארען א קרעדיטאר׳ען־פערבאנד און די אקטיווען ווער׳ען ליקווידירט, איז דער אופאדלאשטש אויפגעהויבען געווארען.

די נעכטיגע מאגיסטראט-זיצונג

טעאטער־שטייער זאל פערקלענערט ווערען. — ביליגערע אפצאהלען אין שטעטישע שפיטאלען. — סקאסירען אלטע חובות פון ארימע חולאים

(2) אויף דער נעכטיגער מאגיסטראט־זיצונג, אונטער דעם פארזיץ פון פרעזידענט זשעמינצקי, איז צ. א. בעשלאסען געווארען:

רעדוצירען אויף 10 פראצענט די אפצאהלען אין די שטאטישע שפיטאלען — סיי ביים היילען, סיי ביים אויסהאלט.

אפצומעקען די פערלעגענע חובות פון די ארי־מע קראנקע פאר׳ן היילען אין די שפיטאלען. די חובות בעטרעפען 790.000 זל. און זענען נישט אויפצומאהנען.

לסוף האט דער מאגיסטראט בעשלאסען אנצו־נעהמען דעם נייעם סטאטוט פון שטייערען פאר טעאטער־ און קינא־פארשטעלונגען (אויפ׳ן יסוד פון א מיניסטעריאלער פעראָרדענונג פון 23־טען נאוועמבער 1932). דער דאזיגער נייער סטאטוט זעהט פאר דאס פערקלענערן די שטייערן, און דאס פונאנדערצוטיילען די פילמען אויף צוויי מי־נים, אנשטאט 9, ווי עס איז געווען ביז איצט.

די אויפלעבונג אויפ׳ן טעקסטיל-מארק דויערט ווייטער

(אג) די אויפלעבונג, וואס האט זיך אין דער פערגאנגענער וואך אנגעהויבען מיט באנוועל־סחורות דויערט ווייטער. אין משך פון דער לעצ־טענדער וואך זענען ווייטער אנגעקומען א סך סוחרים, הויפטזעכליך פון די קרעסן, געקויפט זע־נען געווארען נאר זומער־סחורות. ווי מיר האבען שוין איינמאל אנגעוויזען, געפונען זיך נישט אין לאדז אין די פאבריקען קיין זאפאסען אויף לאגער. די סוחרים האבען ביז איצט אויך נאר געקויפט דאס נויטיגסטע. עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, אז די זאפאסען ביי די סוחרים האבען זיך שנעל אויסגעלאזט און זיי זענען גע־צוואונגען צו מאכען פערשידענע קניות. די קויף־בעדינגונגען זענען ווייטער אינדיווידועלע. די פא־בריקאנטען האבען געארבייט זעהר פארזיכטיג, גע־בענדיג וועקסלען - קרעדיט נאר די פירמען, וואס פערדינען עס אהן שום ספק. פון דער אנדערער זייט ווילען אויך די סוחרים נישט צופיל זיך אנ־גאזשירען און וועגען די בעדינגונגען קומט מען דעריבער לייכט אדורך. פאר מזומן צאהלט מען ווייטער ווי ביז איצט 10 פראצענט. די פרייזען אויף די באנוועלנע זומער־סחורות האבען זיך אין פערגלייך מיט די פרייזען פון פערגאנגענעם יאהר אינגאנצען נישט געענדערט.

מיל־א, איז נאר דריי יאהר...

אזא פויגעל־בחור קאן מען א סך אפטון

(2) דעם 29. מאי פ. י. האט מען געכאפט דעם פראפעסיאנעלען גנב, סטאניסלאוו פשיבילסקי, ביי א גנבה,

ער האט געהאט צוגע׳גנב׳עט ביי א געוויסען גילזנער א רעשטעל שירעם פאר איבער 600 זל.

די שולד אין בעציהן די גנבה האט פשיבילסקי ארויפגעווארפען אויף דעם מעדער פונ׳ם פאטאר־גראפיסט ווילטשעווסקי, אהאם מאיקאווסקין, וועל־כער איז נישט לאנג צוריק פער׳משפט געווארען פאר׳ן מארד אויף אייביגע טורמע.

מחמת דעם זענען נעכטען געשטאנען פאר׳ן געריכט די ביידע „פריינד": פשיבילסקי און מאי־קאווסקי.

דער ערשטער האט געלייקענט אין זיין שולד און דער צווייטער האט די שולד אין דער גנבה אויף זיך גענומען.

ווארום, וואס ארט עס איהם — ער זיצט דאך סיי־ווי...

דער סוף איז געווען, אז דאס געריכט האט ביידען צוגעפסק׳עט צו 3 יאהר טורמע —

פשיבילסקין — פאר גנב׳ענען טאקע, און מאי־קאווסקין פארן וועלען אריינפיהרען דאס געריכט אין א טעות.

מ׳האט זיי גלייך צוריק משלח געווען אין טורמע.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: א. פאסאט פלאץ קאשטשעלני 10) א כארזמזא (פאמארסקא 12), ע. מילער (פיעטריקאווער 46), מ. עפשטיין (פעטריקאווער 225) ז. גארמשיצקי (פשעיאזד 59), פ. אנטאניעוויטש (פאבינאניצער 50).

צאל-פראגען אויף דער זיצונג פון דער האנדעלס-קאמער

(אג) נעכטען איז אין דער האנדעלס־קאמער פארגעקומען א זיצונג פון דער פאליטיש־ווירט־שאפטליכער קאמיסיע, אויף וועלכער עס זענען צווישען אנדערע בעטראכט געווארען די פאלגענדע פראגען: די האנדעלס פערטראקטאציעס מיט בעל־גיען, די יורידיש־טעכנישע בעדינגונגען ביים האנ־דעל מיט באנוועל, די פראגע וועגען אפשאפען דעם ארויספיהר צאל אויף שמאטעס א. אנד.

א פאבריק-שרפה

(א) נעכטען איז אויסגעבראכען א שרפה אין דער זאקען־פאבריק פון סאמועל הערמאן (אויף זשעלאנא 29). עס האבען זיך אנגעצונדען די טראטשינעס, מיט וועלכע עס איז געווען בעווארען פאר די פראסט דער רעזערוואר. די שרפה האט זיך שנעל פערשפרייט און אנגענומען דראהענדע פארמען. די ארויסגערופענע 2 אפטיילונגען פייער־לעשער האבען די שרפה איינגעלאשען אין משך פון א שעה צייט.

דער היזק בעטרעפט אנ׳ערך 15.000 זל.

ביי גאל און "עבער-ליידען

נאל־שטיינער און גאלבוזכט רעגולירט דאס מאגאדיגע ביאור־וואסער

Franciszka Józefa

די פאלקאמענע היילונג פונקציאנירט מיט דאקטוירי

גליקליך געווינס

דעם 1־טען מערץ אין 13 ציהונג פון דער דאלאר־באנק איז געפאלען דאס געווינס 500 דא־לאר אויף נומער 996.639 געקויפט אין דער וועקסעל און לאטעריע־קאנטאר סאמועל ווייגבערג פיעטרקאווער 58, די אריגינאלע אבליגאציע קען מען נאכזעהען אין שויפענסטער

דארט איז אויך צו בעקומען לאסען צו דער 5־טער קלאס פון דער 26־טער לאטעריע. 1124

סוחרים-פעראיין פון טעקסטיל רויה-מאטעריאלען און האלב-פאבריקאט

די טאג איז פארגעקומען די יעהרליכע גע־נעראל־פערזאמלונג אין אייגענעם לאקאל, פיעטרי־קאווער 45. אין דער נייער פערוואלטונג זענען געוועהלט געווארען: בנימין מאכטערמאן—פרעזעס, מענדיל יאדקעוויץ—וויצע־פרעזעס, שלמה פרא־גער—וויצע־פרעזעס און קאסיר, ש. פאוואדאווסקי סעקרעטאר, און יצחק ווישליצקי עקאנאם, פער־טרעטער: מענדיל באנקער, מלך שניצער, און יודל העפנער, רעווידיר־קאמיסיע: סמועל קאן, מאנציק און ראנאווסקי.

היינט—וויכטיגע זיצונג פון דער עקספערט-קאמיסיע

(אג) היינט 6 א זייגער אין אוונט קומט פאר א זיצונג פון דער עקספערט־קאמיסיע ביי דער לאדזער האנדעלס קאמער. אויף דער טאג־אָרדנונג געפינען זיך פאלגענדע פראגען:

די אלגעמיינע לאגע אין טעקסטיל־עקספארט־ די פראגע פון קליידער־עקספארט, די פראגע אין שייכות מיט די קלאגען וועגען רעדוצירען דאס צוריקצאהלען דעם צאל א. אנד.

צוליב דער וויכטיגקייט פון די פראגען האט די היינטיגע זיצונג ארויסגערופען א גרויסע פער־אינטערעסירונג אין די קרייזען פון דער לאדזער טעקסטיל־אינדוסטריע.

טעאדאר ווילהעלמ׳ס יורשים אין לאדז

נעהמען איבער אראלף היטלער׳ס פאראזיטען-ז׳יטען פון בערלין

(2) סוף יאנואר פ. י. האט א געוויסער דוד מארגוליס געדונגען א וואוינונג ביי די יורשים פון טעאדאר ווילהעלם עלסנער (אנדזשעיא 36), און ער האט זיך אריינגעצויגען אין דער צוויי צי־מערדיגער דירה אויפ׳ן דריטען שטאק, צוזאמען מיט זיין פרוי און צוויי זיהן: יצחק (20 יאהר) און אליה (14 יאהר).

קיין „ווילדע מציאה" איז די דירה ווייט נישט געווען, און נאר ביי אונזער׳ע האטענטאטישע דירה־פערהעלטעניששן האט עס געקאנט געמאלט זיין אז פאר דער „לאך" אויפ׳ן דריטען שטאק האט מארגא־ליס געמוזט געבען 650 זלאטעס קאסע ממש גלייך אויפ׳ן ארט און אויף 650 זלאטעס וועקסלען, ווארום מ׳האט די צוויי פעדריפיטע „סאליעס" אפגעשאצט אויף 325 גילדען א קווארטעל... (א כוח פון שא־צערס!)

מארגוליס איז א יוד א מעקלער, און וואס און מיט וואס קען מען היינט מעקלען, חוץ מיט צרות אויפ׳ן פוד, ווייסען מיר דאך — איז אידער עס איז נאך אפגעפלאסען דאס ערשטע האלב יאר איז מארגוליס אין בעגלייטונג פון א שכן, איציק, כמו א דעלעגאציע צו דער באלעבאסטע, דער „געוועזענער מאדאם עלסנער מיט א מעלדונג, אז ער מוז זיך תיכף ארויסציהען פון דער דירה ווייל ער גע־פינט זיך אין א פאטאלער מאטעריעלער לאגע, און איז נישט בכוח צו צאהלען אזוי פיל דירה־געלד.

די באלעבאסטע האט איהם אבער דערקלערט אז זי וועט איהם די וועקסלען נישט צוריקקערען.

מארגוליס האט זיך דא זגעווענדעט צו אנ־אדוואקאט, און יענער האט איהם גע׳עצה׳ט אז מחמת דעם, וואס עס פעהלען יוריסטישע מיטלען צוריק־צוקריגען די וועקסלען, ווייל ער האט געשלאסען א קאנטראקט אויף א יאהר וואוינען, זאל ער די צייט וואוינען...

צוליב דעם איז מארגוליס געבליבען אויף א האלב יאהר דער „מאראנט" עלסנער׳ס לאקאטאר.

די צייט האט זיך בעסלעכוויז געצויגען, און דעם 22 פ.ח. האט מארגוליס בעקומען אן עקס־מיסיע מיט א 7־טאגיגען טערמין אויף ארויסצו־ציהען זיך.

און דא האט די באלעבאסטע, בכדי צוצוא־לען דאס ציהען זיך פון מארגוליסן אנגעהויבען צו שיקאנירען איהם און אנטון איהם פערשיידענע צרות צרורות.

אזוי האט זי פערוועהרט צו גיין צו איהם זיי־טיגע מענשען און משפחה־לייט. ...

חוץ מזה האט דער זוהן דער באלעבאסטעס טעאדאר בשתיקא צוגענומען דעם שליסעל פון מאר־גוליסעס וואוינונג, אזוי אז יעצער האט געמוזט שטענ־דיג פערבלייבען אין שטוב.

מיטוואך דעם 1־טען מערץ האט מארגוליס אנגעהויבען צו ציהען זיך, איבערטראגענדיג זיין געפעל צו א שוואגער זיינעם.

אין א געוויסען מאמענט ווען מארגוליעס איז ארונטער פון די טרעפ האט די געשמאקע באלע־באסטע איהם בעגאכען מיט אומרייניגקייטען פון א נאכט־טאפ (א נאציאנאל־סאציאליסטישער וויץ אזא — א בראך צו די יאהר!...). דערמיט האט זיך נאך נישט פערענדיגט: דער באלעבאסטעס זיה־דעל טעא־דאר איז בעפאלען מארגוליעס׳ס זוהן, יצחק׳ן און איהם מורא׳דיג צושלאגען, אלס צולאג — אלס צאתך לשלום, הייסט עס — האט ער נאך מכבד געווען מארגוליעסן גופא מיט א פאר פיינע שטורמיסטישע קלעפ מיט א נאהאיקע, וואס האט א בלייערנעם סוף...

אויף די געשרייען איז געקומען צולויפען פא־ליציי, או ס׳איז ארויסגערופען געווארען פאגאטאר־ווע.

ביי מארגוליעסן איז צעקאליעטשעט דער קאפ, צוריסען דער ליינקער אויער און אנגעריסען א ריפ....

הכלל, עס איז אונז וואויל!

דער ענין וועט אויספאלען אין געריכט.

ס׳איז כדאי צוצוגעבען אז די עלסנער׳ס זע־נען איגענטימער פון דריי הייזער אין לאדז.

1-טער קלאנג-קינא-טעאטער
SPLENDID
נארוטאוויטשא 20

היינט און פאלגענדע טעג!
JOAN CRAWFORD

אין איהר נייעסטער קרעאציע א. ג.:

מענער אין איהר לעבען

אין די מענער-הויפטראלען:
Nils Asther i Robert Montgomery

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.
אפאראטור וועסטערן עלעקטריק. אפאראטור וועסטערן עלעקטריק.

יעדער ייִד ראטעוועט ארימע יודישע קימפעטארינס
ווען ער שליסט זיך אן אין דער הילפס=קייט לטובת דעם „לינת החולים"!

היינט — דעצידירענדע קאנפערענץ אין ארבייטס=אינספעקטאריאט

וועגען א קאלעקטיווען=אפמאך אין דער טעקסטיל=אינדוסטריע

נעכטיגע בעראטונגען צווישען די ארבייטער

(א) פידוע דארף היינט אין ארבייטס-אינספעקטאראט פארקומען א געמיינזאמע קאנפערענץ פון טעקסטיל־פאבריקאנטען און טעקסטיל־ארבייטער.

אין שייכות דערמיט איז נעכטען פארגעקומען אין „פראצא" אן אויסערארדענטליכע פערזאמלונג פון פאבריקס־דעלעגאטען, אונטער'ן פארזיץ פון ה' צינאמאן. רעפערירט דעם ענין האט דער לייטער, ה' סאבא, און נאך דער דיסקוסיע האבען די ארבייטער בעשלאסען בישט אפצוטרעטען פון זייערע פאדערונגען, ובפרט פון דער פאדערונג צו שליסען א קאלעקטיווען אפמאך אויף די יסודות פון יאהר 1928. דער דאזיגער בעשלוס וועט מיטגעטיילט ווערען אויף דער היינטיגער קאנפערענץ.

אויף דער פערזאמלונג איז אויך פראטעסטירט געווארען געגען דעם ענין פערקלענערען די סאציאלע פערזיכערונגען.

אן'עהנליכע פערזאמלונג איז פארגעקומען אין לאקאל פון קלאסען־פעראיין, אונטער'ן פארזיץ פונם פרעזעס גאליבסקי.

דער לייטער פון פעראיין, ה' וואלטשאק, האט געהאלטען א רעפעראט און אנגעגעבען א בעריכט וועגען דעם פערלויף פון דער ביז־איצטיגער אקציע פון דער הויפט־פערוואלטונג אין טעקסטיל־פעראיין.

נאך א לענגערער דיסקוסיע האבען די פערזאמעלטע דערקלערט, אז זיי סאלידאריזירען זיך פולשטענדיג מיט דער אקציע, וואס איז פערפיהרט געווארען דורך דער הויפט - פערוואלטונג, און אז זיי זענען גרייט אונטער־צונעהמען א דעצידירענדער קאמף וועגען א קאלעקטיווען אפמאך אין דער גאנצער טעקסטיל־אינדוסטריע.

* * *

בעת דער דיסקוסיע איז מיט א רעדע ארויסגעטרעטען דער פארשטעהער פון די יודישע טעקסטיל־ארבייטער, ראטמ. מילמאן.

דער רעדנער האט אנגעוויזען אז בעת דער טעקסטיל־אקציע איז אונבעדינגט נויטיג עס זאל געשאפען ווערען אן אייגהייטליכער פראנט פון אלע גרופירונגען אין טעקסטיל־פעראיין, כדי עס זאל אפגעשטעלט ווערען די אינערליכע שטרייטען צווישען טעקסטיל־ארבייטער.

ראטמאן מילמאן אפעלירט צו דער אסאציאציע אין טעקסטיל־פעראיין זי זאל זיך אין ערנסטען מאמענט בעווייזען און אפשטעלען אלע אפערבונגען ווייל די אקציע פון טעקסטיל - פראלעטאריאט, נויטיגט זיך אין אונבעדינגטע אייניגקייט און געשלאסענקייט.

אויך די פאבריקס־דעלעגאטען וועלכע גיבען אפ בעריכטען פון די פאבריקען שטעלען פעסט די נויטיגקייט פון אן'אייגהייטליכען פראנט פון גאנצען טעקסטיל־פראלעטאריאט. אלע פאבריקען, וועלכע עס פערטרעטען די דעלעגאטען האבען זיך ארויסגעזאגט פאר נישט לאזען פערשלעפען די אקציע און תיכף, ווי גאר די אינדוסטריעלער וועלען זיך אפזאגען אויף דער פרייטאגדיגער קאנפערענץ אונטערצושרייבען דעם אפמאך צוטרעטען צו אן'אלגעמיינעם שטרייק.

דער פארזיצער פון דער טעקסטיל -צענטראלע דעפ. שטשערקאווסקי האט אין זיין ווארט פערזיכערט אז די צענטראל־פערוואלטונג פון קלאסען־טעקסטיל־פעראיין וועט נישט לאזען פערשלעפען די אקציע. אויך דעפ. שטשערקאווסקי רופט צום אייגהייטליכען פראנט, דער קלאסען־פעראיין גיט זיך אפ א רעכנונג פון דער ערנסטקייט פון דער לאגע, דער זומער־סעזאן אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע האט זיך אנגעהויבען און דויערט א קורצע צייט. דער פעראיין וועט דעריבער אין קיין פאל נישט דערלאזען די אפשלעפונג פון דער אקציע און אין פאל די פרייטאגדיגע קאנפערענץ וועט נישט ברענגען צו קיין רעזולטאט וועט א שטרייק זיין אונפערמיידליך.

לעצטע וואך

פון דער אויסשטעלונג פון קינסטלער־ראזאניעצקי

די בילדער־אויסשטעלונג פון קינסטלער ראזאנעצקי וועט זיין אפען נאך א וואך צייט.

מיר ראטען דעם ברייטען עולם זיך צוא־ילען און אויסנוצען די געלעגענהייט.

די אויסשטעלונג געפינט זיך אויף פעטריקא־ווער גאס 90. פרייטאג איז די אויסשטעלונג אפען פון 2 בייטאג ביז 8 אוונט, מארגען שבת און זונטאג פון 12 בייטאג ביז 9 אוונט.

יעקב קארנאווסקי

ס'איז געשטארבען א מערקווירדיגער מענש ער איז געווען מערקווירדיג שטענדיג, נאך מעהר ביים היינטיגען דור.

א טיפער דענקער, געקאנט 6־7 ליטעראטורען, א פארט־עפליכער מאטעמאטיקער, האט א־ומגענו־מע (מיט זיין סובטעלען לעבענס־געפיהל אלע מענשען אהן אונטערשיד פון ראסע, נאציאנאליטעט, גלויבען; ארומגענומען נישט בלויז מיט שיינע ריד, גאר פאקטיש, ווי א מוטער ,פאטער, שוועסטער, ברודער אין ברייטסטען זין פון ווארט, זיך געטיילט מיט די — מיט'ן לעצטען ביסען ברויט, וואס ער האט געהאט פון זיינע ארימע פערדינסטען — אלס פריוואט־לעהרער און דורך אויפגעקלערט, געבילדעט פון טיפען קוואל ,פון זיין פילזייטיגער בילדונג.

וואו ער האט געגיבען א הילפסלאז קינד, אדער סתם א בעטרי'ען מענשען, האט ער איהם אריינגענומען צו זיך, דערווארעמט מיט זיין אידעלען הויך, בעשפייזט און געבילדעט, אזוי האט ער אין פערלויף פון העכער 60 יאהר— הונדערטער קינדער אויפגעצויגען פאר לייטישע, אינטעליגענטע מענשען, און עס איז צו האפען אז זיי בעמיהען זיך כאטש טיילווייז צו געהן אין די דרכים פון זייער גרויסען לעהרער און מענש.

ער איז געווען עפעס א מין קעניגליכע נאטור, מיט אן'אינערליכע גרויסע רייכקייט, צו וועלען אלעמען בעשענקען, אויב נישט מיט בילדונג, עסען אדער טרינקען, איז כאטש מיט א טרייסט־ווארט, וואס האט ווי א באלזאם בעהיילט די נשמה; עפעס א מאגנעטישע קראפט, וואס האט צוגעצויגען און דערהויבען צו זיך.

ער האט זיך נישט פערשאפט קיין פאמיליע ווייל פאמיליע. ווייב און קינדער גיינעצען שוין אפ פון זיך און פערמאכען אין א געוויסען זין די טיר פאר זייטיגע.

געשטארבען איז ער זאט מיט יאהרען — 81 יאהר אלט. די לויה, וואס איז פארגעקומען נעכטען איז געווען א בעשיידענע, ס'האבען איהם בעגלייט צו זיין אייביגער רוה בלויז געציילטע, יחידי סגולה פון די לאדזער אינטעליגענטע קרייזען, און אויך זיינע פילצאהליגע פריינד, פערעהרער און תלמידים.

הוי, מי יתן לנו תמורתו!

מנחם שפירא.

פייערליכע הזכרה נאך רחל לאה וועגמייסטער נ"ע

א צימער א. נ. פון דער פערשטארבענער אין „בית מחסה לזקנים"

אין דער שוהל פון „בית מחסה לזקנים" איז נעכטען אין אוונט צוליב דער ערשטער יאהרצייט פארגעקומען א פייערליכע הזכרה נאך דער יונג - פערשטארבענער רחל לאה וועגמייסטער, די פרוי פון לאדזער אשובען עסקן ה' משה וועגמייסטער.

צו דער דאזיגער הזכרה וואס איז געווען פערבונדען מיט א חנוכת הבית פון א צימער אין מושב זקנים אויפ'ן נאמען פון דער אזוי בעליבטער און וואוילטעטיגער פרוי וועגמייסטער האט זיך פערזאמעלט א גרויסער עולם פריינד און בעקאנטע.

טעאטער „סקאלא"
שרודמיעסקא 15

איילט צו זעהען! די לעצטע 6 טעג
פון די גאסטשפילען פון דעם וועלט-בעריהמטען ארטיסט

ד"ר פאול באראטאוו

צוזאמען מיט זיין ערשטקלאסיגען אנסאמבל: ס. אלטבוים. ח. בראקאוש. אדאם דאמב. הערש הארט. מאיר מעלמאן. אברהם סורין. לובא ראזענבערג. נתן רייכענבערג. אלא שליפקאוויטש.

לעצטע פרעמיערע! פרייזן פון 70 גר. ביז 3 זל.
היינט. פרייטאג. מארגן. שבת און זונטאג, 9 אוונט

„דער קעניג"
אין 3 אקטען פון סעמיאן יושקיעוויטש

מארגן, שבת, 4 נאכמ. פרייזן פון 60 גר. ביז 2.20
צום לעצטן מאל
„דער פרעמדער"

זונטאג, ד׳ 5 מערץ, 12 פארמיטאג פרייזן פון 49 גר. ביז 1.50
לעצטער פרידמארגען פאר די ברייטע מאסן און ארבייטער - אינטעליגענץ
צום לעצטן מאל
„דוד גאלדער"

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

ר. איזראעל

משפחות אין פלאמען

סענסאציאנעלער ראמאן

פון יודישען פאמיליען=לעבען

(110

— איך רעכען, האט די באראנין געזאגט, אז איהר דארפט אויספיהרען אלץ, וואס איך הייס, איהר אליין האט דאך געזאגט, אז אזעלכע מענשען ווי איהר, האלטען וואס"ס.

— גוט, זאגט, וואס איהר פערלאנגט, אז איך זאל טון?

— איהר זאלט בעמען דעם געבונדענעם מערדער און פונקט 6 א זייגער פארטאגס איהם ארויס פיהרען פון אייער וואוינונג און אוועקפיהרען אויפן פעלד הינטער דער שטאט, געזוי אויף דעם ארט, ווי איך וועל אייך דא אנצייכענען און אנווייזען.

— גוט, איך וועל אזוי טון,

— אבער געדענקט, אז אלץ מוז געמאכט ווערען מיט דער פינקטליכקייט פון א זייגער. דאס מוז געשעהען פונקט 6 א זייגער אינדערפריה און געווי צום צענטימעטער אויף דעם ארט, וואו איך, איך וועל אייך אנווייזען. איהר זאלט דעם דאזיגען פערשוין לאזען ליגען אזוי געבונדערהייט און אליין ענטלויפען, וואס ווייטער פון דעם ארט. שפעטער וועט איך קיין שום שלעכטס מעהר נישט געשעהען.

— גוט, איך וועל אלץ מאכען, אזוי ווי איהר הייסט. ס'ליגט איצט אין מיין אינטערעס, ווייל איך בין דאך דא מ'אוס ארייגעפאלען.

מאיר איז אוועק צו זיך אהיים און די באראנין צו זיך.

מאקס איז געלעגען א געבונדענער מיט א פערשטאפט מויל און האט קוים געאטעמט. מאיר איז צו איהם צוגעגאנגען, מיט א פעראכטונג א קוק געגעבען און דאן זיך אוועקגעלייגט נעבען איהם. מאיר איז שנעל איינגעשלאפען. ער האט אנגעהויבען צו כראפען. מאקס האט זיך איבערציינגט, אז דער פערשוין שלאפט און האט מיט אלע מיטלען זיך געפרובט צו בעפרייען פון די שטריק, וועלכע האבען זיך איינגעפרעסט אין זיין לייב. ס'איז אבער גאר נישט געווען קיין רייד דערפון. מאקס האט פערבריינגט א שרעקליכע נאכט עטליכע מאל אין פערלויף פון דער נאכט האט ער פערלוירען דאס בעוואוסטזיין. ער האט אויפגעהערט צו מאכען בעמיהונגען, אויף צו בעפרייען זיך.

5 א זייגער, ווען אינדרויסען איז נאך געווען פינסטער, האט זיך מאיר איבערגעוועקט, לאנגזאם האט ער זיך אויסגעצויגען, געגעניצט, דאן צוגעגאנגען צו מאקס'ן און געזאגט:

— נו, חבר לעבען, איצט וועלען מיר מאכען א קליינעם שפאציר איבער די גאסען. דו ביזט שוין געוויס מיד פון אזא איבבעקוועמער לאגע, און וועלכער דו געפינסט זיך. נו,, זעהסט, איך בין נישט אזא שלעכטער,, ווי דו מיינסט.

— וואוהין פיהרט איהר מיך. אפשר וואלט איהר מיר בעוואלט זאגען.

— איך זאל אזוי וויסען פון ביז, ווי איך ווייס וואוהין, און צוליב וואס איך פיהר דיך אוועק.

מאיר האט אויפגעבונדען די הענד און די פיס פון מאקסען און דאן צו איהם געזאגט:

— געה פאראויס, אבער בעמיה זיך נישט צו מאכען, וועלכע ס'איז פרובען צו ענטלויפען, ווייל איך וועל דיך דערשיסען.

מאקס איז געגאנגען און מאיר גלייך הינטער איהם.

— רעכטס, לינקס, רעכטס, לינקס, אזוי האט מאיר קאמאנדעוועט מיט איהם, נישט אראפלאזענדיג די אויגען פון איהם, אפילו אויף איין רגע.

זיי זענען אדורכגעגאנגען עטליכע געסלעך מיט האלב־איינגעפאלענע הייזלעך, ביז זיי זענען געקומען צום ארט, וואו די באראנין האט געהאט אנגעצייכענט, אז מ'זאל דעם גע־רעט דארט איבערלאזען. ס'איז שוין געווען צעהן מינוטען ביז זעקס. דער ווינטער־טאג האט זיך שוין אנגעהויבען ארורכצוברעכען דורך די גרויע וואלקענעס, ארום איז געווען פוסט, מען האט נישט געזעהען קיין לעבעדיגען מענשען. די פעלדער זענען געווען בעדעקט מיט א ווייסער שניי־דעק.

מאיר האט צוגעפיהרט זיין געפאנגענעם ביז א גרוב.

— שפרונג אריין, האט מאיר בעפוילען.

מאקס האט נישט געענטפערט, נאר איז אריינגעשפרונגען. באלד נאך איהם איז אין דעם גרוב אריינגעשפרונגען אויך מאיר.

דא האט מאיר אנגעכאפט זיין טויט־בלאסען מאקס, איהם אוועקגעלייגט אויפ'ן באסען שניי און ווידעראמאל פערבונדען איהם די הענד מיט די פיס, אבער דעמאלט נאך שטארקער, נאך פעסטער ווי דאס ערשטע מאל.

מאיר האט נאך נישט פערגעסען צו פערשטאפען איהם דאס מויל מיט א טיכעל, וואס ער האט מיטגעבראכט מיט זיך. אפגעטאן די ארבייט, האט מאיר זיך צוגעצויגען דעם פאסעק פון די הויזען און האט מיט א וויץ געזאגט:

— נו, מעהר וועלען מיר זיך נישט זעהען, זיין גורל איז אן'אפגעמשפטער, אויף ווידערזעהען.

מאקס איז געבליבען ליגען. ער האט זיך געפונען אין פיבער. ס'איז איהם געווארען זעהר קאלט, איין צאהן האט געקלאפט אין צווייטען. די ערשטע סעקונדען האט ער געהערט די שריט פון מאיר'ן, וועלכע האט זיך דערווייטערט פון דעם ארט, וואו ער איז געלעגען. דאן איז אלץ שטיל געבליבען, קיין שארך האט מען נישט געהערט...

ווען דער זייגער וואס איז געשטאנען אויף דער באראנינ'ס נאכט־טישעל האט געוויזען דריי־פירטעל אויף זעקס, האט די באראנין זיך אויפגעהויבען פון איהר בעט, זי האט זיך עטליכע מאל ארומגעדרעהט אין איהר זיידענע פיזשאמע איבער דעם צימער און דאן איז זי צוגעגאנגען צום טעלעפאן.

זי האט אנגעדרעהט אויף דעם אויטאמאט און האט געווארט אויפ'ן ענטפער פון דארט, וואוהין זי האט געקלונגען.

דער ריכטער ביאלאפאלסקי האט זיך אויך געכאפט פון שלאף.

— ווער טעלעפאנירט דאס אין מיטען נאכט, האט ער זיך געטראכט, ער האט א קוק געגעבען אויפ'ן זייגער. ביז 6 האט געפעהלט 10 מינוט. ער איז אראפגעשפרונגען פון בעט און שנעל צו־געגאנגען צום טעלעפאן.

— אפילו שלאפען לאזט מען נישט, האט ער געמורמעלט . (פארטזעצונג קומט).

עקסמיסיעס זאלען אפגעשטעלט ווערן ביז'ן 1 אקטאבער ה. י.

(2) נעכטען איז אויף וואלטשאנסקא 77 פארגעקומען אן'אלגעמיינע פערזאמלונג פון לאקאטארען-פאראיין.

עס איז אפגעגעבען געווארען א בעריכט וועגען די בעראטונגען אין ווארשא אויפן צוזאמענפאהר פון די לאקאטארען-ארגאניזאציעס.

קודם כל איז איבערגעלייענט געווארען די אפיציעלע מעלדונג פון דעם הויפט-לאקאטארען-פארבאנד, לויט וועלכער די הויז-בעזיצער זאלען האבען בעקומען בעת דער לעצטער מיניסטעריעלער קאנפערענץ א פערזיכערונג, אז אין די נאהענטסטע טעג וועט ארויס א דעקרעט וואס וועט אפשטעלען די עקזמיסיעס פונם 1 אפריל ביז 1 אקטאבער ה. י.

לכוף זענען פארגעקומען וואהלען פון דעלעגאטען צום אלפוילישען לאקאטארען-צוזאמענפאהר, וועלכער וועט פארקומען דעם 5 ד. ח. וועגען רעדוצירען דאס דירה-געלד.

סענסאציאנעלער ארעסט אין לאדז
ד"ר באנאש אריינגעזעצט אין טורמע פאר קאמוניסטישער טעטיגקייט

(א) להערנעכטען ביינאכט איז אדורכגעפיהרט געווארען א רעוויזיע אין דער וואוינונג פון דעם בעקאנטען דאקטאר-אורעלאג, אדאם באנאש (וואלטשאנסקא 23).

מ'זאל האבען ביי איהם געפונען א סך קאמפראמיטירענדען מאטעריאל, פון וועלכען מען דריננט, אז ער איז אן'אקטיווער מיטגליד אין דער פוילישער קאמוניסטישער פארטיי.

אין רעזולטאט פון דער רעוויזיע איז ער ארעסטירט געווארען.

פאליציי האט אויך אדורכגעפיהרט רעוויזיעס ביי א רייה אנדערע היגע בעקאנטע דאקטוירים, אבער מ'האט ביי זיי קיין שום קאמפראמיטירענדען מאטעריאל נישט געפונען.

צו וואס טויג דאס כאפען?!
בהנם'דיגע בקשות וועגן סקאסירן דעם לאקאל-שטייער

(2) אין שייכות דערמיט וואס עס דארפען פארבאנדערגעשיקט געווארען די מעלדונגען וועגען צאהלען דעם לאקאל-שטייער פאר'ן יאהר 1933, האבען זיך פאר'ן מאגיסטראט ווי אין אחשורוש'עס צייטען בעוויזען פערשידענע „האדאניע"-שרייבער מיט כלי-מכשירים וועלכע שרייבען אויפ'ן אים — פאר 50 גראשען אהער פאר 2 גילדען — ביטעס וועגן סקאסירען דעם דאזיגען שטייער...

עס איז דעריבער כדאי מ'זאל וויסען אז כמעט אל עבקשות וועגן סקאסירען דעם לאקאל-שטייער ווערען לחלוטין נישט בעטראכט, ווייל די פראקטאר קאלען וועגען בוצלאזע עקזעקוציעס שטעלען צונויף בלויז פינאנץ-עקזעקוטארען באר אין פאלען פון אויסערגעוועהנליכער ארעמקייט פונ'ם שטייער-צאהלער.

בעמיהען זיך איצט וועגען סקאסירען דעם לאקאל-שטייער פאר'ן יאהר 1933 איז בכלל איבעריג ווייל מ'האט נאך מיט דעם צייט צו ווארטען אויף איבער-א-יאהר.

צוויי גרויסע שרפות אין וואוין-הייזער
צום גליק אהן מענשליכע קרבנות

(א) נעכטען פארנאכט זענען די פייערלעשער אלארמירט געווארען צו צוויי שרפות.

איין שרפה האט אויסגעבראכען אויף שענקעוויטש גאס 53 אין א געמויערט פארטער-הויז. ביז די פייערלעשער זענען אנגעקומען האט זיך איינגעבראכען דער דאך. צום גליק האבען קיין מענשען נישט געליטען. דער שאדען איז א גרויסער.

א צווייטע שרפה האט צו דערזעלבער צייט אויסגעבראכען אויף וואלטשאנסקא 137, די שרפה האט אויסגעבראכען אין א קעלער וואו ס'האט זיך געפונען קוילען און האלץ. דאס געהער צו יוזעף שימאנסקי. ביז די פייערלעשער זענען אנגעקומען, איז דער קעלער שוין געשטאנען אין פלאמען. די אקציע פון די פייערלעשער איז געגאנגען אין ראטעווען דאס הויז.

ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט איז די שרפה אויסגעבראכען צוליב אן'אנגעצינדענע ואפאלקע.3

דער שטרייק אין דער קאטאן-אינדוסטריע

(2) די נעכטיגע קאנפערענץ ביים ארבייטס-אינספעקטאר פון ביידע צדדים האט געבראכט צו א געוויסע פערשטענדיגונג.

היינט וועט די קאנפערענץ פארטגעזעצט ווערען.

מ'רעכענט, אז די וואך וועט נאך דער שטרייק ליקווידירט ווערען.

דערווייל דויערט ער.

מיטינג וועגען ארבייטסלאזע אונטערשטיצונג און דירה-געלד

דער לאדזשער קאמיטעט פון פועלי-ציון רופט צונויף אויף מארגען שבת אין זאל „איירא-פייסקי" זגערזשער 17 אן'ארבייטער-מיטינג געווידמעט דעם נייעם געזעץ וועגען ארבייטסלאזע פערזיכערונג און וועגען ביליגער מאכען דאס דירה-געלד.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען: ראטמאן האלענדערסקי, סטאליארסקי, ביאנר א. א.

די בעקערס פאדערן נישט

(2) די טעג איז געמאלדען געווארען, אז די בעקערס זענען ארויסגעטראטען מיט א פאדערונג צו העכערען די פרייזען אויף ברויט.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז אזא פאדערונג אין מאגיסטראט נישט איינגעפלאסען.

נייער סעקרעטאר פונ'ם וואיעוואדע

(2) נעכטען האט אנגעהויבען צו אמטירען דער נייער סעקרעטאר פונ'ם וואיעוואדע, ה' הענריק טשיכאמסקי.

דער ביז-איצטיגער סעקרעטאר, ה' סטאניסלאו דונציעווסקי איז אריבער אויף א ציוויל-פאסטען צו דער פירמע „שייבלער און גראהמאן".

קלאנג-קינא-טעאטער
Casino

היינט און פאלג. טעג!
Wallace Beery
Jackie Cooper
CZEMP
רעזשיזיע King Vidor
גרויסע הערצער-פאראדע. פשוטע ערצעהלונג פון א ליבע פון א פאטער און זוהן
אויסערן פראגראם: מכביאדע אין זאקאפאנע.
פאסנארטעס, הנחה-בילעטען און פרעקארטען אונגילטיג אין דער ערשטער משך.
אנהויב פון די סעאנסן 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג

מיטוואך, דעם 15-טען מערץ
פייערליכער 40-יעהריגער יובילעאום
פון דירעקטאר
א. בעזמאן
אין טעאטער „סקאלא"
פרטים קומען

הילפס-קייט לטובת לינת-החולים

די גרויסע הילפס-ארבייט וואס עס ווערט פון יאהרען-לאנג געפיהרט פון „לינת החולים" איז אלעמען בעקאנט. דער קימפעטארין-קליניק און אמבולאטאריום ברענגען הילף טויזענדער ארימע קראנקע.

בפרט אין דער איצטיגער קריזיס-צייט פערבעהט דער „לינת החולים" דעם אויבען-אן צווישען די לאדזשער פילאנטראפישע אינסטיטוציעס.

ליידען ליידט די דאזיגע וויכטיגע אינסטיטוציע איבער א שווערען פינאנציעלען קריזיס, און אויב דאס יודישע לאדז וועט נישט ענטגעגענקומען מיט באלדיגער הילף, דראהט דעם „לינת החולים" א סכנה, וואס ס'וועט אין דער ערשטער רייה טרעפען די טויזענדער ארימע קראנקע, וועלכע ווענדען זיך אהין טאג-טעגליך נאך הילף.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, הויבט זיך היינט אן אויף די שפאלטען פון „נייעם פאלקסבלאט" א הילף-קייט מיט'ן צוועק צו קרעפטיגען די מיטלען און זיכערען די עקזיסטענץ פון „לינת החולים".

מיר זענען אין דער האפנונג אז די יודישע בעפעלקערונג וועט ווי געהעריג אפשאצען די דאזיגע אקציע, און זיך ווארים אפרופען אויף די ארויספאדערונגען דורך אונזער צייטונג, און פון זיין זייט אויך ארויסרופען דורכ'ן „נייעם פאלקסבלאט" קרובים און בעקאנטע, וועלכע וועלען אזוי ארום ווייטער בינדען די הילפס-קייט לטובת די טויזענדער ארימע יודישע קראנקע.

* * *

פערוואלטונגס-מיטגליד ה' יהודה לייב ווערדיגער ענטפערט מיט א שפענדע פון 50 זל. און רופט ארויס פאלגענדע ה"ה:

1. דניאל בערקאוויטש, קאמיענגא 11.
2. ה' נטע סריבניק, פאמארסקא 4.
3. ה' דירעקטאר ב. פערעלשטיין, פעטריק. 43
4. געברידער גאלדלוכט, פעטריקאווער 71.
5. ה' משה בערמאן, צעגעלניאנא 15.
6. ה' פישעל ראזענשטיין, אראדאווע 13.
7. ה' נחמן יאטקע, פיעטריקאווער 22.
8. ה"ה גאטליב און מאקרסקי, פעטריק. 39.
9. ה' הערץ ווערדיגער, ווסכאדניע 54.
10. ה' נתן פאזנאנסקי, נארוטאוויטשא 21.
11. ה' ישראל פאזנאנסקי, זשעראמסקיעגא 54
12. ה' מיכל פאזנאנסקי, שענקעוויטשא 29.
13. ה' יעקב צעכמסקי, נאוואמיעסקא 15.
14. ה' הערשיל הערשבערג. נאוואמ. 24.
15. ה' לייבוש ליפסקי, נאוואמיעסקא 24.
16. ה' ישעי' שליפקאוויטש, נאוואמיעסקא 23
17. ה' וואלף לעווקאוויטש, נאוואמ. 2.
18. ה' יקיר גאטהעלף, פאמארסקא 15.
19. ה' מרדכי אויבעטעל, פעטריקאווער 22.
20. ה' מרדכי שאך, אראדאווע 1.

פערוואלטונגס-מיטגליד ה' ה. ראזען רופט ארויס פאלגענדע ה"ה:

1. ד"ר פינקעל, פיעטריקאווער 58.
2. ה' לודוויג גליק, גדאנסקא 95.
3. ה' פלינק, נארוטאוויטשא 46.

מאגיסטער הערשדערפער פל. וואלנאשטשי 2 ענטפערט מיט א שפענדע 10 זלאטעס, און רופט ארויס פאלגענדע ה"ה:

1. אל. העבער, פעטריקאווער 87, פירמע „כאטא".
2. מאגיסטער פינערמאן, קאשצעלנא 8.
3. ד"ר אהריסאן, קאנסטאנטינער 20.
4. מאג. פאמעראנץ, פעטריקאווער 16.
5. מאג. זילבער, פעטריקאווער 25, אנטיק זונדעלעוויטש.

ה' מיכעל פרידענזאהן, אל. קאשצושקי 93 ענטפערט מיט א שפענדע 10 זל. און רופט ארויס פאלגענדע ה"ה:

1. ד"ר ליכטענשטיין, אנדזשעיא 28.
2. לעק. דענטיסטא ראקישקי, זשעלאזנא 6.

40 יאהר ביים יודישען טעאטער
יובל פון פערדינסטפולען יודישען טעאטער-דירעקטאר א. בעזמאן

דעם 15-טען ד.ח. ווערט אין לאדז געפייערט דער 40-יעהריגער יובל פון דעם בעקאנטען יודישען טעאטער-דירעקטאר איסר בעזמאן.

דער בעל-היובל וועלכער שטעהט שוין פערציג יאהר ביים יודישען טעאטער האט מיטגעמאכט אלע פריידען און ליידען פון יודישען טעאטער. ס'איז דערום קיין חידוש נישט, וואס צו דעם יובל גרייטען זיך אי די יודישע ארטיסטען-משפחה אי דער יודישער טעאטער-עולם ווי צו א יודישען טעאטער יום-טוב.

היינט — פרעמיערע אין „אראראט"
עס ווערט ארויסגעלאזט „די גילדערנע ראקעטע"

היינט קומט פאר אינ'ם רענאווירטען ווייטען זאל פון „מאנטעפעל" (זאכאדניע 43) אין דעם אלטען זיץ-ארט פונ'ם „אראראט" די פייערליכע פרעמיערע פונ'ם 29-טען פראגראם א.נ. „די גילדערנע ראקעטע".

דאס מאל וועט זיך דער „אראראט" ווייזען פאר לאדז אין א גלענצענדער פארם, פרעזענטירענדיג דעם גלענצענדיגען קינסטלער-אנסאמבל, אין וועלכען עס גייען אריין: מאלוויא ראזעל, שיינע מרים, לילי ליאנא, ליזע שלאסבערג, שמעון דזשיגאן, שמואל גאלדשטיין, דוד בייגבוים, יואל בערגמאן א. א.

טעקסטועל איז דאס פראגראם צונויפגעשטעלט דורך מ. בראדערזאן, י. אבערזשאנעק, מוזיקאליש — דורך דוד בייגעלמאן, דעקאראציעס — דורך העבעלערן.

עס טרעט אויך אויף דער אויסגעצייכענטער טאנץ-קוארטעט.

אלא לילית און וול. גאדיק אין פילהארמאניע

מיטוואך דעם 8 מערץ אונזערד טרעטען אויף די בערימטע ארטיסטען מיט א ניי פראגראם אין זאל פון פילהארמאניע.

געגען דער ווירטשאפט פון דער „אגודה" אין די קהלות
גרויסער מיטינג אין פילהארמאניע-זאל

נעכטען איז אין פילהארמאניע-זאל פארגעקומען א גרויסער מיטינג, וועגען „דער ווירטשאפט פון דער „אגודה" אין דער קהלה". אויף דער דאזיגער טעמע האבען גערעדט ראזאר רומקאווסקי, פרנסים לעווענטאל און לימאן, און לאווניק יאעל א גרויסע רעדע וועגען דעם קהלה-וועזען אין פוילען האט געהאלטען ד"ר יצחק שיפער פון ווארשא.

א גענויען בעריכט וועלען מיר ברענגען.

גענעראל-פערזאמלונג אין „פועלי אגודת ישראל"

די טעג איז פארגעקומען א גענעראל-פערזאמלונג פון פא"י. געעפענט די פערזאמלונג האט דער פארזיצער פון פא"י פ. לאנדענבערג, ה' צערערבוים ווערט געוועהלט אלס פארזיצער. א בעריכט פון דער טעטיגקייט האט אפגעגעבען ה' פ. לאנדענבערג, עס קומט פאר א דיסקוסיע איבערן בעריכט דאן טרעט מען צו צו די וואהלען פון א נייער פערוואלטונג.

אויסגעוועהלט געווארען זענען די ה"ה: פרנס ד. צ. זילבערשטיין, י. צערערבוים, פ. לאנדענבערג ד. בוימאן, י. דייטש, א. ליס, א. ראזענבערג, י. שילדהויז, י. שערמאן, א. מ. בענדעס, מ. ראבינאוויטש, נ. נוסבוים, א. ש. מיארעק, מ. פוקס, און ש. שפייער.

פערטרעטער: וואלפיש, לעווין, זשיכלינסקי, און מ. ג. צערערבוים אין דער רעווידיר-קאמיסיע: ג. ראדאמסקי, י. פיש, ל. שמולעוויטש. עס איז גלייך פארגעקומען די קאנסטיטואירענדע זיצונג. פ. לאנדענבערג — פארזיצער, א. ליס — סעקרעטאר און יצחק צערערבוים — קאסירער.

רעציטאציע-אווענד
פון לענא מאן אין זאל פון שטאט-ראט

היינט אוו. קומט פאר אין זאל פון שטאט-ראט דער רעציטאציע-אווענד פון פ"ל. לענא מאן.

ס'איז צו דערווארטען, אז אויך ביי אונז אין לאדז, וועט דער אווענד האבען ערפאלג.

מיטינג פון „בונד“ אין פיל-הארמאניע וועגן דירה-געלד

שבת פארמיטאג רופט דער „בונד“ א מי־טינג אין זאל פון פילהארמאניע וועגן פערקלענערן דירה־געלד. מיט רעדעס וועגן די פראגען פון דירה־געלד, עקסמיסיעס א.אז.וו. וועלען רעדען: פון ווארשא, דער סעקרעטאר פון גאנעל־פעראיין ה׳ הימעלפארב, פון לאדז — ראטמאן מילמאן א. ל. זעלמאנאוויטש א. אנד.

ביי די פאלקיסטען

מארגען שבת אוונט קומט פאר ביי די פאל־קיסטען אין לאקאל זשעלאזנא 10א, די פארטזעצונג פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג. אויפ׳ן סדר־היום פערשידענע וויכטיגע פראגען.

שפיצט די תלמוד תורה „מחזיקי אמונה“

די פערוואלטונג פון דער תלמוד תורה „מחזיקי אמונה“ פעפערגאס 17 האט אונז צוגעשיקט אן־אויפרוף, אין וועלכען זי ווענדעט זיך צו דער יודי־שער בעפעלקערונג מיט דער בקשה צו אונטערשטי־צען די אינסטיטוציע אין וועלכע עס לערנען זיך 300 יודישע ארימע קינדער.

די פערוואלטונג האט פונאנדערגעשיקט פורים קארטען, דארף מען די דאזיגע קארטען קויפען און דערמיט שטיצען די נוצליכע אינסטיטוציע.

א פורים-באל פון קולטור-ליגע

די לאדזער אפטיילונג פון דער „קולטור־ליגע“ ארדענט איין שבת דעם 11־טען מערץ אין ווארר־שעווער זאל א פורים־באל מיט דער בעטייליגונג פון ארטיסט פון שטאטישען טעאטער מיכאל זניטש.

היינט פרעמיערע „חובות“ אין פילהארמאניע

היינט הויבט אן אין פילהארמאניע צו שפי־לען, משה ליפמאן מיט זיין אנסאמבל, עס ווערט געשטעלט די מוזיקאלישע קאמעדיעס „חובות“ פון באנטשע, מוזיק פון יוסף קאמינסקי, אין ווארשא און אין קראקע איז „חובות“ געווען דער שלאגער פון סעזאן.

שבת בייטאג 4 א זייגער צו ביליגע פרייזען ווערט געגעבען „די ברעסטאנטקע נומער 49“ מיט נאטאליא ליפמאן אין דער הויפט-ראל.

לעצטע גאסטשפילען פון פאול בארטאוו

ד״ר פאול בארטאוו מיט זיין אנסאמבל שפי־לען אין לאדז די לעצטע 6 טעג. היינט פרייטאג און מארגען שבת אוונט פרעמיערע פון סעמיאן יושקעוויטש „דער קעניג“, מיט ד״ר פאול בארטאוו אין דער טיטול־ראלע מארגען שבת נאכמיט. צום לעצטען מאל יעקב גארדינס לעבענסבילד אין 4 אקטען „דער פרעמדער“.

טעאטער-פארשטעלונג לטובת דעם פעראיין „תומכי אורחים“

דער הילפס־פעראיין תומכי אורחים ארדענט איין דעם קומענדען זונטאג דעם 5 מערץ א פאר־שטעלונג אין פילהארמאניע זאל מיט דער בעטיילי־גונג פון דעם בערימטען ארטיסט משה ליפמאן. ס׳איז צו ערווארטען אז די יודישע בעפעלקערונג וועט גערן אונטערשטיצען די אינסטיטוציע און בעזו־כען די פארשטעלונג וואס די הכנסה געהט לטובת די פסח־אקציע וועלכע „תומכי אורחים“ פיהרט יעדעס יאהר לטובת הונדערטער בכבודע פאמיליעס.

מעלדונגען

מיטינג וועגן ארבייטסלאזע אונטערשטיצונג און דירה־געלד.

דער לאדזער קאמיטעט פון פועלי־ציון רופט צונויף אויף מארגען שבת אין זאל „איראנעיסקי“ זגערזשער 17, אן ארבייטער־מיטינג געווידמעט דעם נייעם געזעץ וועגן ארבייטסלאזע פערזיכערונג און וועגן ביליגער מאכען דאס דירה־געלד.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען ראטמ. האר־לענדערסקי, סטאלארסקי, בראנד א.א.

יוד. קאמ. ארב. פארטיי „פועלי ציון“ (פאר. מיט צ.ס.) לאדז, פעטריקאווער 83.

פרייטאג דעם 3־טען מערץ ה.י. פינקטל. 8 אוונט קומט פאר אין זאל פעטריקאווער 83 א רעפעראט פון ח׳ ל. שפיזמאן, (ווארשע) א.ד.ט. „חלוציזם און די פערווירקליכער פון חלוציזם“.

אלע פארטיי און פרייהייט חלוצים און סימפא־טיקער ווערען שטרענג אויפגעפאדערט זיך צו שטע־לען צו דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון „החלוץ“ וואס קומט פאר שבת דעם 4 מערץ, 2 נאכמ. אין זאל פעטריקאווער 86.

זונטאג דעם 5 ה.ח. 8 אוונד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל (פעטריקאווער 83) א חברים שמועס מיט׳ן אנטייל פון ח. ל. שפיזמאן (פרייהייט צ.ק. ווארשע) אלע חברים פון ,פרייהייט׳ מוזען קומען.

הסתדרות „החלוץ“ בלודז.

שבת דעם 4 מערץ ה.י. פינקטל. 4 נאכמ. קומט פאר אין זאל פעטריקאווער 886 די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג. טאג־אָרדנונג: 1) חערעפ־נונג. 2) וואהלען, פון א פארזיצער, 3) טעטיג־קייט און קאסע־בעריכט, 4) דעבאטען, 5) וואהלען. 6) פערשידענעס. איינטריט נאר פאר חברים וואס האבען ערלעדיגט זייערע חובות ביז׳ן 1־טען מערץ ה. י. דער ווער.

ליגע פארן ארב. א״י, לאדז,, אגראראווע 9 (קבוץ בארכאוו).

לויט׳ן בעשלוס פון קאמיטעט פון דער ליגע קומט פאר די אלגעמיינע פערזאמלונג שבת דעם 25 מערץ ד.י. וואהלרעכט וועלען האבען נאר די מיטגלידער וועלכע האבען ערלעדיגט דעם מיטגל. אפצאהל ביז׳ן 1־טען מערץ ה.י. ס׳ווערען ווייטער אנגענומען מיטגלידער אין דער ליגע. איינשריי־בען קען מען זיך אין סעקרעט. פון דער ליגע (אגרא־דאווע 9 (קבוץ בארכאוו) יעדען זונטאג פון 8־9 אוונד און יעדען אוונד אין די לאקאלען פון פועלי ציון, פרייהייט,, החלוץ, התאחדות,- השוה״צ און גורדוניה.

לאדזער פראפ. פעראיין פון האנדעלס־אנגע־שטעלטע, פעטריקאווער 85,,

רופט די מיטגלידער מאסענווייז אנטיילצונעהמען אין געמיינזאמען דעמאנסטראציע־מיטינג וואס קומט פאר זונטאג, דעם 5־טען מערץ 1933, 1 א זייגער ביי־טאג אין פילהארמאניע־זאל איינגעארדענט דורך דער צענטראל־קאמיסיע פון די פראפעסיאנעלע פעראיי־נען. בילעטען אין פעראיינס־קאנצלאריע.

„אגודת ציון “פל. קאשטשעלנא 4.

מארגען מוצאי שבת 8.30 אוונד קומט פאר אין נייעם לאקאל פו ן אגודת ציון פל. קאשטשעלנא 4 א רעפעראט פון ה׳ י. ערליך א.ד.ט. „עליית בבל און די היינטיגע עליה“. חברים און סימפאטיקער ווערען איינגעלאדען.

פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

זונטאג דעם 5 אפריל 8.30 אוונד קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזא־ציע (שרודמעיסקא 29) א פארלעזונג פון קונסט־מאלער ח. קאהאנע אויף ד.ט. „די שניצערײ־קונסט ביי יודען“.

פון „אגודת ציון“ אויף אלטשטאט.

דער לאקאל פון דער ציוניסטישער אפטיילונג אויף אלטשטאט „אגודת ציון“ איז איבערגעטראגען געווארען אויף פל. קאשטשעלנא 4.

אלע חברים ווערען איינגעלאדען צו קומען אין דעם נייעם פעראיין. עס איז שוין טעטיג דער לעזע־זאל און די העברעאישע אוונד־קורסען.

פון דער ציוניסטיש־רעוויזיאניסטישער אר־בייטער־פארטיי „גוש העבודה“ גדאנסקא 57

היינט פרייטאג דעם 3. ד.ח. 8.30 אין אוונט קומט פאר אין אונזער פארטיי־לאקאל א רעפעראט פון ח׳ א. ווינבערגער א.ד.ט . „דער דעקלאראציע־ציוניזם, דיפלאמאטיע־רעוויזיאניזם און די ציוניס־טישע ווירקליכקייט. איינגאנג פריי. צוליב דעם זיך אנרוקענדען טערמין פון דער יובל־אקאדעמיע גע־ווידמעט אונזער 3־יעהריגער עקזיסטענץ בעטען מיר אויך אלע געוועזענע אונזערע חברים־ות וועל־כע ווילען אין איהר אנטייל נעהמען און וואס פארא פארם עס זאל נאר נישט זיין ארער מיט אונז מיט־ארבייטען פאר איהר פערהערליכונג דאס זיי זאלען זיך מיט אונז פערשטענדיגען במשך פון דער קינפ־טיגער וואך.

יודישע געזעלשאפט פאר לאנד־קענטשאפט אין פוילען, אפט. לאדז, וואלטשאנסקא 35 טעלעפאן 53־121.

קאמוניקאטען.

1. פרייטאג דעם 3־טען מערץ ה.י. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון דר. ווילהעלם פאללעק אד.ט. „די שענסטע דראמען און שאפונגען פון גערהארד הויפטמאן (צום 70־טען געבורטסטאג). אנהייב 9 אוונד. פאר מיטגלידער איינגאנג פריי.

2. שבת, דעם 4־טען מערץ ה.י. קומט פאר אנ׳אויספלוג אין שטאטישען ארבייטס־הויז צוזאמענ טרעף פינקטליך 11 פ״ה שענקעוויטש גאס 47, אנפיהרער פריינט דירעקטאר מ. באבומאוו.

3) זונטאג דעם 5־טען מערץ ה.י. קומט פאר דער צווייטער טוריסטישער אויספלוג נאך סמארד־זעוו, געווינשען מיטצונעהמען שליטענס און נאר־טען — איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט.

4) זונטאג דעם 5־טען מערץ ה.י. 5 אוונד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א חברישער טיי־אוונד.

XXV 1908—1933 XXV

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA

„FERRUM”

Właśc. E. BAUER i A. WEIDMANN

Łódź, ul. Kilińskiego 121, tel. 218-20

פיהרט אויס שנעל, פינקטליך און צו בעדייטענד ערמעסיגטע פרייזען זעמטליכע אפגוסען פון גרויסע אייזען לויט אייגענע אדער צוגעשיקטע מאדעלען און צייכנונגען

זעמטל. מעכאנישע בעארבייטונג פון מעטאלען.

XXV XXV

RADJO EUROPA „SIX”

RADJO EUROPA „SIX” B.L.L.

דאס לעצטע ווארט פון ראדיא־טעכניק!

נייעסטע ראדיא־אפאראטען, וועלכע גיבען די פאלג. ראדיא־סטאציעס:

TABELA STACYJ					
Stacje	Fala	Stacje	Fala	Stacje	Fala
Łódź	233	Leningrad	351	Ryga	525
Bordeaux	236	Graz	352	München	532
Triest	247	Londyn (Regional)	355	Palermo	537
Barcelona	252	Stuttgart	360	Sundsvall	541
Gliwitze	253	Algier	363	Budapeszt	550
Tuluza	255	Helsingfors	368	Wilno	566
Hörby	257	Sevilla	368	Lajbach	574
Frankfurt	259	Westerglen (Schottl.Reg.	376	Swerdlowsk	824
Londyn	261	Lwów	380	Budapeszt II	840
Mähr-Ostrau	263	Tuluza (Privat)	385	Leningrad	900
Valencia	267	Lipsk	389	Charków	937
Bari	269	Bukareszt	394	Moskwa (Kom.)	1000
Turin	273	Daventry (Midland)	398	Kiew	1034
Heilsberg	276	Sottens	403	Tyflis	1071
Presburg	278	Katowice	408	Oslo	1083
Westerglen (Schott Nat.)	288	Dublin	413	Moskwa-Pop.	1100
Kaschau	293	Rabat	416	Mińsk	1105
Hilfersum	296	Berlin I	419	Kalundberg	1153
Reval	298	Madryt	424	Luxenburg (V.)	1190
Manchester (Nat.)	301	Moskwa	424	Reykjavik	1200
Bordeaux-Laf.	304	Belgrad	431	Stambuł	1200
Neapol	318	Sztokholm	435	Wiedeń (Versuch)	1255
Göterberg	321	Rzym	441	Moskwa (Gew.)	1304
Breslau	325	Odessa	450	Motala	1348
Poste-Paryż	328	Beromünster	459	Warszawa	1411
Mailand	332	Langenberg	472	Daventry (National)	1554
Poznań	334	Manchester (Nat.)	480	Königswusterh	1634
Brüssel	337	Praga	488	Radjo-Paryż (Pr.)	1724
Brünn (Brno)	341	Florencja	500	Lahti	1796
Strasburg	345	Brüssel	509	Huizen	1875
Barcelona	348	Wiedeń	517	Kowno	1935

BRACIA LAJB · ŁÓDŹ · ZGIERSKA 9 · TEL · 164-95

כירורגיש- וועכנעריז-קליניק

„SANATO”

S. Z O. O.

אגראדאווא 10 טעל. 57־213

1־טע און 2־טע קלאס

געבורטען II קל. 175 זל.

צאהן־ארצט

J. ROZIN-REICHOWA

האט זיך איבערגעצויגען

אויף 38 זגערזשער 38

(געגענאיבער זגערזשער 15)

נעהמט אן פון 10—2 מיטאג און 4—7 נאכם.

צו לעטשניצע־פרייזען.

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און דענטיסטישער קאבינעט

11 בזשעזשינער 11

טעלעפאן 63־137

עס נעהמען אן דאקטוירים ספעציאליסטען: שיפמאן, וואלינסקי, שמירגעלד, קערשנער, לוביש, שמערלאווסקי, סלאבאדסקי, זאלצוואסער, איציקזאן, קראסאווסקי, יאסובזאן און דענטיסטין סטאראפאלסקא.

אווויזיט ביז 3 נ״מ 3 זל.

לעטשניצע

זגערזשער 17

נעהמט אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטען

פון 9 פריה ביז 7 א זייגער אוונד.

וויזיט 3 זל.

ספעציעלע אמבולאטאריום פאר הארץ-קראנקהייטען

אונטער דער לייטונג פון געוו. ארצט פון ווינער און לאנדאנער קליניקעס פאר הארץ־קראנקהייטען ד״ר פ. וואלס. עלעקטראקארדיאגראף, רענט־גען, אנאליזעס צו פארשען די פונקציעס פון הארץ. וואר־שא. ניעצאלא 4 פון 1 ביז 7 אוונד. טעל. 80־215. א וויזיט מיט אלע דורכלייכטונגען 5 זל.

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר דער־וואקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען.

לאסמאן, בזשעזשינער 15

Dr. S. Kantor

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און גע־שלעכטס־קראנקהייטען

וואוינט יעצט אויף

PIOTRKOWSKA 90, tel. 129-45.

נעהמט אן פון 8—2 נאכמיטאג און פון 4 - 9 אוונד, זונטאג און יום־טוב פון 8—2 נאכם.

Dr. med. H. SZUMACHER

הויט און וועגערישע קראנקהייטען 928

פעטרקאווער 56, טעל. 62־148

נעהמט אן טעגליך פון 4—1½ נ״מ און 6-9 און זונטאג און אנדערע חגאות פון 10 ביז 1 בייטאג.

Towarzystwo Akcyjne SUKIENNEJ MANUFAKTURY
LEONHARDT, WOELKER i GIRBARDT
w ŁODZI SP. AKC.

ערעפענט שוין די טעג

א פאבריקס-לאגער פאר דעטייל- און ענגרא-פערקויף

אויף 53 פיעטריקאווער 53 טעל. 150-28

דער פאבריקס-לאגער וועט זיין פערזעהען מיט דעם רייכסטען אויסוואהל
פון די בעסטע קוואליטעטען קאמגארן און שעוויאט-סחורות אויף אלע צייטען פון יאהר
צו די ביליגסטע פאבריקס-פרייזען. 1075 צו די ביליגסטע פאבריקס-פרייזען.

ADRIA — METRO

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

„לאוויטשער פירשטין"

אין די הויפטראלען: JADWIGA SMOSARSKA, WĘGRZYN, ZELWEROWICZ, GRUSZCZYNSKI

אונגעוועהנליכע אויסשטאטונג, בעסטער פוילישער פילם. פאספארטוס און הנחה-בילעטען אונגילטיג.

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO" זשעראנא 2/4.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער שלאגער פון סעזאן!

„פארט-נעכט"

אין די הויפט ראלען: HELLEN TWELVETREES, PHILIPS HOLMES, RICARDO CORTEZ.

אויסערן פראגר.: „די ליבע פון א ציגיינערין", לאגד-אקטואליטעטען. אויף די ערשטע סעאנסן פרייזן פארקלענערט. הנחה-בילעטן און פרייקארטן אונגילטיג.

קלאנג-קינא-טעאטער PAN ליסטאפאדא 11-16.

היינט פרעמיערע! ליבע! עמאציע! שפאנענדער אינהאלט! אין ערשטען פוילישען קלאנג-פילם מיט א סענסאציאנעלען סאלאן-אינהאלט א. ג.

„ריטערס פון דער נאכט"

מעכטיגע דראמע געשאפען אויפן גרונד פון דער בעריםטער ערצעהלונג פון A. Wołowski אין די הויפטראלן: Bronisława Livia, Lech Owron, Irena Krasna, Stefan Szwarc, Paweł Owerło א. א. אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. נעכסטער פראגראם: „די נקמה פון טאנגא", „די מצורעת"

קלאנג-קינא-טעאטער SZTUKA קאפערניקא 16 צופאהר מיט טראמוואיען 5, 6, 8, 9,16. אנהויב פון די סעאנסען: 4 נאכמ. שבת, זונטאג, יו"ט 2 נ.מ

היינט און פאלגענדע טעג! וואונדערשעהנער פילם אין דער טשעכישער שפראך. פראדוקציע 1932-33

„גן-עדן פון יונגע מעדלעך"

מיט ANNA ONDRA i KAROL LAMACZ אויסערן פראגראם!!! נעכסטער פראגראם: „QUICK" מיט Liljana Harvey

פרייז פון אנאנאנם ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנאנם ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

בעקאנטמאכונג. צו פערדינגען א צימער פאר א סובלאקאטאר מיט א בעזונדערן איינגאנג מיט בעקוועמל בקייטען ציגעל-גאס 37 וו. 25. 1120

צו פערדינגען א גרויסע זוניגע שטוב מיט 3 פענסטער וואלבארסקא 7, קווער הויז וו. 21 ביליג דירה-געלד. 1116

פון זאפארט איבערצוגעבען 2 שטיבען מיט א קיך מיט אלע בעקוועהמליכקייטען גלובנא 62, וואוינונג 92, ביליג דירה-געלד. 1086

צו פערמיטען א געוועלב מיט א שטוב און ענגעלעגע שטיבען אויף פראנציסקאנער גאס. צו ערפאהרען אויף מרדכי גבאי'ס 9 ביים ווירט א. צוקערמאן. 1089

א שעהן מעבלירט צימער פאר 2 יונגעלייט צו שלאפען עווענטועל פאר א פארפאלק מיט א בעזונדערן איינגאנג פאלודניאווא 20, וואוינונג 72 2 הויף איינגאנג לינקס. 1126

פריוואטשטונדען [פריוואטלעקציעס]

אנ'ארענטליך מיידעל פון 15 יאהר ווערט געזוכט צו ווירטשאפט און צו געשעפט פון ארענט-ליכער פאמיליע. וואלבארסקא 16 ביי פאמעראנץ.

א שניידער-מייסטער פאר מעדכען-מענטעל שרעדניקעס וואס קאן זעלבסט צושניידען 1 סארט ארבייט קאן בנקימען זאפארט ארבייט. ביי ב. יאקובאוויטש, מאגאזין פאמארסקא 5. 1114

א קוואליפיצירטע קעלנערין (ער) צו אנ-אבערלאק ווערט געזוכט ווי אויך א נייהערין מיט א מאשין קאן זיך מעלדען פאדוועסנא 20, שידלאווסקי. 1055

ס'ווערען געזוכט נייהערס און ריכטעווערס ביים שטעפער ווייספעלד זשעראמסקיעגא 34. 1052

מיטוועך ארבייט

א יונגערמאן בעקאנט אין מסחר קען שרייבען און לעזען זוכט בעשעפטיגונג ביי וואס עס זאל נישט זיין, קאן זיין פיזישע ארבייט פאר א קליינעם לוין ביי אלע ארט ארבייט, אפערטען אונטער „מכח" אין אדמינ. פון דער צייטונג. 1078

א בוכהאלטער-בילאנסיסט פריי פון 1. מערץ זוכט א פאסטען, עווענטועל אויף שעה'ן. אפערטען פאר „פערזענטוואָרטליך און ביליג" אין אדמינ. פון דער צייטונג. 1047

א גוטער טאמבורירער קען יעדער ארט ארבייט זוכט א פאסטען. אפערטען אין אדמיניס. פאר „הצמטער". 1128

קויף און פערקויף

א 13-ער שליטען מאשין צו רעודער 42 צענטימעטער די ברייט אין גוטען צושטאנד ביליג צו פערקויפען ביי גאלדמאן פילסודסקיעגא 14. 1087

פערשיידענעס

בוכהאלטעריע, פיהרען האנדעלס - ביכער לערנט אויס פולשטענדיג פאר 25 זל. מאשין-שרייבען לערנט אויס גרינדליך פאר 10 זל. ביורא „קאדעקספאל" צעגעלניאנא 25. 1081

השבת אבדה, געהעכדיג פון בושצושינער ביז זגערזשער גאס איז פערלוירען געווארען א וועקסעל אויף 26 זל. צאהלבאר 25 מערץ 1933 אויסשטעלער אבע, פל. וואלגאשטשי 6, זשירא קאלאווסקי, דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאר אונגילטיג. אפצוגעבען צו פולווערמאכער, בושעזשינער 3. 1109

ס'איז פערלוירען געווארען א פראטעסט אויף 35 זל. אויסשטעלער ח מיעדזעצקי צאלבאר 31.1 1938, דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאר אונגילטיג. אפצוגעבען צו יוסף בראמבערג, זשעראמסקיעגא 36. 1078

בעקאנטמאכונג. די נייע מאדערנע הייראטס-פערמיטלונגס ביורא פון לאדז האט זיך איבערגעצויגען פון פאלודניאווא 14 אויף ציגעל-גאס 37 וו. 25. 1120

בעקאנטמאכונג. די היילערקע וועלכע היילט ארטרעטיזם און רעוומאטיזם האט זיך איבערגעצויגען פון פאלודניאווא 94 אויף ציגעל-גאס 37, וו. 25. 1120

polskiego języka, korespondencji i rachunkowości szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Starszych i zapóźnionych specjalną skróconą metodą. Wólczańska 29 m. 1, front, parter. 1079

Buchalterka-bilansistka z 14 letnią praktyką w największych firmach poszukuje pracy na godziny lub stałe. Pierwszorzędne referencje. Łask. oferty sub. Każda praca i płaca. 1080

Polskiego wyucza dorosłych szybko według najnowszych wymagań pedagogi i metedą skróconą jak również francuskiego i niemieckiego. Przygotowuje do wszelkich klas gimnazjalnych. Student prawa. S. Zalcman, Limanowskiego lub Biuro Próśb, Łagiewnicka 29. 1076

אנאנסען-פרייזן פאר א מילימעטער-שורה

פאר'ן טעקסט—18 גר. פרימאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 ספאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ „ „ 4 „
זאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „ „ „ 8 „
אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 8 שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס מאמענטיגע ווארט — 16 גר.

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

זעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און סעד מין פון די אנאנסן איז דער פערלאג נישט פעראנט-ווארטליך. די אדמינ. איז אפען ביטאג און פייגכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg — Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Naier Folksblat". Piotrkowska 21.